

14126427

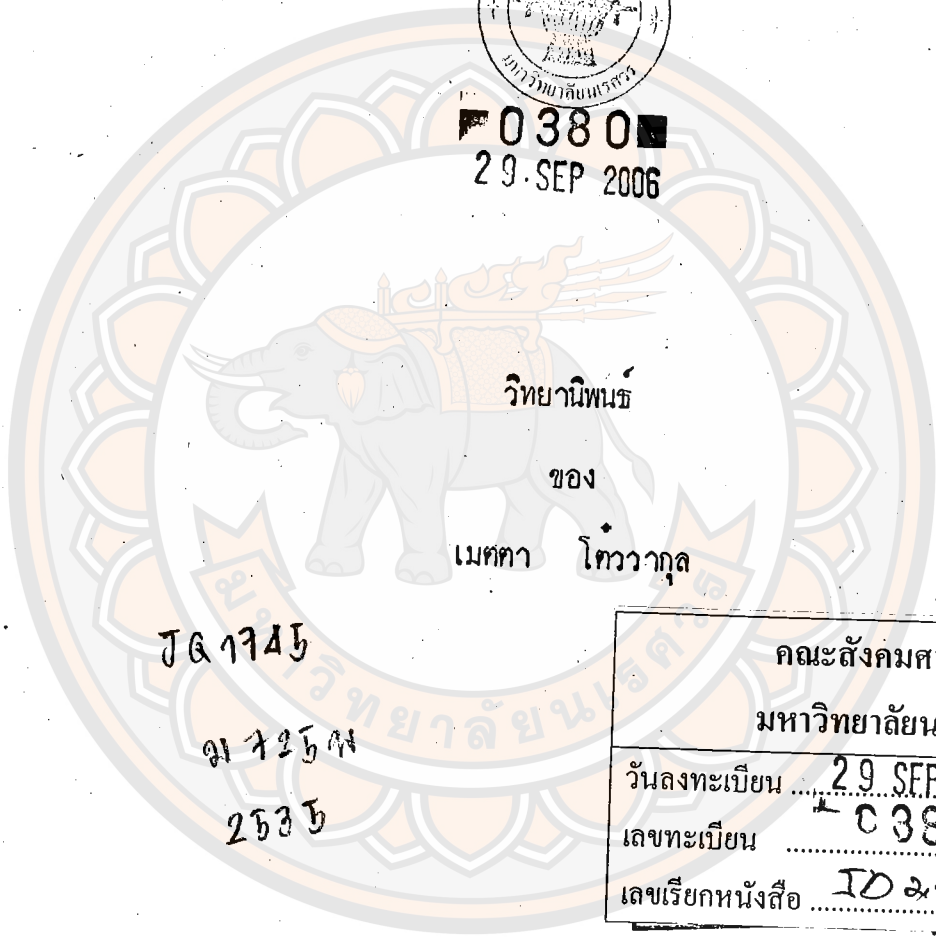
อภินันทนาการ

พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ กบการรัฐประหาร 23 กุมภาพันธ์ 2534

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

0380
29 SEP 2006

วิทยานิพนธ์

ของ

เมตตา ไทวาทกุล

๗๑๗๔๕

๗๗๕๗

๒๕๓๕

คณะสังคมศาสตร์	
มหาวิทยาลัยนเรศวร	
วันลงทะเบียน	29 SEP 2006
เลขทะเบียน	C380
เลขเรียกหนังสือ	ID ๒๙๐๒/๒๓/๗

๗๗๕๗

เสนอคอมมหาวิทาลัยนเรศวร
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษากามหลักสูตร
ปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต

ตุลาคม 2535

อาจารย์ที่ปรึกษาประจำตัวนิสิตได้พิจารณาวิทยานิพนธ์ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วน
หนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต ของมหาวิทยาลัยนเรศวร

.....*สมภา*.....*โพพุ*.....อาจารย์ที่ปรึกษา
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์จรรยา เชิดพุทธ)

หริ.....กรรมการทราจรูปแบบ
(รองศาสตราจารย์เฉลิม พงศ์อาจารย์)

ประกาศคุณูปการ

ในการศึกษาค้นคว้าวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ ผู้เขียนขอขอบพระคุณท่านอาจารย์จรรยา เชิดพุทธ
ท่านอาจารย์ ชามุขชัย รัตนวิบูลย์ ที่กรุณาให้คำแนะนำ ทราจแก้ไขข้อบกพร่อง ของวิทยานิพนธ์ฉบับ
นี้จนสำเร็จเรียบร้อย และขอขอบพระคุณในความเมตตาที่ท่านอาจารย์ทั้งสองให้ต่อผู้เขียนประจวบ
ผู้ใหญ่อีกท่านหนึ่งตลอดมา

ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่หอสมุดแห่งชาติ หอสมุดมหาวิทยาลัยนเรศวร ศูนย์หลักฐานทาง
ประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร ที่ได้อำนวยความสะดวก ในการค้นคว้าเอกสารที่ใช้ประกอบ
การเขียนวิทยานิพนธ์

ขอขอบคุณ เพื่อน พี่ น้อง ที่ได้เป็นกำลังใจแก่ผู้เขียน จนวิทยานิพนธ์เรื่องนี้สำเร็จ
ลุล่วงด้วยดี

ความดีของวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ ผู้เขียนขอมอบแก่ บิดา มารดา ผู้ให้กำเนิดที่ได้อุปการะ
เรื่องค่าใช้จ่าย และสนับสนุนการศึกษา ของลูกเสมอมา

เมตตา โท้วากุล

สารบัญ

บทที่	หน้า
บทนำ	1
ความมุ่งหมายในการศึกษาค้นคว้า	2
ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า	2
ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า	2
วิธีในการดำเนินการศึกษาค้นคว้า	3
แหล่งศึกษาค้นคว้า	3
1 ภูมิหลังของพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ	4
1.1 สถานภาพครอบครัว	4
1.2 การศึกษา	6
1.3 การรับราชการ	7
1.4 การมีส่วนร่วมทางการเมือง	9
2 พลเอก ชาติชาย ชุณหะวัณในฐานะหัวหน้าพรรคชาติไทย	13
2.1 ประวัติพรรคชาติไทย	13
2.2 พรรคชาติไทยในยุค พลตรีชาติชาย ชุณหะวัณ	16
3 การขึ้นสู่ตำแหน่งนายกรัฐมนตรี	19
3.1 การเมืองไทยก่อนสมัยพลเอก ชาติชาย ชุณหะวัณ	19
3.2 การก้าวสู่ตำแหน่งของพลเอก ชาติชาย ชุณหะวัณ	24

บทที่	หน้า
4 บทบาทนายกรัฐมนตรื	26
4.1 ผลงานและความสำเริ่จในคณะรัฐบาล	26
4.2 ปัญหาและความขัดแย้งในพรรครวมรัฐบาล	31
5 พลเอก ชาคิชาย ชุณหะวัณ กับการรัฐประหาร 23 กุมภาพันธ์ 2534	41
5.1 สาเหตุของการเกิดรัฐประหาร 23 กุมภาพันธ์ 2534	41
5.1.1 การทุจริตคอร์รัปชั่น	41
5.1.2 กรณี้องค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทยกับบริษัทดิทีล็กกั จำกัด	44
5.1.3 ความขัดแย้งระหว่างรัฐบาลกับกองทัพ กรณีรถสื่อสารเคลื่อนที่ (รถโมบาย)	47
5.1.4 คดีลอบสังหาร	50
5.2 พลเอก ชาคิชาย ชุณหะวัณ ภายหลังการรัฐประหาร	54
5.3 ผลกระทบของรัฐประหารต่อการเมืองไทย	57
บทสรุป	62
บรรณานุกรม	64
ภาคผนวก ก รายชื่อคณะรัฐมนตรี ชุด "ชาคิชาย 1"	71
ภาคผนวก ข รายชื่อคณะรัฐมนตรี ชุด "ชาคิชาย 2"	74

บทที่

หน้า

บทคัดย่อ

77

ประวัติผู้พิมพ์

79

บทนำ

นับตั้งแต่ประกาศและบังคับใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2522 เป็นต้นมา สังคมการเมืองของประเทศไทยได้เติบโตใหญ่แข็งแกร่งขึ้นเป็นลำดับ ไม่มีใครปฏิเสธได้ว่า เมื่อรัฐบาล พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ เริ่มก่อรูปรวมตัวขึ้นในเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2531 พร้อมกับคำขวัญว่า "ไม่มีปัญหา" นั้น นับเป็นช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อที่สำคัญของระบอบการเมืองไทย เนื่องจากรัฐบาลชุดนี้ได้ นายกรัฐมนตรี ที่มาจากการเลือกตั้งเข้ามาบริหารประเทศ ประชาชนต่างมีความชื่นชมที่ได้เห็นนิมิตหมายอันดีแห่งประชาธิปไตย ซึ่งมีท้องมียบุคคลอื่นที่ได้รับเชิญมาอย่างฉกฉวยซ่อนหรือมาในฐานะคนกลาง

แต่อย่างไรก็ตาม รัฐบาลพลเอก ชาติชาย ชุณหะวัณ ได้ประสบสมุททางการเมืองหลายครั้ง จนทำให้เกิดภาวะความระส่ำระสาย คล้ายกับเป็นรัฐบาลที่ไร้เสถียรภาพ โดยเฉพาะปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน และความขัดแย้งระหว่างกองทัพกับรัฐบาล ภายหลังจากเกิดภาวะดังกล่าวแล้ว พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ นายกรัฐมนตรีจะท้อถอยใจอย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อแก้ไขภาวะวิกฤติที่เกิดขึ้น และในที่สุดก็ได้มีการปรับปรุงคณะรัฐมนตรีครั้งใหญ่เป็นรัฐบาล "ชาติชาย 2" เมื่อเดือนธันวาคม พ.ศ. 2533 ซึ่งภายหลังจากการปรับปรุงคณะรัฐมนตรีก็ได้เกิดปัญหา ความขัดแย้งระหว่างพรรครวมรัฐบาลด้วยกันเอง รวมถึงปัญหาที่เกิดขึ้นภายในของแต่ละพรรค และที่สำคัญในช่วงที่ผ่านมารัฐบาลไม่ได้แสดงผลงานอะไรให้ปรากฏ เพราะมุ่งแต่จะแก้ปัญหของพรรครวมรัฐบาล ซึ่งสภาพเช่นนี้ โครงการต่าง ๆ ที่จะต้องอาศัยความต่อเนื่อง ความรวดเร็วก็คงจะได้รับความเสียหาย ยิ่งสถานะเศรษฐกิจที่กำลังขยายตัวอย่างต่อเนื่องดูเหมือนว่าจะหยุดชะงักลงอย่างน่าเสียดาย สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นสาเหตุของการรัฐประหารเมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2534

การรัฐประหารเมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2534 โดยคณะทหารที่เรียกตัวเองว่า "คณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ" (รสช.) ภายใต้อำนาจของผู้บัญชาการทหารสูงสุด พลเอก สุนทร คงสมพงษ์ ซึ่งได้กระทำการรัฐประหารต่อรัฐบาลพลเรือน ซึ่งมี พลเอกชาติชาย

ชุตะวัน เป็นนายกรัฐมนตรี¹ โดยมีสาเหตุมาจากความขัดแย้งและไม่ลงรอยกันระหว่างคณะรัฐบาลกับกองทัพ เป็นประเด็นสำคัญ ทั้งนี้เหตุการณ์ที่พลิกประวัติศาสตร์การเมืองการปกครองครั้งนี้จึงเป็นเรื่องที่นักศึกษาควรรู้

1. ความมุ่งหมายในการศึกษาค้นคว้า

- 1.1 เพื่อศึกษาถึงภูมิหลังของพลเอก ชชาติชาย ชุตะวัน รวมทั้งบทบาทของ พลเอก ชชาติชาย ชุตะวัน ในฐานะนายกรัฐมนตรี
- 1.2 เพื่อศึกษาถึงสาเหตุสำคัญของการรัฐประหาร โดยคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (รสช.) เมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2534
- 1.3 เพื่อศึกษาผลกระทบของการรัฐประหารที่มีต่อสังคมการเมืองไทย

2. ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

ทำให้ทราบถึงขอบพร้อมของการบริหารงานของคณะรัฐบาลผสม ที่มี พลเอก ชชาติชาย ชุตะวัน เป็นนายกรัฐมนตรี ตลอดจนทราบถึงสาเหตุและกลวิธีในการยึดอำนาจของ รสช.

3. ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

ศึกษาค้นคว้าในประเด็นเกี่ยวกับภูมิหลังและบทบาททางการเมือง ตลอดจนการถูกทำการรัฐประหาร เมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2534 ของพลเอก ชชาติชาย ชุตะวัน

¹"ลากอนรัฐประหาร....?", ข่าวพิเศษ. 12(706 : 33 ; 24 - 30 ธันวาคม 2533.

4. วิธีในการดำเนินการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาค้นคว้าเรื่อง พลเอก ชาคิชาย ชูณหะวัณ กับการรัฐประหาร 23 กุมภาพันธ์ 2534 นั้น ได้ใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ (Historical Approach) และนำเสนอในรูปแบบของการพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical Description) โดยใช้อ้อมมูลที่เป็นเอกสารชั้นรอง (Secondary Sources) ตลอดจนวารสาร หนังสือพิมพ์ นิตยสารรายสัปดาห์ เช่น สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ ข่าวพิเศษ สื่อนานาค มติชนรายสัปดาห์ เป็นต้น

5. แหล่งศึกษาค้นคว้า

- 5.1 หอสมุดแห่งชาติ
- 5.2 หอสมุดมหาวิทยาลัยนเรศวร
- 5.3 ศูนย์หลักฐานทางประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร
- 5.4 แหล่งอื่น ๆ เท่าที่จำเป็น

ภูมิหลังของ พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ

นับเป็นช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อที่สำคัญมากของระบอบการเมืองไทย เมื่อมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม แต่งตั้ง พล.ต.ชาติชาย ชุณหะวัณ (ยศในขณะนั้น) เป็นนายกรัฐมนตรีคนที่ 17 ของประเทศไทย เมื่อวันที่ 4 สิงหาคม พ.ศ. 2531 เวลา 18.00 น.¹ ต่อมาคือวันที่ 27 ตุลาคม พ.ศ. 2531 ก็มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม พระราชทานยศทหารให้ พล.ต.ชาติชาย ชุณหะวัณ ได้ดำรงยศเป็น พลเอก (พล.อ.) พลเรือเอก (พล.ร.อ.) และพลอากาศเอก (พล.อ.อ.) การก้าวขึ้นดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีท่ามกลางบรรยากาศแห่งประชาธิปไตย เนื่องจากท่านเป็นหัวหน้าพรรคการเมืองเสียงข้างมากในสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งที่ย่านมานายกรัฐมนตรีส่วนใหญ่ก็จะมาจากบุคคลภายนอกที่ไม่ได้เป็น ส.ส. หรือฝ่ายทหาร

1.1 สถานภาพครอบครัว

พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ มีชื่อเดิมว่า "สมบุญ" เกิดเมื่อวันที่ 5 เมษายน พ.ศ. 2463 ตรงกับวันอาทิตย์ แรม 1 ค่ำ เดือน 5 ปีวอก เวลา 11.38 น. ที่ตำบลพลับพลาไชย จังหวัดพระนคร เป็นบุตรจอมพลผืน ชุณหะวัณ กับคุณหญิง วิบูลย์ลักษณ์ ฐานานุภาพเป็นมาทางวงศ์บรรพจาก 2 สายตระกูลอันแตกต่ากันคนละทิศละทาง กล่าวคือ บิดของท่าน ชื่อ ไข ชุณหะวัณ และย่าชื่อ พลับ ชุณหะวัณ ประกอบอาชีพทำสวนและเป็นแพทย์แผนโบราณ อยู่ที่ตำบลบางนกแขวก อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม บิดและย่าพลับ มีบุตรทั้งหมด 7 คน เป็นผู้หญิง 5 คน ผู้ชาย 2 คน ลูกผู้หญิงมีอาชีพทำสวนทั้ง 5 คน ส่วนลูกชายเป็นทหารทั้งคู่ คือ จอมพลผืน ชุณหะวัณ และ

¹เสถียร จันทิมาธร. ทหาร "นัก" ประชาธิปไตย ชาติชาย ชุณหะวัณ. หน้า 7.

พลโทพจน์ ชูตระวัน ส่วนสายตระกูลของคุณหญิง วิบูลลักษณ์ นั้น กำเนิดจากตระกูลชาวจีนแต่จึงอพยพมาจากนครซัวเถา ประเทศจีนแผ่นดินใหญ่ และโตมาเป็นนายอากร แห่งอำเภอสมิทันช่วงศักราชรัชกาลที่ ๖ ชื่อ ลิ่มเจียง และแต่งงานกับ นางเนย ซึ่งเป็นบุตรสาวเจ้าเมืองแพะ

พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ มีพี่น้องร่วมบิดามารดากัน 5 คน ได้แก่ คุณหญิง อุกมลักษณ์ ศรียานนท์ ภริยา พล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ นางพร้อม ทัพพะรังสี ภริยา นายอรุณ ทัพพะรังสี บิคา นายกร ทัพพะรังสี คุณหญิงเจริญ อภิเรกสาร ภริยา พล.ต.ประมาณ อภิเรกสาร พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ และนางพรสม เขียวสกุล ภริยา นายเฉลิม เขียวสกุล²

พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ สมรสกับ คุณหญิง บุญเรือน (โสพจน์) ชุณหะวัณ ความประวัตินางสาวบุญเรือน โสพจน์ เกิดเมื่อวันที่ 5 กรกฎาคม พ.ศ. 2463 บิคาชื่อ แซ่ม โสพจน์ มีอาชีพเป็นแพทย์แผนโบราณ ส่วนมารดานั้นเสียชีวิตตั้งแต่ นางสาว บุญเรือน โสพจน์ ยังเป็นเด็ก ซึ่งจำความไม่ได้ มีพี่น้อง 4 คน เป็นบุตรคนที่ 3 โดยอยู่ในพระบรมราชูปถัมภ์ของสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี เนื่องจากมีความเกี่ยวข้องเป็นพระญาติพี่น้องของพระองค์ท่าน ซึ่งในหนังสือ "แม่เล่าให้ฟัง" มีข้อความตอนหนึ่งว่า "...ป้ามาของแม่มีลูก 3 คน ปุ้ย (หญิง) แซ่ม (ชาย) และซ้อย (หญิง)...แซ่มมีลูก 4 คน ซึ่งแม่รับเลี้ยงทุกคน พร้อมกับให้แซมเข้ามาอยู่ในวังสระปทุม"³ ชีวิตในวัยเยาว์นั้น คุณหญิงบุญเรือน จึงอาศัยในวังสระปทุม ต่อมาจึงได้เข้าศึกษาในโรงเรียนเบญจมราชาลัย และย้ายไปศึกษาที่โรงเรียนราชินี และต่อมาจึงตามเสด็จสมเด็จพระราชชนนีพร้อมกับ พระโอรส พระธิดา ขณะยังดำรงยศเป็นพระองค์เจ้า ไปศึกษาคอยังประเทศสวีเดนและนางสาว บุญเรือน โสพจน์ ได้เข้าศึกษาเกี่ยวกับการเลี้ยงเด็กที่เมืองโลซานน์ ประเทศสวิสเซอร์แลนด์ และเดินทางกลับประเทศไทยในปี พ.ศ. 248๑ และเข้าศึกษาที่โรงเรียนฝึกหัดครูการเรือน (วิทยาลัยครูสวนกุหลาบ ในปัจจุบัน) เมื่อสำเร็จการศึกษาแล้ว ก็เข้ารับราชการเป็นครูสอนหนังสือที่โรงเรียนอนุบาลระยอง และได้เข้าพิธีมงคลสมรสกับ พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ

²"เปรมศักดิ์ใจลาทำเนียบเชิด"ชาติชาย" เป็คยुकเพลย์บอยประชานิไทย," มติชนสุดสัปดาห์, 8 (4:14) : 10 ; 7 สิงหาคม 2531.

³สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา. แม่เล่าให้ฟัง. หน้า 17.

เมื่อวันที่ 23 พฤศจิกายน พ.ศ. 2487 มีบุตร 2 คน คือ วานี (หญิง) หงส์ประภาส เกิด
 เมื่อวันที่ 8 พฤศจิกายน พ.ศ. 2488 ภริยา นายระวี หงส์ประภาส และนายไกรศักดิ์
 ชูตระวัน ซึ่งเป็นบุคคลที่มีบทบาททางการเมืองในสมัยของ พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ

1.2 การศึกษา

ชีวิตวัยเยาว์ของ พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ นั้นก็เช่นเดียวกับลูกทหารที่รับราชการในต่าง
 จังหวัดส่วนใหญ่ ซึ่งต้องโยกย้ายตามตำแหน่งหน้าที่ของบิดา ชีวิตในการศึกษาจึงต้องย้ายสถานที่
 ไปในจังหวัดต่าง ๆ ตามไปควย ครั้นเมื่อบิดา (จอมพลฉิน ชุณหะวัณ) ได้รับบรรจุเป็นนายทหาร
 ฝ่ายเสนาธิการ กองพลทหารบกที่ 4 ณ จังหวัดราชบุรี พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ จึงได้เข้า
 ศึกษาในโรงเรียนเบญจมราชูทิศ จังหวัดราชบุรี ในชั้นประถมศึกษา พ.ศ. 2469 เมื่อบิดาได้
 ย้ายมาดำรงตำแหน่ง นายทหารฝ่ายเสนาธิการ กองทัพน้อยทหารบกที่ 1 ณ จังหวัดพระนคร
 และได้โยกย้ายเพื่อไปดำรงตำแหน่งแตกต่างกันออกไปในต่างสถานที่ จะเห็นว่าการติดตามบิดาไปใน
 สถานที่ทำงานอันทรกนการ ไม่อาจทำได้เสมอไป ดังนั้น จอมพลฉิน ชุณหะวัณ จึงได้ฝาก พล.อ.
 ชาติชาย ชุณหะวัณ ซึ่งขณะนั้นมีอายุ 13 ปี ให้อาศัยอยู่ในท่าเหมียบของ จอมพลแปลก พิบูลสงคราม
 เนื่องจากจบนายร้อยรุ่นเดียวกัน แต่หลายคนมองว่า เป็นการถูกส่งมาเป็นตัวประกัน เพราะจอมพล
 ฉิน ชุณหะวัณ ในขณะนั้นคุมกำลังทั้งหมดอยู่ที่ภาคอีสาน ซึ่งมีกำลังมากกว่าที่กรุงเทพมหานคร สามารถ
 ที่จะระทำการใด ๆ ก็ได้ อันไม่เป็นผลคือจอมพลแปลก พิบูลสงคราม ซึ่งมีอำนาจในส่วนกลาง⁴

เมื่อ พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ เข้ามาอาศัยกับจอมพลแปลก พิบูลสงคราม ได้เข้า
 ศึกษาที่โรงเรียนเทพศิรินทร์ จนสำเร็จชั้นมัธยมปีที่ 8 จากนั้นก็สอบเข้าศึกษาต่อในโรงเรียน
 นายร้อยพระจุลจอมเกล้า^{*} และจัดเข้าทำเนียบนักเรียนนายร้อยทหารบก รุ่นปี พ.ศ. 2482
 รุ่นเดียวกับ พล.อ. เสริม ณ นคร พล.อ. สายหยุด เกิดผล พล.อ. ฉลาด ทิรัญศิริ เป็นต้น

⁴ "เปรมศักดิ์ใจลาท่าเหมียบเชิด"ชาติชาย" เปิดยุคเพลิงบอยประชาธิปไตย," น.ค

^{*} เลขประจำตัวที่ได้รับ คือ 4526

เมื่อสำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าแล้ว ก็ได้ศึกษาต่อที่โรงเรียนทหารม้า คือ กองพันทหารม้าที่ 1 รักษาพระองค์ ในปีพ.ศ. 2489 จากนั้นศึกษาต่อที่เมือง Partnorth เรียนวิชาเกี่ยวกับรถถังที่ Armor School ในมลรัฐ Kentucky ประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่ง พล.อ.ชากิชาย ชุณหะวัณ เป็นบุคคลแรกที่ไปเรียนที่ Armor School และจบหลักสูตรการศึกษาในปี พ.ศ. 2491

1.3 การรับราชการ

หลังจาก พล.อ.ชากิชาย ชุณหะวัณ สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า รุ่นปี 2482 แต่ในระหว่างรอศึกษาต่อที่นั่น กองทัพบกแห่งกระทรวงกลาโหม ก็ได้ประกาศคำสั่งให้นักเรียนนายร้อยทหารบกออกมารับราชการ ในตำแหน่ง ผู้บังคับหมวด เนื่องจากเกิดสงครามอินโดจีนขึ้นในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2483 ณ บริเวณชายแดนไทย - อินโดจีนฝรั่งเศส ก้านชายแดนจังหวัดนครพนม ดังนั้น ว่าที่ร้อยตรี สมบุญ ชุณหะวัณ จึงได้รับบรรจุเป็น ผู้บังคับหมวด กองพันทหารม้าที่ 1 รักษาพระองค์ และไปประจำสมรภูมิติวังค์สุรินทร์⁵ จึงนับเป็นชีวิตของการรับราชการทหารเป็นครั้งแรก ท่านไปราชการสงครามอินโดจีนประมาณ 1 ปี แล้วไปอยู่ตอนเหนือของพม่าอีก 4 ปี มีตำแหน่งเป็นผู้บังคับกองร้อยกองพันทหารม้าที่ 1 รักษาพระองค์ และหลังจากสำเร็จจากโรงเรียนยานเกราะ ในปีพ.ศ. 2491 แล้ว ท่านก็ได้เข้าทำงานประจำกรมเสนาธิการทหารบก ในปีถัดมาก็ดำรงตำแหน่งเป็นรองผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารบก ณ กรุงวอชิงตัน ประเทศสหรัฐอเมริกา และในปีเดียวกันก็ไปราชการสงครามเกาหลี ทำหน้าที่ทหารติดต่อและเข้าดำรงตำแหน่งผู้บังคับกองพันทหารม้าที่ 1 รักษาพระองค์ เมื่อพ.ศ. 2493 ต่อมาอีก 4 ปี ก็เลื่อนตำแหน่งเป็นรองผู้บังคับการโรงเรียนยานเกราะ และผู้บังคับการกรมทหารม้าที่ 2 จนกระทั่งได้ดำรงตำแหน่งผู้บังคับการโรงเรียนยานเกราะ และมีศทางการทหารเป็นพันเอกในปีพ.ศ. 2498

⁵ เสถียร จันทิมาธร. ล.ภ หน้า 43.

ต่อมาสถานการณ์ทางการเมืองผกผัน คือ เกิดความแตกแยกชั่วคราวทางการเมืองออกเป็น 2 ฝ่าย คือ ฝ่ายราชครู โขยจอมพลฉิน ชุณหะวัณ และ พล.ท.อ.เผ่า ศรียานนท์ เป็นผู้นำกับฝ่าย สีเสาทะเวศร์ โขยมีจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นผู้นำจุดหักเหที่สำคัญของความขัดแย้งและนำไปสู่ความแตกแยกรุนแรง คือ การเลือกตั้งสกปรก เมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2500 ของพรรค เสริมมั่นคงศิลา ซึ่งมีจอมพลแปลก พิบูลสงคราม เป็นแกนนำ โดยมี พล.ท.อ.เผ่า ศรียานนท์ เป็นเลขาธิการพรรค กล่าวคือ การเลือกตั้งผู้แทนราษฎรครั้งนี้เป็นไปโดยไม่เรียบร้อยและไม่บริสุทธิ์ มีการใช้อุบายต่าง ๆ ที่จะให้ราษฎรได้เลือกพรรคพวกของตนเข้ามา ถึงกับมีการให้สินจ้างรางวัลแก่ผู้มาลงคะแนนและคอยชักจูงผู้ที่ไม่ยอมลงคะแนนให้กับพรรคเสริมมั่นคงศิลา⁶ ความแตกแยกดังกล่าว ก้าวไปสู่การแตกหักอย่างเด็ดขาดเมื่อ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ใช้วิธีแก้ไขความขัดแย้งด้วยการทำรัฐประหาร เมื่อวันที่ 16 กันยายน พ.ศ. 2500

ผลของการรัฐประหารดังกล่าว ทำให้ฝ่ายราชครูต้องหมดอำนาจลง พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ ได้เดินทางไปรับราชการยังต่างประเทศเป็นเวลานานถึง 15 ปี กล่าวคือ

- พ.ศ. 2501 ดำรงตำแหน่งอุปทูตสถานอัครราชทูต ประจำประเทศอาร์เจนตินา
- พ.ศ. 2503 อัครราชทูตวิสามัญผู้ม้อ่านจเพิ่มเติม ประจำประเทศอาร์เจนตินา
- พ.ศ. 2506 เอกอัครราชทูตวิสามัญผู้ม้อ่านจเพิ่มเติม ประจำประเทศออสเตรเลียและตุรกี

สำนักวาติกัน และเอกอัครราชทูตผู้แทนถาวร ประจำองค์การสหประชาชาติ ณ นครเจนีวา ประเทศสวิสเซอร์แลนด์

กระทั่งเมื่อจอมพลถนอม กิตติขจร กระทำการปฏิวัติยึดอำนาจตนเอง เมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน พ.ศ. 2514 ความรุ่งโรจน์ก็หวนกลับมาสู่ พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ อีกครั้งหนึ่ง โดยได้รับตำแหน่งทางราชการ ดังนี้

- พ.ศ. 2515 ดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมการเมือง กระทรวงการต่างประเทศ และในปีเดียวกันก็ได้เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ

⁶ ก. หน้า 124.

พ.ศ. 2518 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
จังหวัดนครราชสีมา

พ.ศ. 2519 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรมและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัด
นครราชสีมา

พ.ศ. 2523 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม

พ.ศ. 2526 สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดนครราชสีมา

ต่อมาเมื่อมีการปรับปรุงการบริหารภายในพรรคชาติไทยในปี พ.ศ. 2529 พล.อ.ชาติชาย
ชูดะวัฒน์ ก็ได้ดำรงตำแหน่งหัวหน้าพรรคแทน พล.ต.ประมาธ อภิเษกสาร พร้อมกันนั้นก็ได้รับการ
แต่งตั้งเป็นรองนายกรัฐมนตรี ในรัฐบาลของ พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ หลังการเลือกตั้ง วันที่ 24
กรกฎาคม พ.ศ. 2531 พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ ได้ประกาศไม่รับตำแหน่งนายกรัฐมนตรี
พล.อ.ชาติชาย ชูดะวัฒน์ หัวหน้าพรรคชาติไทยซึ่งเป็นพรรคที่มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมากที่สุด จึง
ได้เข้าดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี คนที่ 17 ของประเทศไทย โดยจัดตั้งรัฐบาลผสมขึ้นประกอบด้วย
พรรคการเมืองต่าง ๆ ดังนี้ พรรคกิจสังคม พรรคประชาธิปัตย์ พรรคราษฎร พรรคมวลชน และ
พรรคสหประชาชาติไทย

1.4 การมีส่วนร่วมทางการเมือง

พล.อ.ชาติชาย ชูดะวัฒน์ ได้ก้าวเข้าสู่เส้นทางการเมืองอย่างเต็มตัวเมื่อเข้าร่วมเป็นหนึ่งใน
ในคณะผู้ก่อการรัฐประหาร เมื่อวันที่ 8 พฤศจิกายน พ.ศ. 2490 โดยมีบิดา คือ จอมพลปิ่น ชูดะวัฒน์
เป็นหัวหน้าคณะผู้ก่อการ และมีจอมพลแปลก พิบูลสงคราม อยู่เบื้องหลังการรัฐประหารครั้งนี้ ต่อมา
ในวันที่ 8 เมษายน พ.ศ. 2491 รัฐบาลของนายควง อภัยวงศ์ ถูกบีบบังคับจากคณะรัฐประหาร

⁷"ตำนานรัฐบาลไทย," มติชนฉบับพิเศษ, 12(3961) : 62 ; 9 มกราคม

ให้ลาออกจากตำแหน่งเพื่อเปิดทางให้ จอมพลแปลก พิบูลสงคราม เข้าดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ภายหลังจากการรัฐประหารในครั้งนี้ ได้ส่งผลึกและนำความก้าวหน้าในตำแหน่งทางราชการมาให้ ร้อยเอก ชาคีชาย ชูณหะวัณ เป็นอย่างสูง และเมื่อคณะรัฐประหารที่เคยรวมก่อการรัฐประหาร เมื่อ 8 พฤศจิกายน พ.ศ. 2490 ประกาศยึดอำนาจตนเองอีกครั้ง เมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน พ.ศ. 2494 โดยการสถาปนาขึ้นเป็นคณะบริหารประเทศชั่วคราว และประกาศแต่งตั้งจอมพลแปลก พิบูลสงคราม ดำรงตำแหน่งเป็นนายกรัฐมนตรีต่อไป และแน่นอนหนึ่งในคณะปฏิบัตินั้นย่อมรวมทั้ง พันโท ชาคีชาย ชูณหะวัณ ผู้บังคับกองพันทหารม้าที่ 1 รักษาพระองค์อยู่ด้วย

วิกฤติการณ์ทางการเมืองที่สำคัญอีกเหตุการณ์หนึ่ง คือ การรัฐประหาร เมื่อวันที่ 16 กันยายน 2500 ซึ่งมี จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ผู้นำจากกลุ่มสี่เสาเทเวศร์เป็นหัวหน้า การรัฐประหารครั้งนี้ ไม่เพียงแต่สะท้อนให้เห็นถึงความขัดแย้งแตกแยกอันนำไปสู่การสลายตัวอย่างสิ้นเชิง ^{๗๖๖} คณะรัฐประหาร เมื่อวันที่ 8 พฤศจิกายน 2490 หากแต่ในอีกด้านที่สำคัญ คือ พลจัตวา ชาคีชาย ชูณหะวัณ ในฐานะผู้บังคับการโรงเรียนยานเกราะต้องกลายเป็นนักการทูตแห่งกระทรวงการต่างประเทศไปประจำตามประเทศต่าง ๆ อย่างยาวนานถึง 15 ปีเศษ อีกด้วย

กระนั้นก็ตาม การรัฐประหารเมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน 2514 โดยจอมพลถนอม กิตติขจร กล้าในทางการเมืองวงกว้าง อาจจะทำให้รัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งหมดอายุลง รัฐสภาถูกยุบพรรคการเมืองต้องยกเลิกและยุติการเคลื่อนไหวทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย แต่ในอีกด้านก็ทำให้ พลจัตวา ชาคีชาย ชูณหะวัณ ได้คืนกลับประเทศและเข้าดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมการเมือง และที่สุดได้รับแต่งตั้งให้เป็น รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ แม้สภาพการณ์เลวร้ายขึ้นต่อผู้ของนักศึกษา เมื่อวันที่ 14 ตุลาคม 2516 จะเป็นผลในทางบีบบังคับ ให้จอมพลถนอม ต้องออกจากตำแหน่ง และเดินทางออกนอกประเทศ และเมื่อนายสัญญา ชรรวมศักดิ์ ได้รับพระมหากรุณาธิคุณโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม แต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรี และจัดตั้งรัฐบาลซึ่งเรียกกันว่า "รัฐบาลพระราชทาน"⁸ พล.ต.ชาคีชาย ชูณหะวัณ ก็ยังคงได้เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ

⁸ เสถียร จันทิมาธร, ล.๓ หน้า 152.

บรรยากาตประชาธิปไตย หลังวันที่ 14 ตุลาคม 2516 ก่อให้เกิดพรรคชาติไทย ขึ้นในวันที่ 21 พฤศจิกายน 2517 โดยมี พล.ต.ประมาท อภิเรกสาร เป็นหัวหน้าพรรค พล.ท.ศิริศิริโยธิน เป็นรองหัวหน้า และ พล.ต. ซาคิซาย ชูณหะวัณ เป็นเลขาธิการพรรค

ในการเลือกตั้งที่มีขึ้นวันที่ 26 มกราคม 2518 พลตรี ซาคิซาย ได้ลงสมัครเลือกตั้งครั้งแรกที่จังหวัดนครราชสีมา และได้รับชัยชนะในครั้งนั้นด้วย ซึ่งปรากฏว่าพรรคชาติไทยได้คะแนนเสียงมากเป็นลำดับ 3 ดังนั้น จึงได้ร่วมกับพรรคกิจสังคมและพรรคอื่น ๆ รวม 18 พรรค สนับสนุนให้ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรี โดย พล.ต.ประมาท อภิเรกสาร ได้เป็นรองนายกรัฐมนตรี และ พล.ต.ซาคิซาย ชูณหะวัณ เป็นรัฐมนตรีต่างประเทศ หลังจากที่บริหารประเทศได้ประมาณ 9 เดือน ก็เกิดความแตกแยกแย่งกันเป็นรัฐมนตรีของบุคคลในคณะรัฐบาล เมื่อเหตุการณ์รุนแรงมากขึ้น จึงมีพระราชกฤษฎีกายุบสภา และกำหนดให้มีการเลือกตั้งใหม่ในวันที่ 4 เมษายน 2519 การเลือกตั้งครั้งนี้ ปรากฏว่า พล.ต.ซาคิซาย ก็ได้รับแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม และได้รับเลือกให้เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ของจังหวัดนครราชสีมา เช่นเดิม

ประชาธิปไตยหลังวันที่ 14 ตุลาคม 2516 ดำรงอยู่เพียงไม่ถึง 3 ปี ก็เกิดการนองเลือด กวาดล้างนักศึกษาครั้งใหญ่ เมื่อวันที่ 6 ตุลาคม 2519 ซึ่งครั้งนั้นพรรคชาติไทย ก็มีส่วนร่วมในการ กวาดล้างด้วย และหลังจากนั้นการเมืองไทยก็ถึงยุครัฐประหาร เกิดรัฐบาลเผด็จการขึ้นครั้งแล้วครั้งเล่า

ในการเลือกตั้งทั่วไป เมื่อวันที่ 22 เมษายน 2522 พรรคชาติไทยได้กลายเป็นพรรคฝ่ายค้าน สร้างความไม่พอใจให้กับสมาชิกพรรคมาก เพราะเห็นว่าทำให้เสียโอกาสทางการเมือง จึงมีการเรียกร้องให้ปรับปรุงโครงสร้างในการบริหารงานของพรรค และเมื่อวันที่ 14 มิถุนายน 2529 พล.ต.ซาคิซาย ชูณหะวัณ ได้รับการผลักดันให้ขึ้นดำรงตำแหน่งหัวหน้าพรรคแทน พล.ต.ประมาท อภิเรกสาร ซึ่งผูกขาดตำแหน่งมานานถึง 11 ปี นับเป็นการก้าวเข้ายึดอำนาจอย่างเงียบ ๆ ในพรรคชาติไทยอย่างเด็ดขาด⁹

⁹"ประกาศยึดทรัพย์ ซาคิซาย," มติชนรายวัน. 29 พฤศจิกายน 2534. หน้า 19.

หลังการเลือกตั้งในวันที่ 27 กรกฎาคม 2529 พล.ต.ชาติชาย ก็ได้นำพรรคชาติไทย เข้าร่วมรัฐบาล พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ อีกครั้งหนึ่ง และท่านได้เข้ารับตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรี อย่างสมภาคภูมิและเมื่อการเลือกตั้ง วันที่ 24 กรกฎาคม 2531 พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ ได้ แสดงเจตนาว่าไม่รับตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ทำให้การจัดตั้งรัฐบาลตกเป็นภาระหน้าที่ของพรรคชาติไทย ซึ่งได้รับเลือกเข้ามามากที่สุด คือ 87 คน โดยรวมกับพรรคพันธมิตร อันประกอบด้วยพรรคกิจสังคม พรรคประชาธิปัตย์ พรรคราษฎร ซึ่งมีมติเห็นชอบให้เสนอชื่อ พล.ต.ชาติชาย ชุณหะวัณ หัวหน้า พรรคชาติไทย เป็นนายกรัฐมนตรีคนที่ 17 ของประเทศไทย

พลเอก ซาติชาย ชูณหะวัณ ในฐานะหัวหน้าพรรคชาติไทย

2.1 ประวัติพรรคชาติไทย

แม้ก้าเนิกแห่งพรรคชาติไทย บนเวทีการเลือกตั้งทั่วไป เมื่อวันที่ 26 มกราคม พ.ศ. 2518 ซึ่งถือได้ว่าเป็นผลแห่งการเคลื่อนไหวของเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 อันยิ่งใหญ่ แต่รากฐานของพรรคนี้ มีความสัมพันธ์อย่างแนบแน่นของกลุ่มราษฎรและนักการเมืองที่เติบโตมาจากการรัฐประหาร เมื่อวันที่ 8 พฤศจิกายน พ.ศ. 2490 โดยหัวขบวนสำคัญ คือ จอมพลถนอม ชูณหะวัณ แต่แล้วเมื่อจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ทำรัฐประหารเมื่อวันที่ 16 กันยายน พ.ศ. 2500 และทำอีกครั้งเมื่อวันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ. 2501 นักการเมืองในกลุ่มราษฎร ก็หันไปประกอบอาชีพด้านอุตสาหกรรมร่วมกับนายทุนญี่ปุ่น ขณะที่ พล.ต.ซาติชาย ชูณหะวัณ ถูกเนรเทศไปเป็นทูตอยู่ที่อาร์เจนตินา การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองเมื่อวันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 นั้น จะเห็นได้ว่า ถึงแม้จะเป็นผลให้จอมพลถนอม กิตติขจร ต้องจำใจลาออกจากตำแหน่งแล้วเดินทางออกนอกประเทศ แต่ก็ไม่ได้มีผลกระทบในทางลบต่อ พล.ต.ซาติชาย ชูณหะวัณ เลย จึงจะเห็นได้จากท่านก็ยังคงดำรงตำแหน่ง เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศต่อไปอีกระยะหนึ่ง และกลับทำให้นักการเมืองกลุ่มราษฎร เข้ามามีบทบาททางการเมืองมากขึ้น จนกระทั่งร่วมกันก่อตั้งพรรคชาติไทยขึ้น โดยมี พล.ต.ประมาณ อภิเรกสาร ดำรงตำแหน่งหัวหน้าพรรค และ พล.ต.ซาติชาย ชูณหะวัณ ได้รับตำแหน่ง เลขาธิการพรรค

พรรคชาติไทยถือกำเนิดขึ้นเมื่อวันที่ 21 สิงหาคม พ.ศ. 2517 โดยผู้ที่เป็นหัวเรี่ยวหัวแรงใหญ่อยู่เบื้องหลังก็คือ พล.ท.ไพฑูรย์ อิงคตานุวัฒน์ ส่วนคนที่มีอิทธิพลทางความคิดและทำการจัดตั้งให้พรรคเป็นรูปเป็นร่างนั้นคือ นายสีง มรรางกูร นักการเมืองจากจังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งเป็นนักการเมืองหัวก้าวหน้าคนหนึ่งในขณะนั้น การที่ นายสีง มรรางกูร ก้าวเข้ามาร่วมกับกลุ่มราษฎรนั้นมี

สาเหตุมาจากจอมพลฉัตร ชูณหะวัณ ไกล่ลาวปากบุตรชายคนเดียว คือ พล.ท.ชาติชาย ชูณหะวัณ ให้ท่านช่วยดูแลทางการเมือง และเมื่อก่อตั้งเป็นพรรคการเมืองขึ้นมา นายสีหัง มารางกูร ก็เป็นผู้เสนอชื่อพรรคว่า "พรรคชาติไทย"¹

กลุ่มผู้ก่อตั้งพรรคชาติไทยยุคแรก ๆ กล่าวได้ว่าเป็นกลุ่มที่มีความสัมพันธ์ทางครอบครัวและทางเศรษฐกิจซึ่งกันและกัน อาทิเช่น พล.ท.ไพฑูรย์ อิงคตานุวัฒน์ พล.ท.ประมาณ อภิเรกสาร พล.ท.ชาติชาย ชูณหะวัณ คุณหญิงบุญเลื่อน เครือทราชู นางนงนุช ตันสัจจา นายบุญทรง ศรีเพ็ญ พงษ์ นายสุพิศกร บุรุษพงษ์ นายบุรินทร์ ทิรบุญประณะ นายเกษ บุญหลง นางสมถวิล สังขะทรัพย์ นายไชยวัฒน์ เหลืองอมรเลิศ นายชนัดดี ปิยะอุย นาวาโททินกร พันธกระวี นายบรรหาร ศิลปอาชา นายแซม พรหม นายโรบล บุญประเสริฐ²

ความสัมพันธ์ทางด้านครอบครัวดังกล่าวคือ พล.ท.ประมาณ อภิเรกสาร มีฐานะเป็นบุตรเขยของจอมพลฉัตร ชูณหะวัณ เป็นพี่เขยของ พล.ท.ชาติชาย ชูณหะวัณ นายปองพล อภิเรกสาร ซึ่งเป็นลูกชายของ พล.ท.ประมาณ อภิเรกสาร แต่งงานกับลูกสาวของนางสมถวิล สังขะทรัพย์ นางสาววามิ ชูณหะวัณ ลูกสาว พล.ท.ชาติชาย ชูณหะวัณ แต่งงานกับลูกชายของคุณหญิงบุญเลื่อน เครือทราชู เป็นต้น

ส่วนทางด้านความสัมพันธ์ที่เนื่องด้วยเศรษฐกิจการค้าในทางกลุ่มราชครู มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับกลุ่มทุนของประเทศญี่ปุ่นมาโดยตลอด ทำให้พรรคชาติไทยมักถูกกล่าวหาเสมอว่าเป็นกลุ่มที่ร่วมมือกับญี่ปุ่นเพื่อครอบงำเศรษฐกิจไทย ทำให้เกิดภาพพจน์ลบเนื่องจาก พรรคชาติไทยอาศัยอำนาจบารมีทางการเมือง เอื้อประโยชน์ทางเศรษฐกิจให้กับกลุ่มตน ตั้งแต่บัดนั้นจนบัดนี้

หัวหน้าพรรคชาติไทยตั้งแต่เมื่อเริ่มต้นจนกระทั่งถึงปีพ.ศ. 2529 คือ พล.ท.ประมาณ อภิเรกสาร เพียงคนเดียว แต่เนื่องจากปัญหาของสถานการณ์การเมืองในช่วงปี พ.ศ. 2526 พล.ท.ประมาณ อภิเรกสาร ได้ถูกอำนาจภายในจากสมาชิกพรรคบีบบังคับให้ต้องลาออกจากตำแหน่ง

¹"นายกรัฐมนตรีคนแรกที่มาจากพรรคชาติไทย," สู่นาคท. 387 : 16 ; 3 - 9
กรกฎาคม 2531.

² ก.

เพื่อให้ พล.ต.ชาติชาย ชุณหะวัณ ได้ขึ้นมารับตำแหน่งหัวหน้าพรรคแทน ด้วยการอาศัยมติที่ประชุมพรรคและเสนอให้ พล.ต.ประमाण อภิเรกสาร ดำรงตำแหน่งประธานที่ปรึกษาของพรรคชาติไทย ซึ่งผู้ที่ทำการเคลื่อนไหวผลักดันให้ พล.ต.ประमाण อภิเรกสาร ต้องพ้นจากตำแหน่งก็คือ นายบรรหาร ศิลปอาชา ผู้ดำรงตำแหน่งเลขาธิการพรรค เป็นบุคคลที่มีบทบาทในพรรคชาติไทยอยู่ไม่น้อย นายบรรหาร ศิลปอาชา ได้รับเลือกตั้งเป็น ส.ส.จังหวัดสุพรรณบุรี ทุกครั้งนับตั้งแต่ พ.ศ. 2519 เป็นต้นมา และจากนั้นไม่นานก็ได้รับเลือกเป็นเลขาธิการพรรคแทน พล.ต.ศิริ ศิริโยชิน นอกจากนี้จะเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดสุพรรณบุรี แล้วยังเป็นเจ้าของธุรกิจก่อสร้างขนาดใหญ่ อีกหลายแห่ง เช่น บริษัทสหศรีชัยก่อสร้าง บริษัทสหศรีชัยเคมีคอล และอื่น ๆ อีกเป็นจำนวนมาก

แม้ว่านายบรรหาร ศิลปอาชา จะมีส่วนบุกเบิกสร้างพรรคชาติไทยมาในรุ่นแรก ๆ เหมือนกัน แต่สิ่งหนึ่งที่ตกลงไปก็คือ นายบรรหาร ศิลปอาชา ไม่ได้เป็นเล็อกเนื้อเชื้อไขของกลุ่มราชครูโดยตรง แต่ก็เป็นบุคคลที่เป็นชุมพลังทางการเงินที่สำคัญที่สุดในพรรคก็ว่าได้ มี ส.ส.อยู่ในสังกัดมากมายจนกล่าวได้ว่าในจำนวน ส.ส.ที่มาจากพรรคชาติไทยทั้งหมดอยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของนายบรรหาร ศิลปอาชา ไม่ต่ำกว่า 60 เปอร์เซ็นต์³ จากความร่ำรวยมหาศาลในธุรกิจก่อสร้างนั้นทำให้เอื้อผลประโยชน์ต่อพรรคชาติไทยรวมไปถึงรัฐบาลได้มากที่สุด คุ้ได้จากกรณีที่มีวิกฤตการณ์การเมืองเกิดขึ้นในสมัยรัฐบาล พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ โดยเฉพาะช่วงที่ถูกฝ่ายค้านยื่นญัตติเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจ นายบรรหาร ศิลปอาชา ผู้นี้แหละที่จะทำการชักจูง ส.ส.ฝ่ายค้านให้ถอนชื่อจากญัตติอภิปรายไม่ไว้วางใจ จนมีการกล่าวล้อเลียนว่ามีการนำเครื่องถอนเงิน "ATM" ไปตั้งไว้ที่สภาให้บรรหาร ส.ส.ถกเพื่อแลกกับการถอนชื่อจากญัตติอภิปรายไม่ไว้วางใจ⁴ ด้วยเหตุผลดังกล่าวทำให้อิทธิพลบารมีทางการเมืองของนายบรรหาร ศิลปอาชา ในฐานะเลขาธิการพรรคชาติไทย นั้นจะไม่น้อยไปกว่ากลุ่มราชครูเลย

อย่างไรก็ตามนอกจากนายบรรหาร ศิลปอาชา ที่เป็นชุมพลังทางการเงินที่สำคัญแล้ว ยังมีบุคคลที่มีอิทธิพลในพรรคชาติไทยที่เด่น ๆ อีกมากมาย เช่น นายประมวล สภาวสุ ซึ่งเป็นเจ้าของ

³"เจาะเบื้องหลังเฉลิม "บี" บรรหาร," ข่าวพิเศษ. 693 : 20 ; 24 - 30 กันยายน 2533.

⁴"ชุมทรัพย์พื้นล้านของพรรคชาติไทย วางแผนยึดสภา," มติชนสุดสัปดาห์. 8(403) : 11 ; 22 พฤษภาคม 2531

ธุรกิจขนาดใหญ่ทั้งอุตสาหกรรมก่อสร้างและโรงสีขนาดใหญ่หลายโรง นายทวิช กลิ่นประทุม เป็น
คน⁵

จะเห็นได้ว่าพรรคชาติไทยเป็นพรรคการเมืองที่มีการประสานผลประโยชน์ระหว่างกลุ่ม
เป็นไปอย่างสมดุล ทำให้ไม่เกิดปัญหาภายในที่รุนแรงนัก และนับเป็นพรรคการเมืองที่มีเสถียรภาพ
สามารถยืนหยัดในวงการทางการเมืองไทยได้อย่างยาวนานและมั่นคงมากพรรคการเมืองหนึ่ง

2.2 พรรคชาติไทยในยุคพลตรี ชาติชาย ชุณหะวัณ

บทบาทความเป็นผู้นำอย่างเต็มตัวในฐานะหัวหน้าพรรคชาติไทยของ พล.ต.ชาติชาย
ชุณหะวัณ ปรากฏชัดอย่างเป็นทางการในวันที่ 14 มิถุนายน พ.ศ. 2529 หลังจากที่มาชิกภายใน
พรรคไม่พอใจต่อการที่ตกเป็นพรรคฝ่ายค้านในการเลือกตั้งทั่วไปเมื่อวันที่ 18 เมษายน พ.ศ. 2526
ซึ่งนับตั้งแต่การเลือกตั้งทั่วไปเมื่อวันที่ 26 มกราคม พ.ศ. 2518 เป็นต้นมา พรรคชาติไทยมีบทบาท
ในการร่วมรัฐบาลมาโดยตลอด ไม่ว่าจะเป็นรัฐบาลของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช รัฐบาลของ
ม.ร.ว.เสรี ปราโมช และรัฐบาลของ พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ มีมาว่างเว้นก็เมื่อรัฐบาล
ของ พล.อ.เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ ในสมัยที่เรียกว่า เกรียงศักดิ์ 2 จนมาถึงรัฐบาลของ พล.อ.
เปรม ติณสูลานนท์ ในยุคเปรม 4 เนื่องจากผลของการเลือกตั้ง เมื่อวันที่ 18 เมษายน พ.ศ.
2526 นั้น พรรคชาติไทยได้เสียงมากที่สุดในสภา และ พล.ต.ประมาท อภิเษกสาร เห็นว่าความ
ความชอบธรรมแล้วตนน่าจะไต่ขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรี แต่เมื่อประกาศออกไปว่าตนพร้อมที่จะรับตำแหน่ง
ดังกล่าว ซึ่งสถานการณ์โดยรวมโดยเฉพาะตัวแปรหลักของพรรคการเมืองต่าง ๆ ไม่เกิดกบฏพรรค
ชาติไทยกลายมาเป็นพรรคฝ่ายค้านในที่สุด⁶ ช่วงเวลาที่เป็นพรรคฝ่ายค้าน นั้น เป็นช่วงที่สมาชิกของ
พรรคมีความรู้สึกว่าถูกกีดกันออกนอกอำนาจบริหาร และหมกมุ่นในการขยายหรือสร้างความนิยม
ตลอดจนการเสียผลประโยชน์ที่พึงจะได้หากเข้าเป็นพรรคร่วมรัฐบาล จึงมีการเรียกร้องให้ปรับปรุง
โครงสร้างพรรค ดังนั้นการย้ายโบลออกจากตำแหน่งหัวหน้าพรรคของ พล.ต.ประมาท อภิเษกสาร

⁵ ก.

⁶ "นายกรัฐมนตรีคนแรกที่มาจากพรรคชาติไทย," ล.ก หน้า 17.

นั่นจึง เป็นการแก้ไขปัญหาคัดแย่งภายในของพรรคได้เป็นอย่างดี แต่เหตุผลสำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ มีข่าววงในของตระกูลชุตหะวัน ว่าในพินัยกรรมของคุณหญิงอุบลลักษณ์ ศรียานนท์ ที่สาวคนโตของ พล.ต.ชาติชาย ชุตหะวัน กำชับแน่นอนอย่างหนักแน่นว่าหาก พล.ต.ชาติชาย ชุตหะวัน ไม่ได้เป็น หัวหน้าพรรคชาติไทยก็จะนำเงินในส่วนมรดกของคุณหญิงอุบลลักษณ์ ศรียานนท์ ไปใช้ในทางการเมือง ไม่ได้อย่างเด็ดขาด⁷ และการพ้นจากตำแหน่งหัวหน้าพรรคชาติไทยของ พล.ต.ประมวณ อภิเรณูสาร ยังเกี่ยวกับกรณี นายไส ชนวิสุทธิ เข้ามาเกี่ยวพันในฐานะผู้คุมกฎพรรคชาติไทย หรืออีกนัยหนึ่งคือ เป็นผู้ที่ถูกส่งเข้ามารักษามลประโยชน์ทางการเมืองและมาคุมอำนาจของ นายบรรหาร ศิลปอาชา ซึ่งจุดนี้ทำให้ นายบรรหาร ศิลปอาชา มีการเคลื่อนไหวภายในพรรคจนในที่สุดก็สามารถทำให้ พล.ต.ประมวณ อภิเรณูสาร ต้องพ้นจากตำแหน่ง และเป็นผลให้ นายไส ชนวิสุทธิ ต้องหมดอำนาจในพรรค ชาติไทยไปโดยปริยาย⁸

พรรคชาติไทยภายใต้การนำของ พล.ต.ชาติชาย ชุตหะวัน ได้ก้าวขึ้นสู่ตำแหน่งสูง ๆ ทางการเมืองมากขึ้นเป็นลำดับ ก็คงจะเห็นได้จากผลการเลือกตั้งทั่วไป เมื่อวันที่ 27 กรกฎาคม พ.ศ. 2529 ภายใต้นโยบายที่ค่อนข้างจะชัดเจนว่า ต้องการให้ประชาชนมีความมั่นใจในความปลอดภัยของชีวิตและทรัพย์สิน โดยให้กฎหมายเป็นกฎหมาย เรงรักปราปรามโจรผู้ร้าย ผู้ค้ายาเสพติดและการทุจริตฉ้อราษฎร์บังหลวง มุ่งแก้ไขปัญหาคความยากจนของประชาชนโดยเฉพาะอย่างยิ่ง เกษตรกร โดยดำเนินการปฏิรูปที่ดินและจัดรูปที่ดินเพื่อให้ประชาชนมีที่ดินทำกิน ในชนบทมีสิ่งสาธารณูปโภคที่ดี มีไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ และมีถนนทั่วทุกหมู่บ้าน ส่งเสริมให้ประชาชนมีงานทำโดยระบบสหกรณ์แบบครบวงจร ก่อให้เกิดผลดีต้อการ เป็นรัฐบาลพลเรือนมากที่สุด⁹

⁷ "เงื่อนงำปลคณูนำ "ชาติชาย" จาก ประมวณเป็นชาติชาย," มติชนสุดสัปดาห์, 9 (3032) : 7 ; 22 มิถุนายน 2529.

⁸ ก.

⁹ เมตตา ประมวลชน. "วิเคราะห์การยุบสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2531" (ปริญา นิพนธ์การศึกษาศิลปศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วิทยุโลก 2531), หน้า 40.

จุดเด่นในนโยบายของพรรคชาติไทยอีกประการหนึ่งคือ นโยบายก้าวร้าวต่างประเทศ โดยมุ่งยึดประโยชน์ของประเทศเป็นมูลฐานจะไม่เป็นกลางอย่าง ไม่ลืมหูลืมตา แต่ก็จะไม่ยึดติดกับประเทศตะวันตกอย่างเทียว นอกจากนั้นยังได้ให้ความสำคัญกับประเทศในภาคพื้นเอเชีย โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศเพื่อนบ้านของไทย¹⁰

ผลการเลือกตั้งครั้งนี้ ปรากฏว่า พรรคชาติไทยได้รับเลือกเข้ามามากเป็นอันดับสองรองจากพรรคประชาธิปัตย์ โดยในครั้งนั้น พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์ ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี และประกาศจัดตั้งรัฐบาลผสมโดยร่วมกับพรรคประชาธิปัตย์ พรรคชาติไทย พรรคกิจสังคม และพรรคราษฎร ซึ่ง พล.ต.ชาติชาย ชุณหะวัณ ก็ได้รับตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรีอย่างสมความภาคภูมิใจ

แต่อย่างไรก็ตาม พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์ ได้ประกาศยุบสภาเมื่อวันที่ 29 เมษายน พ.ศ. 2531 ก่อนการเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐบาลของฝ่ายค้าน ซึ่งรัฐบาลก็ไม่สามารถประวิงเวลาโดยที่จะรอให้พรรคฝ่ายค้านเปิดอภิปรายได้ เนื่องจากการอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐบาลนั้น อาจทำให้ภาพพจน์ของรัฐบาลในสายตาของประชาชนที่เฝ้าดูอยู่เลวร้ายลงได้ และคณะรัฐบาลเองก็ไม่แน่ใจในตัวเองว่าจะเป็นผู้ชนะ หรือหากชนะก็เป็นไปก็ยากจะแนบเสียดังที่ไม่เป็นเอกฉันท์ อันเป็นการทำให้เสถียรภาพของรัฐบาลดูไม่มั่นคงและย่าเย่งไปอีก เพราะก่อนหน้านี้พรรคร่วมรัฐบาลในกลุ่มของพรรคประชาธิปัตย์ที่เรียกตัวเองว่ากลุ่ม 10 มกรา ได้ยกมือคัดค้านร่างพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ที่คณะรัฐบาลเป็นผู้เสนอ อันเป็นการทำลายภาพพจน์ของคณะรัฐบาลเป็นอย่างมาก

ผลการเลือกตั้งทั่วไปในวันที่ 24 กรกฎาคม พ.ศ. 2531 ซึ่งปรากฏว่าพรรคชาติไทยได้รับเลือกเข้ามาสามมากเป็นอันดับหนึ่งคือ 87 คน จากจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั่วประเทศทั้งสิ้น 357 คน ซึ่งเป็นเรื่องน่ายินดียิ่งของพรรคชาติไทย เนื่องจากว่านับตั้งแต่การเลือกตั้งในปีพ.ศ. 2519 เป็นต้นมา พรรคชาติไทยมักได้คะแนนเป็นลำดับสองทุกครั้ง จนในที่สุดการเลือกตั้งใน พ.ศ. 2531 นี้เอง ที่ได้รับเสียงข้างมากเป็นอันดับหนึ่ง ซึ่งนับเป็นความสำเร็จอย่างสูงสุดของพรรคชาติไทย ภายใต้การนำของ พล.ต.ชาติชาย ชุณหะวัณ

¹⁰ ก. หน้า 41.

การขึ้นสู่ตำแหน่งนายกรัฐมนตรี

3.1 การเมืองไทยก่อนสมัย พลเอก ชาคิชา ย ชุณหะวัณ

สถานการณ์การเมืองตั้งแต่เปิดประชุมรัฐสภาสมัยแรกประจำปี 2531 เมื่อต้นเดือนเมษายน เรื่อยมาจนถึงการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ อันเป็นชนวนแตกหักของคณะรัฐบาล ซึ่งเป็นผลเนื่องมาจากในช่วงเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2530 ทางสหรัฐอเมริกา ได้บีบบังคับให้รัฐบาลไทย ซึ่งมี พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์ ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีในขณะนั้น ไม่มีทางเลือก จึงได้เสนอร่างพระราชบัญญัติเข้าสู่สภา ท่ามกลางเสียงคัดค้านอย่างหนักจากกลุ่มต่าง ๆ จำนวนมาก ซึ่งพระราชบัญญัติฉบับนี้เอง ได้กลายมาเป็นปัญหาสำคัญของรัฐบาล เพราะพรรคร่วมรัฐบาลที่เรียกตัวเองว่า "กลุ่ม 10 มกรา" ^{*} ได้ยกมือร่วมกับฝ่ายไม่เห็นด้วยกับร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ จนเป็นเหตุให้นายกรัฐมนตรีประกาศยุบสภาผู้แทนราษฎร ในวันที่ 29 เมษายน 2531

หลังจากการประกาศยุบสภาของคณะรัฐบาล พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์ อันประกอบด้วยพรรคร่วมรัฐบาล 4 พรรคใหญ่ คือ 1.พรรคชาติไทย 2.พรรคกิจสังคม 3.พรรคประชาธิปัตย์ และ 4.พรรคราษฎร โดยอ้างสาเหตุความขัดแย้งในพรรคร่วมรัฐบาลกรณีผ่านร่างพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ ซึ่งเกิดความแตกแยกขึ้นภายในพรรคประชาธิปัตย์ที่มีกลุ่ม 10 มกรา คอยเป็นดอกข้างแฉกแต่เหตุผลนี้อาจเป็นควยเจตนา หลบหนีผู้ทักท้วงไปเลยไม่ไว้วางใจรัฐบาลทั้งคณะที่กำหนดจะมีขึ้นในต้น

^{*}กลุ่ม 10 มกรา คือ กลุ่มของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรส่วนน้อยที่ไม่สมหวังในตำแหน่งทางการเมืองของพรรคประชาธิปัตย์ และเกิดข้อขัดแย้งอย่างรุนแรงในวันที่มีการประชุมใหญ่สามัญประจำปีของพรรค คือวันที่ 10 มกราคม พ.ศ. 2530 จึงได้แยกตัวออกมาโดยมีแกนนำคือ นายเฉลิมพันธ์ ศรีวิกรม์ และนายวีระ มุสิกพงศ์

เดือนพฤษภาคม¹

ผลจากการยุบสภาฯ นำไปสู่การเลือกตั้งทั่วไปในอีก 3 เดือนต่อมา คือ วันที่ 24 กรกฎาคม พ.ศ. 2531 นอกจากพรรคใหญ่ ๆ ที่เคยมีก่อนหน้านี้แล้ว ก็ได้พรรคใหม่ที่มีลักษณะเป็นตัวแทนอื่นอีก 3 พรรค ได้แก่ พรรคประชาชน ซึ่งมาจากกลุ่ม 10 มกราเดิม พรรควงชนชาวไทย ของ พล.อ.อาทิตย์ กำลังเอก และพรรคพลังธรรม ของ พล.ต.จำลอง ศรีเมือง แต่พรรคที่อยู่ในสถานะได้เปรียบมากที่สุดในช่วงนั้น คือ พรรคชาติไทย เพราะจากสถานภาพในทางเศรษฐกิจที่เป็นต่อพรรคอื่น ๆ และทำให้สามารถระดมเอาจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเข้ามาไว้ในสังกัดได้มากกว่าพรรคอื่นนั่นเอง ขณะที่พรรคประชาธิปัตย์ ซึ่งเคยได้ ส.ส. สูงสุดในการเลือกตั้งครั้งก่อน^{*} กลับมีสภาพตกต่ำลง เนื่องจากความแตกแยกภายในที่ดำเนินติดต่อกมาเป็นเวลานาน จากสภาพการรณรงค์โดยกว้าง ๆ ของแนวโน้มนโยบายเลือกตั้ง ทำให้มองเห็นเด่นชัดว่า พรรคชาติไทย มีโอกาสสูงในการได้รับคะแนนเสียงเลือกตั้งในเขตภาคกลาง ในขณะที่พรรคกิจสังคม จะมีบทบาทมากทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พรรคประชาธิปัตย์กับพรรคประชาชน จะคุมเขตการเลือกตั้งทางภาคใต้ พรรครวมไทยจะมีบทบาททางภาคเหนือ ส่วนในกรุงเทพมหานคร นั้นคงเป็นของพรรคประชากรไทยกับพรรคพลังธรรม และถ้าหากเป็นได้ทั้งความคาดหมาย หากพรรคชาติไทย พรรคกิจสังคม พรรครวมไทย พรรคประชาธิปัตย์ จับมือกันโดยมีพรรคราษฎรเป็นส่วนเสริมอย่างใกล้ชิดก็จะได้พันธมิตรทางการเมืองที่สื่อแนวโน้มสูงยิ่งสำหรับการสนับสนุน พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์ เป็นนายกรัฐมนตรี อีกครั้งหนึ่ง²

สำหรับบุคคลอื่น ๆ ที่จะขึ้นมาสู่ตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ในช่วงสถานการณ์เช่นนี้นั้น ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช เป็นอีกคนหนึ่งที่มีการคาดการณ์กันไว้ว่า ยังมีความเป็นไปได้ แม้วัยและสังขาร

¹"อ่าลา มีมังกร จุกเปลี่ยนแห่งเกมอำนาจ," สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์, 35(29) : 10 ; 1 - 7 มกราคม 2532.

^{*}วันที่ 27 กรกฎาคม พ.ศ. 2529

²เชิงอรรถ (นามแฝง). "แนวโน้มนโยบายเลือกตั้งโอกาสทองของ"ชาติไทย" อาจนำไปสู่จุกหักเหลี่ยมที่ "พลิก" เปลี่ยนการเมือง," มติชนสุดสัปดาห์, 8(411): 5; 17 กรกฎาคม 2531.

จะไม่เอื้ออำนวย ทั้งนี้ต้องหมายความว่า ถ้ามี "คึกฤทธิ์" ต้องไม่มี "เปรม"³ เพราะการแสดงออกของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ที่มีต่อ พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ นั้น ได้แปรเปลี่ยนจากมิตรเป็นศัตรูอย่างต่อเนื่อง ความเป็นไปได้ที่ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช จะขึ้นมาดำรงตำแหน่งก็จะต้องเกิดจากการประสานกับพรรคค่านเปรม ไม่ว่าจะเป็นพรรคปวงชนชาวไทย พรรคประชากรไทย พรรคมวลชน พรรคก้าวหน้า และที่สำคัญคือการดึงพรรคแนวร่วมเปรมมาร่วมด้วย ในส่วนของ พล.อ.เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ อดีตนายกรัฐมนตรี เป็นอีกบุคคลหนึ่งที่มีเสียงสนับสนุนจากฝ่ายทหารกลุ่มหนึ่งที่ต้องการจะหนุนให้ขึ้นมาดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีและถูกจับตามองอีกคน คือ พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ ผู้บัญชาการทหารบก รักษาราชการผู้บัญชาการทหารสูงสุดในขณะนั้น⁴

นอกจากนั้นแล้วไม่ว่าจะเป็นนายอุกฤษ มงคลนาวิน ประธานรัฐสภา นายเชาวน์ ฌ ศีลวันต์ ซึ่งดำรงตำแหน่งองคมนตรีอยู่ ก็มีโอกาสเป็นไปได้ เพียงแต่ว่าโอกาสค่อนข้างน้อยและเป็นกังวลความคาดหมายที่ว่า พรรคชาติไทย จะได้จำนวนส.ส. สูงสุดถึง 87 ที่นั่ง[★]

ผลการเลือกตั้งครั้งนี้ ไม่มีพรรคการเมืองใดได้เสียงข้างมากเกินครึ่งหนึ่ง ดังนั้นการจัดตั้งรัฐบาลจึงต้องอาศัยปัจจัยในการผสมระหว่างพรรคการเมืองต่าง ๆ โดยมีพรรคการเมืองเสียง

³"โฉมหน้ารัฐบาลใหม่เปรม 5½ ? หรือไม่ใช่เปรม 6 ?," มติชนสุดสัปดาห์. 8(401): 48 ; 7 สิงหาคม 2531.

⁴"พรรคการเมืองจะไปทางไหน ใครคือนายกฯ คนใหม่," มติชนสุดสัปดาห์. 8(305) : 13 ; 15 มิถุนายน 2531.

★ ผลการเลือกตั้งทั่วไป เมื่อวันที่ 24 กรกฎาคม พ.ศ. 2531 นั้น ผลจากคะแนนเสียงของพรรคการเมืองที่ได้รับแต่ละพรรค เรียงตามลำดับมากไปน้อย คือ พรรคชาติไทย 87 ที่นั่ง พรรคกิจสังคม 54 ที่นั่ง พรรคประชาธิปไตย 48 ที่นั่ง พรรครวมไทย 35 ที่นั่ง พรรคประชากรไทย 31 ที่นั่ง พรรคราษฎร 21 ที่นั่ง พรรคประชาชน 19 ที่นั่ง พรรคปวงชนชาวไทย 17 ที่นั่ง พรรคพลังธรรม 14 ที่นั่ง พรรคกิจประชาคม 9 ที่นั่ง พรรคก้าวหน้า 8 ที่นั่ง พรรคสหประชาธิปไตย 5 ที่นั่ง พรรคมวลชน 5 ที่นั่ง พรรคเสรีนิยม 3 ที่นั่ง พรรคพลังสังคมประชาธิปไตย 1 ที่นั่ง พรรคเกษตรอุตสาหกรรมไทย ไม่ได้รับเลือกตั้ง

ข้างมากเป็นแกนจัดตั้ง การเจรจาระหว่าง 4 พรรครัฐบาลเดิมจึงเกิดขึ้น หากแต่ว่าศูนย์กลางความสนใจทางการเมืองในเวลานั้นกลับอยู่ที่ตัว พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ ซึ่งมีการคาดหมายตลอดมานับตั้งแต่การยุบสภาว่า จะได้รับการสนับสนุนให้กลับมาเป็นนายกรัฐมนตรีอีกสมัยหนึ่ง ท่ามกลางปฏิกิริยาของกลุ่มการเมืองนอกสภา โดยเฉพาะนักศึกษา และนักวิชาการที่เคลื่อนไหวคัดค้านอย่างหนัก โดยชูประเด็นนายกรัฐมนตรี ต้องมาจากการเลือกตั้งเป็นสำคัญ

อย่างไรก็ตาม สภาพการณ์เมืองไทยที่พรรคการเมืองแต่ละพรรคยังไม่ให้ความไว้วางใจซึ่งกันและกัน อีกทั้งทางการเมืองที่ยังอิงแนบกับอำนาจทหาร กังนั้น ทวีแปรสำคัญเหล่านี้ ย่อมสามารถที่จะชักนำการจัดตั้งรัฐบาลค่อนข้างสูง เมื่อเป็นเช่นนี้ โอกาสที่หัวหน้าพรรคการเมืองจะขึ้นมาดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีก็จะเป็นไปได้น้อย กลายเป็นว่าจะต้องหาตัวบุคคลจากภายนอก เข้ามาดำรงตำแหน่งแทน

ซึ่งภาพพจน์ทางการเมืองร่วมรัฐบาลในขณะนั้น ปรากฏว่า แต่ละพรรค หนีเอกภาพของพรรคที่แท้จริงได้ เช่น พรรคประชาธิปัตย์ และพรรคชาติไทย ซึ่งจะกล่าวซ้ำให้เห็นสภาพการณ์ภายในพรรคดังนี้ พรรคประชาธิปัตย์ ซึ่งเป็นพรรคเก่าแก่ที่สุดของประเทศที่ยังมีเหลืออยู่ในปัจจุบันนั้น เกิดภาวะอันปั่นป่วน วุ่นวาย อันเนื่องมาจากความขัดแย้งและแตกแยกกันอย่างรุนแรง ซึ่งสถานการณ์เหล่านี้เกิดขึ้น นับตั้งแต่ภายหลังการเลือกตั้งทั่วไป เมื่อวันที่ 27 กรกฎาคม พ.ศ. 2529 เป็นต้นมา⁵ และมีการแบ่งแยกกันอย่างเห็นได้ชัด คือ กลุ่มนายพิชัย รัตกุล ซึ่งเป็นหัวหน้าพรรคกับกลุ่มนายเฉลิมพันธ์ ศรีวิกรม์ และนายวีระ มุสิกพงศ์ หรือที่เรียกว่า "กลุ่ม 10 มกรา" นอกจาก 2 กลุ่มใหญ่แล้ว ยังมีกลุ่มของพวกที่วางตนเป็นกลาง คือ กลุ่มของนายมารุต บุณนาค และนายชวน หลีกภัย

เหตุผลหลักที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรกลุ่ม 10 มกรา ได้แยกตัวออกมาดำเนินกิจกรรมทางการเมือง คือ ความไม่พึงพอใจในการบริหารพรรคของผู้บริหารในพรรค โดยเฉพาะการเลือกคนเข้าไปเป็นรัฐมนตรีของพรรคในช่วงต้นของรัฐบาลเปรม 5 จากนั้นกิจกรรมทางการเมืองของกลุ่ม

⁵เมตตา ประมวลชน. "วิเคราะห์การยุบสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2531" (ปริญา นิพนธ์การศึกษา ศิลปศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วิทยุโลก 2531), หน้า 32.

10 มกรก โดยการนำของนายเฉลิมพันธ์ ศรีวิกรม และนายวิระ มุสิกพงศ์ ก็ดำเนินมาเป็นอิสระจากพรรคอย่างตอเนื่อง

ทางด้านพรรคชาติไทยนั้นก็เหมือนกับพรรคประชาธิปไตย กล่าวคือ เป็นพรรคเอกเทศไม่เป็นเอกภาพ เพียงแต่ว่าไม่เป็นเอกภาพอย่างเงียบ ๆ เท่านั้น พรรคชาติไทยนั้น สมาชิกของพรรคแตกแยกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ กลุ่มหนึ่งเป็นฝ่ายของอดีตหัวหน้าพรรคคนเก่า คือ พล.ต.ประมา อภิเรกสาร ซึ่งได้ถูกสมาชิกของพรรค ซึ่งอยู่ในตำแหน่งผู้บริหารใช้พลังกดดันภายในบีบบังคับให้ พล.ต.ประมา อภิเรกสาร ลาออกจากตำแหน่งหัวหน้าพรรค และผลักดันให้ พล.ต.ชาติชาย ชุณหะวัณ รับหน้าที่แทน ทั้งนี้โดยเหตุผลเพื่อที่จะเข้าร่วมกับ พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ จักตั้งรัฐบาล ควบความสนิทใจ เพราะในอดีตพรรคชาติไทยภายใต้การนำของ พล.ต.ประมา อภิเรกสาร นั้น พรรคชาติไทยตกเป็นพรรคฝ่ายค้านในรัฐบาล พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ มาก่อน เมื่อพรรคชาติไทยต้องการเป็นพรรคร่วมรัฐบาล จึงเห็นสมควรที่จะเปลี่ยนหัวหน้าพรรคใหม่ แต่พรรคชาติไทย นั้น แม้ พล.ต.ชาติชาย ชุณหะวัณ จะเป็นหัวหน้าพรรคก็จริง แต่ในด้านการบริหารพรรคตลอดจนการควบคุมสมาชิกในพรรคหลายด้าน ขึ้นอยู่กับ พล.ต.ชาติชาย ชุณหะวัณ น้อยมาก หากแต่ไปขึ้นอยู่กับเลขาธิการพรรค คือ นายบรรหาร ศิลปอาชา ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า ผู้ถือหางเสือพรรคชาติไทย คือ นายบรรหาร ศิลปอาชา การแตกแยกของสมาชิกภายในพรรคชาติไทยจึงส่งผลกระทบต่อให้การสนับสนุนที่จะร่วมรัฐบาลไม่เป็นเอกภาพ

ในขณะที่วงการเมืองและนักวิเคราะห์ทางการเมืองต่าง ๆ เชื่อกันว่ารัฐบาลชุดต่อไปหลังการเลือกตั้งในวันที่ 24 กรกฎาคม พ.ศ. 2531 ก็คงจะเป็น พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ แต่แล้วสถานการณ์กลับพลิกผันไปอย่างรวดเร็ว เนื่องจากเกิดตัวแปรแทรกซ้อนหลายประการที่ก่อให้เกิด "กระแสต้านเปรม"⁶ ที่นับวันจะทวีความรุนแรงยิ่งขึ้น หลังจากการยุบสภา ไม่นาน ก็ได้มีพรรคการเมืองเกิดขึ้น นั่นคือ พรรคพลังธรรม ซึ่งมี พล.ต.จำลอง ศรีเมือง เป็นหัวหน้าพรรค ซึ่งพรรคการเมืองฝ่ายค้านและรวมทั้งพรรคพลังธรรม ชูประเด็นการหาเสียงไปในทางเดียวกันว่า นายกรัฐมนตรี

⁶"ลมปราณการเมืองในรัฐสภา ปี 2531 ชันนือตประชาธิปไตยให้เข้าสู่ระบบ," สยามรัฐ สัปดาห์วิจารณ์, 35(29) : 11 ; 1 - 7 มกราคม 2532.

ต่อมาจากหัวหน้าพรรคการเมือง ปรากฏว่าได้รับความเห็นชอบจากประชาชนเป็นส่วนมากและนับวันจะยังมีเสียงสนับสนุนมากขึ้นเรื่อย ๆ

บุคคลที่ทำให้ พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ มีอันต้องหลุดจากวงโคจรการเมืองไป คงเป็นผลมาจากการจุกประเด็นคักคานของ พล.ต.ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ที่เขียนในคอลัมน์ "ขอยสวนพญู" และตามมาด้วยการเดินเกมคักคานของกลุ่มนักวิชาการ "กลุ่ม 99" ที่ได้ยื่นฎีกาท่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ให้นายกรัฐมนตรีวางตัวเป็นกลางในการเลือกตั้ง จนเกิดเป็นประเด็นการเมืองขึ้นมาอย่างร้อนแรง และถูกสานต่อด้วยกลุ่มพลังนิสิต นักศึกษา และประชาชน ที่ผลักดันเรียกร้องให้ยุบรัฐบาลชุดใหม่มาจากหัวหน้าพรรคการเมือง⁷ ในที่สุด เมื่อ พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ ได้พิจารณาอย่างรอบคอบแล้ว จึงตัดสินใจวางมือทางการเมือง เรื่องนี้หลายฝ่ายมีความคิดเห็นว่าเป็นทางเลือกที่ดีที่สุดขณะนั้นแล้ว

จากสภาพการณ์ดังกล่าวเหล่านี้ จึงหมายถึง การเปิดโอกาสทางการเมืองสำหรับบุคคลอื่นที่จะมาดำรงตำแหน่งผู้นำประเทศต่อจากนี้ไป ซึ่งภาระหน้าที่ในการสรรหานายกรัฐมนตรีคนใหม่นั้น ตกเป็นของพรรคชาติไทย เนื่องจากเป็นพรรคที่ได้รับเลือกเข้าสภามากที่สุด และสถานการณ์ทางการเมืองในขณะนั้นก็ได้คลี่คลายเข้ามาอยู่ในจุดที่หัวหน้าพรรคชาติไทย คือ พล.ต.ชาติชาย ชุณหะวัณ ซึ่งจะเห็นได้ว่าเป็นผู้ที่ยืนอยู่ใกล้ตำแหน่งนายกรัฐมนตรีมากที่สุด อีกทั้งยังได้รับการสนับสนุนอย่างท่วมท้น ไม่ว่าจะจากพรรคร่วมรัฐบาลด้วยกัน หรือแม้แต่พรรคฝ่ายค้าน ซึ่งต่างก็เห็นควรให้หัวหน้าพรรคการเมืองที่มีเสียงมากที่สุด ได้รับสิทธิอันชอบธรรมในการเป็นหัวหน้ารัฐบาล

3.3 การก้าวสู่ตำแหน่งของ พลเอก ชาติชาย ชุณหะวัณ

นับตั้งแต่ประเทศไทยเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ มาเป็นระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475 นั้น ก็อาจกล่าวได้ว่า การศึกษาระบบการเมืองไทยในยุคของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย นับว่า

⁷ ดู หน้า 13.

431061

เป็นยุคที่มีการตื่นตัวและมีความกระตือรือร้นทางการเมืองมากขึ้นกว่าในอดีต แม้จะเกิดเหตุการณ์
 ทางการเมืองต่าง ๆ เช่น การทำรัฐประหารในสมัยต่อ ๆ มา และเกิดผู้นำทางการเมืองคนใหม่
 ขึ้นมาในการทำรัฐประหารแต่ละครั้ง หรือการยุบสภาเพื่อให้มีการเลือกตั้งทั่วไป แต่จะเห็นได้ว่าใน
 สมัยรัฐบาลของ พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ นี้เป็นผู้นำทางการเมืองคนแรกที่ได้รับเลือกจากการเลือก
 กิ่ง เป็นการก้าวขึ้นมารับตำแหน่งโดยเป็นพรรคที่ได้รับคะแนนเสียงมากที่สุดในสภา และ พล.อ.
 ชาติชาย ชุณหะวัณ ได้ก้าวขึ้นดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี จากสถานการณ์ดังกล่าวมาแล้ว
 การก้าวขึ้นมารับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีของ พล.ต.ชาติชาย ชุณหะวัณ สืบต่อจาก
 พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ เมื่อวันที่ 4 สิงหาคม พ.ศ. 2531 เป็นการก่อกำเนิดของรัฐบาลจาก
 การรวมตัวของ 3 พรรคการเมืองใหญ่ ได้แก่⁸ พรรคชาติไทย พรรคกิจสังคม พรรคประชาธิปัตย์
 และโคพรรคเล็ก ๆ เข้ามาเสริมอีก 3 พรรค คือ พรรคราษฎร พรรคมวลชน พรรคสหประชา-
 ชาติไทย มีจำนวนสมาชิกสนับสนุนรวมถึง 220 เสียงในเบื้องต้น ก่อนจะเป็น 229 เสียง เมื่อมี
 สมาชิกผู้แทนราษฎร 9 คน จากพรรคประชาชนแยกตัวมาเข้าร่วมพรรคชาติไทย นับเป็นปรากฏ-
 การณ์ใหม่ในวงการเมืองในรอบ 12 ปี นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2519 เป็นต้นมา⁹ เพราะนายกรัฐมนตรี
 คือ พล.ต.ชาติชาย ชุณหะวัณ มาจากการเลือกตั้งของประชาชน.

⁸ "เส้นทางรัฐบาล"ชาติชาย", มติชนสุดสัปดาห์. 11(528) : 10 , 14 ตุลาคม 2533.

⁹ "ทศอายุรัฐบาลอีก 1 ปี," สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 35(66) : 21 , 23 - 29 กันยายน 2531.

บทบาทนายกรัฐมนตรี ของ พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ

4.1 ผลงานและความสำเร็จในคณะรัฐบาล

ในช่วงที่ พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ ก้าวขึ้นมาสู่อำนาจทางการเมืองในตำแหน่งฝ่ายบริหารสูงสุด คือ นายกรัฐมนตรี พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ ตระหนักดีว่าโดยสถานะของตนเองแตกต่างจาก พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ นายกรัฐมนตรีคนก่อน เนื่องจาก พล.อ.เปรม เป็นนายกาที่มาจาก การแต่งตั้ง ในขณะที่ พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ มาจากการเลือกตั้ง ภัยเหตุนีกรัฐบาลชาติชาย จึงพยายามสร้างคะแนนนิยม เพื่อให้เกิดการเปรียบเทียบว่า รัฐบาลที่นายกรัฐมนตรีมาจากการเลือกตั้งนั้น สนองตอบความต้องการของประชาชนได้ดีกว่ารัฐบาลที่มิใช่ นายกา มาจากการแต่งตั้ง และเมื่อรัฐบาลชุดนี้ได้เข้ามารับผิดชอบบริหารประเทศ เสี่ยงวิพากษ์วิจารณ์ในทำนองชื่นชมยินดีในตัวผู้นำ คือ พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ ก็คงไปทั่ว นอกจากนี้ยังมีผู้เปรียบเทียบให้ พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ เหนือชั้นกว่า พช.อ.เปรม ติณสูลานนท์ อีกด้วย

ภัยบุคคลิกของ พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ ซึ่งเป็นคนร่าเริงแจ่มใส และสามารถแก้ปัญหาได้อย่างรวดเร็วฉับไว และมีประสิทธิภาพ ทำให้สนใจประชาชนไม่ว่าจะเป็นเรื่องกฎหมายลิขสิทธิ์ คีตกถล่ม นำท่วม ไฟไหม้ ท่านก็สามารถเข้าไปแก้ไขให้ความช่วยเหลือได้ทันที ผลงานที่รัฐบาลดำเนินการเห็นเด่นชัดเป็นรูปธรรม ได้แก่ การปรับอัตราค่าจ้างขั้นต่ำให้กับผู้ใช้แรงงาน การช่วยเหลือผู้ประกอบการทุกภาคได้ การปรับโครงสร้างเงินเคื่อนค่าจ้างของข้าราชการและพนักงานรัฐวิสาหกิจ การจัดตั้งมหาวิทยาลัยสุรนารี จ.นครราชสีมา¹ การลดภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ตลอดจนการปรับ

¹"บุคลิก-ผลงาน ชาติชาย เหนือชั้นกว่า "เปรม", "สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์, 35(3) : 5 ; 15 - 21 มกราคม 2532.

ราคาน้ำมันชายปลึก เป็นต้น ซึ่งเราพอจะสรุปผลงานการบริหารราชการของ พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ ได้ดังต่อไปนี้

ค่านโยบายการเมือง เป็นที่ประจักษ์ว่าภายใต้การนำของรัฐบาลนี้ระบอบประชาธิปไตย ได้พัฒนาไปอย่างรวดเร็วและมั่นคง

ประการแรก หากพิจารณาจากโครงสร้างและองค์ประกอบของรัฐบาลนี้แล้ว เห็นได้ว่า รัฐบาลที่มาจากประชาชนอย่างแท้จริง ซึ่งเป็นสิ่งที่ถูกต้องตามหลักการประชาธิปไตย และถึงแม้ว่า รัฐบาลจะประกอบด้วยพรรคการเมือง 6 พรรคก็ตาม แต่การดำเนินการบริหารราชการแผ่นดินก็ได้ เป็นไปด้วยความเรียบร้อยและราบรื่นตามครรลองของระบอบประชาธิปไตย และเป็นไปตามนโยบาย ที่กำหนดไว้ คือ ส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาบทบาทพรรคการเมืองให้สอดคล้องกับกฎปรกครอง ตามระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข²

ประการที่สอง รัฐบาลได้พยายามลดช่องว่างระหว่างผู้บริหารประเทศกับประชาชน โดย เปลี่ยนแนวคิดจากเดิมของการปกครองเป็นการบริหาร การสั่งการเป็นการจัดการซึ่งเห็นเป็นรูป-ธรรม ได้จากการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนและสื่อมวลชน โดยการขยายเครือข่ายวิทยุและ โทรทัศน์ให้สามารถเผยแพร่ข่าวสารความรู้มากขึ้น ตลอดจนได้มีการถ่ายทอดการประชุมสภาผู้แทน ราษฎร ในเรื่องสำคัญให้ประชาชนได้ รับทราบ

ประการที่สาม รัฐบาลนี้โดยความร่วมมือของฝ่ายค้าน ได้เสริมสร้างระบอบประชาธิปไตย ด้วยการช่วยผลักดันให้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญ เพื่อให้ประชาชนสภาผู้แทนราษฎร ได้ดำรงตำแหน่งประธาน รัฐสภา อันเป็นสิ่งที่ถูกต้องและเหมาะสมในระบอบประชาธิปไตย

ประการที่สี่ รัฐบาลได้พยายามสร้างความสมานฉันท์ในระบอบการเมือง ด้วยการเสนอ พระราชบัญญัตินิรโทษกรรมผู้ใดกระทำความผิดทางการเมืองภายในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

²"รวมประวัตินายกรัฐมนตรีและประวัติสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไทย 2531," พีเพิล, (ไม่ปรากฏสถานที่พิมพ์และปีที่พิมพ์), หน้า 53.

ค่านโยบายการบริหารระบบราชการ ได้มีการปรับอัตราเงินเดือนของข้าราชการประจำ และสนับสนุนให้มีการพัฒนาข้าราชการให้มีความพร้อมที่จะบริการประชาชนยิ่งขึ้น เช่น อนุมัติให้จัดตั้งวิทยาลัยนักบริหาร และออกระเบียบการปฏิบัติราชการ เพื่อประชาชนกำหนดขั้นตอนและระยะเวลาการปฏิบัติงานให้แน่ชัด เพื่อให้การบริการประชาชนโดยข้าราชการ เป็นไปโดยรวดเร็ว

ค่านโยบายเศรษฐกิจ เป็นการส่งเสริมการลงทุนโดยการลดภาษีเงินได้ส่วนบุคคล โดยการเพิ่มผลผลิตทางเกษตรและสนับสนุนอุตสาหกรรมเกษตร และนโยบายที่สำคัญ คือ การเพิ่มค่าจ้างแรงงานขั้นต่ำ และลดราคาน้ำมัน รวมไปถึงการค้าระหว่างประเทศ รัฐบาลชุก พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ เน้นการส่งออกเป็นสำคัญ ซึ่งนโยบายนี้ได้ประสบความสำเร็จอย่างงดงาม ดังเห็นได้จาก การที่สินค้าส่งออกของไทยได้ขยายตัวถึงร้อยละ 27 หรือคิดเป็นมูลค่ากว่า 510,000 ล้านบาท³ และค่าท่วจะสูงถึงร้อยละ 9.7 ในอีกไม่ช้า

ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีนั้น ได้มีการนำเทคโนโลยีใหม่ๆ มาใช้ เช่น การนำเครื่องร่อนน้ำกรวยที่ได้รับความช่วยเหลือจากรัฐบาลอินเดียมาใช้แก้ไขปัญหาน้ำกรวยให้ชาวอีสาน นอกจากนี้ยังมีการส่งเสริมนโยบายโดยการจัดส่งนักศึกษา ไปศึกษาต่อด้านวิศวกรรมศาสตร์และวิทยาศาสตร์ยังต่างประเทศ รวมทั้งหามาตรการรักษาค้นเหล่านี้ไว้ เป็นกำลังของประเทศ

ค่านโยบายความมั่นคง รัฐบาลได้ดำเนินการอย่างมุ่งมั่นและเร่งรัดในหลาย ๆ ทางด้วยกัน⁴

ประการแรก รัฐบาลได้ให้ความสนับสนุน 3 เหล่าทัพในการปรับปรุงและพัฒนากองทัพให้มีขวัญกำลังใจ ประสิทธิภาพ ความพร้อมรบ ความทันสมัยทางคานอาวุธยุทโธปกรณ์และวิทยาการ เพื่อป้องกันและปราบปรามการคุกคามต่อประเทศได้ทุกระดับ

ประการที่สอง รัฐบาลได้ส่งเสริมบทบาทของกองทัพในการร่วมพัฒนาประเทศ ดังเป็นที่ประจักษ์จากการที่ได้อนุมัติให้กองทัพผลิตจักกองพลพัฒนาขึ้น เพื่อนำไปปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

³"ค่าแถมผลงาน 1 ปี พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ นายกรัฐมนตรี," มติชนรายวัน.

9 สิงหาคม 2532. หน้า 2.

⁴ ก.

สูงสุด โดยยึดมั่นว่า กองทัพเป็นทรัพยากรสำคัญของชาติ ซึ่งควรสนับสนุนให้มีบทบาทที่สร้างสรรค์ ภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2521

ประการที่สาม โดยการส่งเสริมความมั่นคงของชาติ เพื่อผ่อนคลายความตึงเครียดกับประเทศเพื่อนบ้านในอินโดจีน ตามแนวนโยบายแปรสภาพสนามรบให้เป็นตลาดการค้า ซึ่งนับว่าสถานการณ์ชายแดนได้มีความสงบและมีเสถียรภาพมากขึ้น

ค่านโยบายต่างประเทศนั้น ประเทศซึ่งเคยมีความสัมพันธ์กับประเทศไทยอย่างใกล้ชิด รัฐบาลก็ยังคงส่งเสริมและให้ความร่วมมือกับมิตรประเทศนั้น ๆ อาทิ สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น สาธารณรัฐประชาชนจีน ออสเตรเลีย นอกจากนั้นแล้ว รัฐบาลยังได้ส่งเสริมสันติภาพและการค้าอยู่ร่วมกันโดยสันติระหว่างประเทศต่าง ๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยการปรับความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้านในอินโดจีนให้ดีขึ้นกว่าเดิม ในเรื่องนี้รัฐบาลได้ประสบความสำเร็จเป็นอย่างมาก ดังเป็นที่ประจักษ์จากการที่เวียตนามได้ตกลงถอนทหารออกจากกัมพูชาภายในเดือนกันยายน 2532 ถึงแม้จะยังไม่มีการยุติปัญหา กัมพูชา และจากการที่เขมรระบอบเฮง สัมริน ได้ประนีประนอมมากขึ้น ในหลายเรื่อง รวมทั้งการยอมรับบทบาทของสหประชาชาติในกระบวนการสร้างสันติภาพในกัมพูชา⁵ และผลงานที่เป็นรูปธรรมจากนโยบายนี้ ที่เป็นผลค้ำก่อนนโยบายแปรสภาพสนามรบให้เป็นตลาดการค้า ก็คือ การทำความตกลงสร้างสะพานข้ามแม่น้ำโขง ระหว่างหนองคายกับท่าเตี๋ย โดยมีประเทศออสเตรเลียเป็นผู้ให้การสนับสนุน

ค่านโยบายและสังคม มีการจัดตั้งคณะกรรมการรัฐมนตรีฝ่ายสังคมขึ้นมาเพื่อพิจารณาแก้ไขปัญหาด้านสังคมโดยเฉพาะ นอกจากนี้รัฐบาลยังให้ความสำคัญกับการกระจายโอกาสทางการศึกษาไปยังภูมิภาค

ค่านโยบายพัฒนาชนบท รัฐบาลได้ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชนบท โดยเฉพาะในเรื่องเศรษฐกิจ ทั้งในแง่การกระจายรายได้ ราคาผลผลิต และที่ทำกินของราษฎร โดยมีการออกกฎหมายปฏิรูปที่ดิน โครงการสร้างงานในชนบท และกองทุนพัฒนาชนบท

นอกจากนโยบายที่เป็นหลักใหญ่ ๆ ของรัฐบาล พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ แล้ว ผลงานที่สร้างชื่อให้กับคณะรัฐบาลชุดนี้ ได้แก่ การแก้ปัญหาอันสืบเนื่องจากภัยพิบัติทางธรรมชาติ เช่น ภัยจากพายุไต้ฝุ่น "เกย์" ที่เกิดขึ้นทางภาคใต้ นั้น ก็มีการสั่งการแก้ไขและช่วยเหลือผู้ประสบเคราะห์กรรมในครั้งนี้อย่างรวดเร็ว เป็นที่ชื่นชมของประชาชนทั่วประเทศ การออกกฎหมายประกันสังคมเพื่อคุ้มครองผู้ใช้แรงงานให้ได้รับสวัสดิการทางสังคมที่เหมาะสม ให้ความคุ้มครองเรื่องแรงงานหญิงและแรงงานเด็ก พร้อมทั้งมีการเร่งพัฒนาฝีมือแรงงานให้เป็นไปตามความต้องการของตลาด เช่น การจัดทำงานให้ประชาชนตามโครงการสร้างงานในชนบท เพื่อแก้ปัญหาการว่างงานและความแออัดในกรุงเทพมหานคร อันเนื่องมาจาก การมุ่งเข้ามาทำงานในเมืองหลวงเพียงจุดเดียว

อย่างไรก็ตามผลงานสำคัญของรัฐบาลโดยการนำของ พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ และความร่วมมือของพรรคร่วมรัฐบาล นั้น ได้เป็นที่ชื่นชอบและศรัทธาของประชาชน ตลอดจนมีการยอมรับในความสามารถของคณะบริหารประเทศชุดนี้กันอย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะตัวนายกรัฐมนตรี การที่ พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ ได้รับการสรรเสริญเช่นนี้ คำนึงถึงเป็นพระบุคลิกของตัว พล.อ.ชาติชาย เองที่เป็นคนร่าเริงแจ่มใสและอีกคำหนึ่งเป็นเพราะ พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ ได้เก็บบทเรียน จุกอ้อนของนายกา รุณพิพิชิต พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ มาตลอดรู้ว่าสิ่งใดประชาชนไม่ยอมรับไม่ต้องการก็ไม่ปฏิบัติ ดังนั้นภาพที่ปรากฏออกมา จึงไม่แปลกเลยที่ใครต่อใครจะยกนิ้วให้หน้าชาติ "มากนักชิง"⁶

นอกจากนั้นแล้ว พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ ยังเป็นผู้นำเสนอเรื่องเข้าคณะรัฐมนตรี เพื่อเสนอตำแหน่ง "รัฐบุรุษ" ให้กับ พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์⁷ ในฐานะเป็นผู้สร้างคุณประโยชน์กับชาติบ้านเมืองไว้อย่างมหาศาล และต่อมา พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ ก็ได้รับโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้เป็นองคมนตรี นั้นหมายความว่า พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ ได้ก้าวไปอีกขั้นหนึ่ง พร้อมกับตำแหน่งองคมนตรีในฐานะรัฐบุรุษของไทย และโอกาสที่จะหวนกลับมาเป็นนายกรัฐมนตรี คงไม่เกิดขึ้นอย่างแน่นอน

⁶บุคลิก-ผลงาน ชาติชาย เหนือชั้นกว่า "เปรม", น.ก.

⁷"ทศอายุรัฐบาลอีก 1 ปี," ล.ก หน้า 21.

อีกเรื่องหนึ่งที่ตองจกมันท์ก เพื่อบอกถึงความเยี่ยมยุทธ์ของนายกรัฐมนตรีนี่ ก็คือ การให้สัมภาษณ์ว่าจะให้ตัวแทนของทหารโดยเฉพาะ พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ ผู้บัญชาการทหารบก และรักษาการผู้บัญชาการทหารสูงสุด เข้าร่วมประชุมคณะรัฐมนตรี⁸ ซึ่งทันทีที่พุกจบเสียงคัดค้านจากหลายฝ่ายก็ถึงขั้นอย่างถึงก้อง กระทั่ง พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ ต้องออกมาให้สัมภาษณ์ว่าจะไม่เข้าร่วมประชุมคณะรัฐมนตรีเลย จะเห็นได้ว่าโดยข้อเท็จจริงนั้น รัฐบาลใหม่ที่นายกรัฐมนตรีนอกจากพรรคการเมืองเต็มรูปแบบนี้ ได้ศึกษาจากกองทัพ แต่ พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ ได้แสดงออกเพื่อให้กองทัพเห็นว่า ตนมีเชื้อไทย และมีกรยอมรับในกองทัพ ซึ่งความปรารถนาที่อันนี้สำเร็จไม่ได้ก็เพราะหลายฝ่ายไม่เห็นด้วย

โดยภาพการณ์ของประเทศในขณะนั้น อาจกล่าวได้ว่า นับเป็นความโชคดีของรัฐบาลอยู่มาก ไม่ว่าจะเป็นภาวะการณ์ทางเศรษฐกิจ ซึ่งรัฐบาลทุกรัฐบาลมักจะหวาดวิตกเพราะทุกอย่างได้คลี่คลายไปในทางที่ดีขึ้น จึงนับได้ว่ารัฐบาลยุคคน ๆ ของ พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ ประสบความสำเร็จพอสมควร โดยเนื่องจากการปฏิบัติหน้าที่ และความมีประสบการณ์ทางการเมือง แก่ไขสถานการณ์อย่างถูกต้อง ตัดสินใจโดยอาศัยความชำนาญได้อย่างรวดเร็วและทันเหตุการณ์อยู่เสมอ จนเป็นที่ประจักษ์ว่า รัฐบาลชุด พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ นี้ มีเสถียรภาพ เป็นที่ยอมรับของประชาชนโดยทั่วไป

4.2 ปัญหาและความขัดแย้งในพรรคร่วมรัฐบาล

เมื่อพิจารณาถึงคณะรัฐบาลของ พล.ต.ชาติชาย ชุณหะวัณ ซึ่งประกอบด้วย 6 พรรคการเมือง แม้ส่วนใหญ่จะเป็นพันธมิตรกันมานานตั้งแต่ครั้งที่ พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ ยังเป็นผู้นำ แต่เมื่อ พล.ต.ชาติชาย ชุณหะวัณ มาเป็นนายกรัฐมนตรีนี่ มีหลายสิ่งหลายอย่างที่ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงไป

ถึงแม้ว่ารัฐบาลจะประกอบด้วยพรรคการเมืองต่าง ๆ ถึง 6 พรรค และมีเสียงสนับสนุนเป็นฝ่ายข้างมากอย่างเด็ดขาดในสภา ซึ่งทำให้ฐานทางการเมืองของรัฐบาลมีเสถียรภาพที่มั่นคงพอสมควร แต่ในเวลาเดียวกัน ข้อเท็จจริงที่ทอญยอมรับ คือ นายกรัฐมนตรี พล.ต.ชชาติชาย ชุณหะวัณ นั้น ไม่มีความพร้อมที่จะทำหน้าที่จัดตั้งรัฐบาลมาตั้งแต่ต้น หากแต่ต้องดำรงตำแหน่ง เพราะสถานการณ์บังคับ กล่าวคือ หลังจาก พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ ไม่สามารถรับตำแหน่งนายกรัฐมนตรี บรรดาพรรคการเมืองหลายพรรคจึงสนับสนุนแกมบังคับให้ พล.ต.ชชาติชาย ชุณหะวัณ ต้องรับตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ในฐานะที่พรรคชาติไทยมีเสียงอยู่ในสภา หรือมีสมาชิกได้รับเลือกตั้งเข้ามามากกว่าพรรคการเมืองอื่น จึงทำให้ พล.ต.ชชาติชาย ชุณหะวัณ หัวหน้าพรรคชาติไทย ซึ่งประกาศก่อนหน้านี้ว่า ตนเองไม่พร้อมจะรับตำแหน่งสำคัญนี้ ทอญยอมเข้ารับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีไปในที่สุด จะเห็นว่า เป็นการเริ่มต้นที่ไม่คงามหนักสำหรับรัฐบาลที่จะเข้ามาทำหน้าที่บริหารประเทศ

การที่รัฐบาลต้องจัดตั้งขึ้นโดยอาศัยการสนับสนุนจากพรรคการเมืองหลายพรรค ก็ไม่ได้หมายความว่า จะต้องเป็นรัฐบาลที่เข้มแข็งเสมอไป เพราะรัฐบาลยังประกอบด้วยพรรคการเมืองมากพรรคเท่าใด ก็ย่อมจะเป็นรัฐบาลที่มีปัญหาเพียงนั้น นอกจากจะต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ของพรรคที่ได้รับในปัจจุบันแล้ว ยังต้องคำนึงถึงประโยชน์ อันหมายถึง ชื่อเสียงและคะแนนนิยมที่พรรคจะพึงมีสำหรับการเลือกตั้งทั่วไปในคราวหน้าด้วย กวญเหตุที่มีปัญหาที่มักจะพบในการจัดตั้งรัฐบาลผสมก็คือ ความขัดแย้งกันภายในพรรคการเมืองรวมรัฐบาลแต่ละพรรค กล่าวคือ เกิดความขัดแย้งและแก่งแย่งตำแหน่งทางการเมือง โดยเห็นว่าการพิจารณาเลือกพันธมิตรเข้าดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีเป็นไปโดยไม่ยุติธรรม และขัดแย้งกันในเรื่องผลประโยชน์ซึ่งอาศัยการเสนอนโยบายต่าง ๆ นั้นเอง

มรสุมที่เห็นเด่นชัดกับรัฐบาลเวลานี้ เริ่มตั้งแต่ต้นนโยบายการตั้งบ่อนศาลิน ของ พล.ต. ประมาณ อภิเวกสาร รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย แต่ปรากฏว่า พล.อ.ชชาติชาย ชุณหะวัณ ตลอดจนผู้นำพรรคการเมืองรวมรัฐบาลคนอื่น ๆ แสดงท่าทีไม่เห็นด้วย จนก่อให้เกิดความรู้สึกที่ไม่ดีระหว่างบุคคลระดับผู้นำในรัฐบาลด้วยกัน⁹ นอกจากนั้นยังติดตามด้วยปัญหาเรื่องการตั้งรัฐมนตรีเกิน

⁹"ราวลึกในรัฐบาลหนึ่ง เกือน"พัก" กันโชคเลือก," สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์, 35(24)

โควต้า หรือขีดกฏหมายรัฐธรรมนูญ ปัญหารุนแรงอีกประเด็นหนึ่ง คือ การแบ่งงานในกระทรวงต่าง ๆ ซึ่งรัฐมนตรีที่มาจากคนละพรรคก็แย่งคุมงานสำคัญ ๆ จนทำให้เกิดความแตกแยกขึ้นเพราะความขัดแย้งเรื่องผลประโยชน์ดังกล่าวนี้ เริ่มมาตั้งแต่ครั้งแรกการแบ่งโควตากระทรวงระหว่างพรรคต่าง ๆ แล้ว แต่ละพรรคเริ่มไม่พอใจที่พรรคชาติไทยอาศัยความได้เปรียบที่เป็นพรรคใหญ่กว่ามายึดตำแหน่งในสายงานสำคัญ ๆ และมีผลประโยชน์มากไปเกือบหมด¹⁰ ความไม่พอใจเรื่องนี้ดูเหมือนจะเป็นสิ่งที่ตอกย้ำให้เกิดความไม่ลงรอยระหว่างพรรคต่าง ๆ จนเป็นที่มาของปัญหาต่าง ๆ ตามมาอย่างไม่มีที่สิ้นสุด ไม่เพียงแต่จะทำให้เกิดปัญหาระหว่างพรรครวมรัฐบาลเท่านั้น แต่ในพรรคต่าง ๆ ก็ยังมีกลุ่มคนที่ไม่ได้เป็นรัฐมนตรี หรือพลาดตำแหน่งการเมืองอื่น ๆ ในโควตาของพรรคตน เช่น ตำแหน่งเลขานุการรัฐมนตรี ตำแหน่งประธานกรรมการ เป็นต้น ซึ่งกลุ่มคนเหล่านี้ก็จะเปลี่ยนใจนำในพรรคต่าง ๆ ที่จะส่งผลกระทบต่อรัฐบาลได้เช่นกัน

อีกปัญหาที่เริ่มรุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ ก็คือปัญหาร่างพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ที่ยกข้อเรียกร้องมาแต่รัฐสมัย "เปรม 5"¹¹ และร่างฉบับนี้เองที่ทำให้ทองยุบสภา เพราะพรรครัฐบาลเกิดแตกแยกกันขึ้น โดยแบ่งเป็น 2 ฝ่าย ฝ่ายหนึ่งเห็นว่ารัฐบาลควรเสนอร่างพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์เข้าสู่สภาให้ทันในสมัยนี้ ในขณะที่อีกฝ่ายหนึ่งเห็นว่าไม่จำเป็นต้องเสนอให้ทันสภาสมัยนี้

ปัญหาระหว่างข้าราชการการเมืองกับข้าราชการประจำ ก็นับเป็นเรื่องที่สำคัญและส่งผลกระทบต่อการบริหารราชการแผ่นดินของรัฐบาลได้เช่นกัน และในรัฐบาลชาติชาย 1 นี้ ก็ได้เกิดกรณีที่มีมองว่าเป็นความขัดแย้งระหว่างนักการเมืองกับข้าราชการชั้น เช่น¹² กรณีความขัดแย้งระหว่างนายไตรรงค์ สุวรรณคีรี รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย กับ พล.ต.ท.วิศิษฎ์ สิงหะพงศ์ ผู้บัญชาการตำรวจภูธร 4 หรืออย่างกรณีที่ นายอนุวรรตน์ วัฒนพงษ์ศิริ รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี ไปตรวจราชการในหน่วยงานของสถานพัฒนาการ เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แล้วก็เรียกประชุมตัวแทนหน่วยงานเหล่านั้น ปรากฏว่าไม่มีตัวแทนของสถานพัฒนาการ เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

¹⁰ ก.ค.

¹¹ "ทศอายุรัฐบาลอีก 1 ปี," ด.ก หน้า 22.

¹² "ราวลึกในรัฐบาลหนึ่งเดือน" ทัศ" กัมโชคเดือก," ด.ก หน้า 9.

MISSING

เข้าร่วมด้วยเลย เพราะไม่พอใจที่คนของรัฐบาลแสดงท่าทีที่จะลดอำนาจของสภาพัฒนาการ เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติลง

ส่วนปัญหาความขัดแย้งระหว่างพรรคการเมือง เห็นได้ชัดในหลายกรณี เช่น การเป็นเกลียวระหว่างพรรคชาติไทยกับพรรคประชาธิปัตย์ กรณีนี้พรรคชาติไทยพยายามดำรงตำแหน่งสำคัญในกระทรวงใหญ่ ๆ อย่างกระทรวงการคลัง กระทรวงมหาดไทย ซึ่งเหตุการณ์หนึ่งที่สร้างความตึงเครียดระหว่าง 2 พรรคนี้ คือ การแบ่งงานในกระทรวงมหาดไทย ซึ่งจะมีแก่คนของพรรคชาติไทยเท่านั้นที่เป็นใหญ่อย่างเช่น¹³ พล.ต.ประมาธ อภิเวทสาร รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ไค้กุลแลกรมตำรวจ กรมการปกครอง สำนักงานปลัดกระทรวง สำนักงานเลขานุการรัฐมนตรี กรมอัยการ การทางพิเศษแห่งประเทศไทย ซึ่งกรณีการทางพิเศษนี้สร้างความไม่พอใจให้พรรคประชาธิปัตย์มาก เพราะงานนี้เคยอยู่ในความดูแลของพรรคประชาธิปัตย์มาก่อน ในขณะที่รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย ที่ไม่ใช่คนของพรรคชาติไทย ใ้รับมอบหมายให้ดูแลงานที่ไม่โคคเค่นอะไรมากนัก เช่น นายไตรรงค์ สุวรรณคีรี พรรคประชาธิปัตย์ ไค้กุลแลสำนักผังเมือง สำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท การประชาสัมพันธ์ภูมิภาค และองค์การตลาด ส่วนนายวิวัฒนา อิศวาท จากพรรคธรรมจักร ไค้กุลแลกรมแรงงาน กรมราชทัณฑ์ การเคหะแห่งชาติ และนายสันติ ชัยวิริทันะ พรรคกิจสังคม ไค้กุลแลสำนักนโยบายและแผนมหาดไทย และงานเกี่ยวกับงบประมาณประจำปีของกระทรวงมหาดไทย กรมประชาสัมพันธ์ การไฟฟ้านครหลวงและการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค ในขณะที่ นายเสนาะ เทียนทอง พรรคชาติไทย ไค้กุลงานกรมพัฒนาชุมชน กรมที่ดิน กรมโยธาธิการ และการประสานนครหลวง ซึ่งเรื่องนี้สร้างความผิดหวัง แก่ นายสันติ ชัยวิริทันะ มากเนื่องจากเคยประกาศและแสดงตัวไว้ก่อนแล้วว่า ต้องการคุมงานกรมโยธาธิการ แต่ก็ตกเป็นของคนของพรรคชาติไทยในที่สุด¹⁴

ส่วนภาพความขัดแย้งระหว่างพรรคการเมืองใหญ่ที่เป็นแกนกลางในรัฐบาลผสมชุดนี้ นั่นคือ

13 ก.

14 ก.

พรรคชาติไทย และพรรคกิจสังคมนั้น ประเด็นความขัดแย้งที่เป็นรูปธรรมเด่นชัด คือ นโยบายต่างประเทศ ซึ่ง พล.อ.อ.สิทธิ เสวตศิลา ได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศอยู่ในขณะนั้น ซึ่งพรรคกิจสังคมถือว่ากระทรวงการต่างประเทศนั้นเป็นฐานใหญ่ของพรรค และได้แสดงฝีมือจนเป็นที่เชื่อถือมาตลอด ทั้งแต่ครั้งรัฐบาล พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์

ครั้งเมื่อสถานการณ์ทางการเมืองเปลี่ยนไป รัฐบาลได้เปลี่ยนคณะผู้บริหาร จาก พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ มาขึ้นกับ พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ แต่อย่างไรก็ตามกระทรวงการต่างประเทศ ก็ยังเป็นของพรรคกิจสังคมต่อไป แต่พรรคกิจสังคมก็มีอันต้องลอบหนาทและบารมีลง เมื่อพรรคชาติไทย โดย พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ นายกรัฐมนตรีและหัวหน้าพรรคชาติไทย ผู้มีประสบการณ์ทั้งทางการเมือง และการทูตเข้ามาแทรกและดำเนินนโยบายต่างประเทศ โดยไม่มีการปรึกษาหารือกับรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศเลย ซึ่งเป็นเหตุทำให้สมาชิกของพรรคกิจสังคมมีความรู้สึก ว่า นายกรัฐมนตรีไม่ไว้วางใจหรือไม่ให้เกียรติแก่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ และแก่พรรคกิจสังคมในฐานะพรรคร่วมรัฐบาล และจุดนี้เองที่ก่อให้เกิดความกินแหนงแคลงใจกันมาตลอด

ในช่วงทศวรรษศักราช 2532 ความขัดแย้งและแตกแยกอย่างรุนแรงของพรรคร่วมรัฐบาล ก็ปะทุขึ้นอย่างชัดเจน จากการประกาศนโยบาย "ทำสนาอมรบให้ เป็นตลาดการค้า"¹⁵ เพื่อแก้ปัญหาอินโดจีน ซึ่ง พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ เห็นว่าถึงเวลาแล้วที่จะหันมาทำการค้ากับกลุ่มประเทศอินโดจีน แทนที่จะไปปิดตัวเอง เพื่อแก้ปัญหาที่พหุชาอย่างเดียวเช่นที่ผ่านมา ซึ่งนโยบายนี้ทางกระทรวงการต่างประเทศยอมรับไม่ได้ เนื่องจากในช่วงที่เกิดปัญหาการสู้รบชายแดน ไทย - ลาว ที่บ้านร่มเกล้า¹⁶ ขณะที่ปัญหาค้างกลาวยังคาราคาซังยังหาข้อยุติไม่ได้ ดังนั้นกระทรวงการต่างประเทศจะมีท่าทีแข็งกร้าวมาตลอดว่า หากปัญหาชายแดนยังไม่ได้รับการแก้ไขในทางที่ดีแล้ว ประเทศไทยจะไม่ยอมมีความสัมพันธ์ทางการทูตกับประเทศลาวเด็ดขาด แต่ปรากฏว่าในเวลาต่อมา พล.อ.ชาติชาย

¹⁵"เส้นทางรัฐบาล"ชาติชาย", " ล.ค. หน้า 12.

¹⁶"จับกระแส ปรับ ครง. ท่ออายุรัฐบาล", สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์, 35(39) : 7 ; 4 - 10 กันยายน 2531.

ชุดตะวันตก ก็ได้เดินทางไปเยือนประเทศลาว เช่นเดียวกับประเทศเวียดนาม ซึ่งกระทรวงการ
ต่างประเทศก็มีปฏิกิริยาอย่างชัดเจนว่า หากเวียดนามไม่ถอนทหารออกจากกัมพูชาจนหมดก็จะไม่
เจริญสัมพันธไมตรีทางการทูตเช่นกัน และเรื่องที่สร้างความรำคาญอีกครั้งก็คือ การมาเยือนไทย
ของนายสุนเซน นายกรัฐมนตรีกัมพูชาในรัฐบาลเฮง สัมริน ที่มีเวียดนามให้การสนับสนุนอยู่¹⁷ โดย
ข่าวที่ปรากฏออกมานั้น เห็นว่ามาเยือนตามคำเชิญของนายกรัฐมนตรีไทยอย่างไม่เป็นทางการ

การประกาศนโยบายปรับสัมพันธ์เป็นสนามการค้า นั้น สร้างความอึดอัดเป็นอย่างมาก
และนโยบายดังกล่าวนี้ ได้รับความขานรับและเสียงเชียร์จากคนในประชาชาติไทย ซึ่งจะได้รับผล
ประโยชน์จากการทำการค้า เนื่องจากเป็นที่รู้กันอยู่ว่า คนในประชาชาติไทย ต่างก็เป็นเจ้าของ
ธุรกิจที่ใหญ่โตและสำคัญด้วยกันแทบทั้งสิ้น หลังการประกาศนโยบายนี้ทำให้ที่ปรึกษานายกรัฐมนตรี
(บ้านพิษณุโลก) ชักแย้งอย่างรุนแรงกับ พล.อ.อ. สิทธิ เศรษฐศิลา รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการ
ต่างประเทศ และข้าราชการในกระทรวงนี้ และแล้วในที่สุด การชักแย้งในเรื่องนโยบายต่าง
ประเทศ และรอยร้าวในพรรคกิจสังคม ก็มีอันถึงจุดแตกหัก และในที่สุด พล.อ.อ. สิทธิ
เศรษฐศิลา ก็ถูกกดดันให้ออกจากการเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงต่างประเทศ พร้อมกันนั้น
พล.อ.อ. สิทธิ เศรษฐศิลา ก็ประกาศลาออกจากการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรกรุงเทพมหานคร
ไปในตัวด้วย

ความขัดแย้งระหว่างรัฐมนตรีและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในคณะรัฐบาลในกรณีเกี่ยวกับ
โครงการต่าง ๆ ที่ถูกหยิบยกหรือเสนอเข้าสู่คณะรัฐมนตรี นั้น ก่อให้เกิดความเสื่อมศรัทธาต่อรัฐบาล
ประชาชนมองว่ารัฐมนตรีและ ส. ส. ในคณะรัฐบาลชุดนี้มีการคอร์รัปชันเกิดขึ้นอย่างมากภายในส่วนของ
โครงการที่ถูกเสนอเข้าคณะรัฐมนตรี โดยกรณีให้เห็นเด่นชัดก็คือ การเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจ
นายสันติ ชัยวิรัตนะ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทยของพรรคฝ่ายค้านที่เน้นหนักเรื่องการ
ปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบเข้าชายการทุจริตคอร์รัปชัน กรณีชุกจะบอบาคาลมริเวดบ้านพักของตัวเอง
เพื่อแก้ปัญหาหน้าท่วม เมื่อปลายเดือนตุลาคม 2531 ถือเป็นจุดเริ่มต้นของการกล่าวหาในเรื่องคอร์-
รัปชัน แต่ผลการอภิปรายก็ไม่มีอะไรเปลี่ยนแปลง เพราะคะแนนไว้วางใจมากกว่าไม่ไว้วางใจ¹⁸

17 ก.

18 "เส้นทางรัฐบาล"ชาติชาย", " ล.ก หน้า 12.

ต่อมาพรรคการเมืองฝ่ายค้านได้เปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นครั้งที่สองอีกเมื่อวันที่ 18-19 กรกฎาคม 2532 ไคแก่ พล.ต.สนั่น ขจรประศาสน์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ นายสุบิน ปิ่นขยัน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ ร.ต.อ.เฉลิม อยู่บำรุง รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี และนายประจวบ ไชยสาส์น รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและการพลังงาน¹⁹ ประเด็นที่ถูกโจมตีมากที่สุดเป็นเรื่องการทุจริตคอร์รัปชัน พล.ต.สนั่น ขจรประศาสน์ ถูกกล่าวหาเกี่ยวกับการจัดซื้อปุ๋ยควยวิชี.พี.เอช 300,000 ตัน เป็นเงิน 1.5 พันล้านบาทจากบริษัทเกษตรรุ่งเรืองพืชผล (สุนหัวเซ่ง) ร.ต.อ.เฉลิม อยู่บำรุง ถูกกล่าวหาเกี่ยวกับการทำสัญญาเช่าเวลาโฆษณาและเลิกสัญญาระหว่างบริษัทลิทเทิลคิก กับช่อง 9 อสมท. ทำให้องค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย (อสมท.) เสียผลประโยชน์ที่ควรได้ไปเป็นจำนวนมาก²⁰ ส่วนนายสุบิน ปิ่นขยัน ถูกกล่าวหาเกี่ยวกับสต็อกถล่มมันสำปะหลัง อย่างไรก็ตาม ข้อกล่าวหาของพรรคฝ่ายค้านก็ไม่มีผลการใด ๆ จากรัฐบาล คงปล่อยให้ผ่านเลยไปเหมือนกรณีนายสันติ ชัยวิรัตนะ

เหตุการณ์ไคปะทุขึ้นเมื่อ พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ ซึ่งยังคงกองทัพอยู่พูดถึงการคอร์รัปชันในรัฐบาลว่ามีสูงถึง 90 เปอร์เซ็นต์ จากนั้นในเวลาต่อมา ม.ร.ว.สุขุมพันธุ์ บริพัตร ที่ปรึกษา นายกฯ ได้กล่าวตอบโต้ในการอภิปรายของสมาคมสังคมศาสตร์ ว่าให้คนที่ถูกไปปิดกวาดบ้านเรือนของตัวเองก่อน ปรากฏว่าทหารได้รวมพลังและกล่าวหาว่า ม.ร.ว.สุขุมพันธุ์ บริพัตร กล่าวพาดพิงถึงสถาบัน จปร. และเรียกร้องให้นายกฯ ปลดที่ปรึกษาคนนี้ ในวันที่ 7 สิงหาคม 2532 อย่างไรก็ตาม ม.ร.ว.สุขุมพันธุ์ บริพัตร ก็ได้ตัดสินใจลาออกในวันที่ 8 สิงหาคม 2532²¹ เพราะเห็นว่าอาจจะมิบรรลุระทบไปถึงเสถียรภาพของรัฐบาล

จากการที่ พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ ไม่ดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งที่อยู่ถูกเปิดโปง

19 ก.

20 ก.

21 ก.

ว่ามีพฤติกรรมส่อไปในทางไม่สุจริต ประกอบกับกระแสโจษขานเรื่องการโกงกินในหมู่รัฐมนตรีก็ตั้ง
ขึ้น ๆ เรื่อย ๆ ทำให้ภาพพจน์ของรัฐบาลประชาธิปไตยตกต่ำอย่างรวดเร็ว ยิ่งเมื่อคณะกรรมการ
ป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ (ป.ป.ป.) แถลงผลการสอบสวนพบว่า
การเลิกสัญญาเช่าเวลาโฆษณาของบริษัทลิทเทิลคิด ทำให้ อสมท. สูญเสียประโยชน์ที่ควรได้ไป
เป็นจำนวนมหาศาล เท่ากับบอกให้รู้ว่า ข้อกล่าวหาของพรรคฝ่ายค้านก่อนหน้านี้เป็นความจริง

ต่อมา พรรคฝ่ายค้านได้เปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีทั้งคณะ เมื่อเดือนกรกฎาคม
2533 ส่งผลให้ภาพพจน์ของรัฐบาลที่ตกต่ำอยู่แล้วต้องตกต่ำมากขึ้นไปอีก

และบทสรุปช่วงแรกก็ปรากฏขึ้น เมื่อรัฐมนตรีซึ่งตกเป็นข่าวอื้อฉาวกับเรื่องคอร์รัปชัน 2
คน ต้องถูก พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ ปลดออกจากตำแหน่ง คือ นายสันติ ชัยวิรัตนะ รัฐมนตรี
ช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย และนายอภิญา ช่วยปลอด รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์
อันเนื่องมาจากถูกพนักงานสอบสวนตั้งข้อหารับสินบนจากเจ้าของปั๊มหักซ์เดือน ส่วนรายละเอียด เป็นเรื่อง
เกี่ยวกับตู้มาไฟฟ้า²²

ประเด็นต่าง ๆ เหล่านี้ที่ปรากฏขึ้นทำให้ประชาชนเริ่มมีความเคลือบแคลงใจและเสื่อม
ศรัทธาต่อคณะรัฐบาลชุดนี้เพิ่มมากขึ้นทุกที และตัวหัวหน้าคณะรัฐบาล คือ พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ
ก็ไม่สามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ได้มากเท่าใดนัก ซ้ำตัวเองยังถูก นายคุสิต โสภิตชา รองเลขา
ธิการพรรคเอกภาพและ ส.ส.อุบลราชธานี กล่าวหาในกรณีว่า นายกรัฐมนตรีนำเงิน 200 ล้านบาทไป
ฝากไว้ที่ฮ่องกงและยังซุกค้ายเรื่องเอราวัณทรัสต์ ซึ่งมีส่วนพันพันกับ พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ และ
วงศ์ตระกูลของนายๆ โทยทรงอีกด้วย²³ ซึ่งสิ่งที่ทำให้ประชาชนเห็นก็เพียงปลดนายสันติ ชัยวิรัตนะ
และนายอภิญา ช่วยปลอด ออกจากตำแหน่งรัฐมนตรีเท่านั้น และก็ทำเพียงเพื่อภาพพจน์ของรัฐบาล
เอง เพราะทั้ง 2 คนนี้ ได้กลายเป็นสัญลักษณ์ของความน่าเชื่อถือของรัฐบาลประชาธิปไตย ที่ถูก

²² ก.

²³ "เกมเชือก เทียบแห่งชาติ คุสิต โสภิตชา," ข่าวพิเศษ, 12(708) : 10 ;

ทั้งข้อรัง เกียจจากบุคคลหลายฝ่ายและง่ายต่อการถูกมองกลุ่มนำไปอ้าง เพื่อผลประโยชน์ทางการเมือง โดยที่รัฐบาลยากต่อการปฏิเสธ²⁴

²⁴ปรับ ครม.(อีก) ช้ชะตา "เฉลิม - ไทรรงค์", " มติชนสุดสัปดาห์, 11(524) : 9 ; 16 กันยายน 2533.

พลเอก ชาคิชาย ชูณหะวัณ กับการรัฐประหาร 23 กุมภาพันธ์ 2534

ในระยะก่อนหน้าการรัฐประหาร 23 กุมภาพันธ์ 2534 นั้น จะเห็นได้ว่าทหารวางบทบาทตนเองด้วยการเป็นพลังดวงคู่คูล ตรวจสอบ และเป็นเพียงภาพเปรียบเทียบกับรัฐบาลมาตลอด แต่ในภาวะอำนาจที่แท้จริงของทหารนั้นก็ยังคงมีอิทธิพลอย่างล้นเหลือในสังคมไทยและยิ่งนานวันภาพพจน์ในเชิงลบของรัฐบาลไม่ว่าจะเป็นการทุจริตคอร์รัปชัน การขัดแย้งแตกแยกในลักษณะการแย่งชิงอำนาจให้เกิดในสายตาประชาชนก็ยิ่งเพิ่มบารมีให้แก่วงการทหารมากขึ้น พลั้ทหารในช่วงนั้นจึงดำรงอยู่ในฐานะพลังดวงคู่คูลและใช้พลัง เหล่านั้นไปในการครอบงำตลอดจนเป็นแรงกดดันรัฐบาลมาโดยตลอด

5.1 สาเหตุของการเกิดรัฐประหาร 23 กุมภาพันธ์ 2534

5.1.1 การทุจริตคอร์รัปชัน

ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างรัฐมนตรีและส.ส. ในคณะรัฐบาลในกรณีเกี่ยวกับโครงการต่างๆ ที่ถูกหยิบยกหรือเสนอเข้าสู่คณะรัฐมนตรี นั้นก่อให้เกิดความเสื่อมศรัทธาต่อรัฐบาล ทำให้ประชาชนมองว่ารัฐมนตรีและส.ส. ในคณะรัฐบาลซุก พล.อ.ชาคิชาย ชูณหะวัณ นั้น มีการคอร์รัปชันเกิดขึ้นอย่างมากมายในส่วนของโครงการที่ถูกเสนอเข้าสู่คณะรัฐมนตรี โดยกรณีให้เห็นเด่นชัดก็คือ

การเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจ นายสันติ ชัยวิรัตนะ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย ของพรรคฝ่ายค้านที่เน้นหนักเรื่องการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบเข้าข่ายทุจริต คอร์รัปชัน กรณีซุกเงาะ บ่อบาดาลบริเวณบ้านพักของตัวเอง เพื่อแก้ปัญหาหน้าท่วมเมื่อปลายเดือนตุลาคม พ.ศ. 2531 ถือเป็นจุดเริ่มต้นของการกล่าวหาในเรื่องคอร์รัปชัน แต่ผลการอภิปรายก็ไม่มีอะไรเปลี่ยนแปลง เพราะ

คะแนนไว้วางใจมากกว่าไม่ไว้วางใจ¹

ต่อมาฝ่ายค้านเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจเป็นครั้งที่สองอีกเมื่อวันที่ 18 และวันที่ 19 กรกฎาคม พ.ศ. 2532 รัฐมนตรีถูกซักฟอก 4 คน ได้แก่ พล.ต.สนั่น ขจรประศาสน์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ นายสุบิน ปิ่นขยัน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ ร.ท.อ.เฉลิม อยู่บำรุง รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี และนายประจวบ ไชยสาส์น รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและการพลังงาน

ประเด็นที่ถูกต้องมากที่สุดเป็นเรื่องการทุจริตคอร์รัปชัน พล.ต. สนั่น ขจรประศาสน์ ถูกกล่าวหาเกี่ยวกับการจัดซื้อปุ๋ยคอกวิเศษ 300,000 ตัน เป็นเงิน 1.5 พันล้านบาทจากบริษัท เกษตรรุ่งเรืองพัฒนา (ส่วนหัวแข็ง) กรณีนี้กลายเป็นศึกยึกเขี่ยต่อมาอีกหลายเดือนต้นเหตุเป็นเพราะ นายชวน หลีกภัย และนายเจริญ คันธวงศ์ ได้พுகในทำนองว่ามี ส.ส.พรรคกิจสังคม ไทรศัพท ไชยศิลป์ ไปหานายเจริญ เพื่อริบเงิน 5 ล้านบาท

ร.ท.อ.เฉลิม อยู่บำรุง ถูกกล่าวหาเกี่ยวกับการทำสัญญาเช่าเวลาโฆษณาและเลิกสัญญาระหว่างบริษัทที่ติดต่อกับทางองค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย (อสมท.) ทำให้ อสมท. เสียผลประโยชน์ที่ควรจะได้ไปเป็นจำนวนมาก²

ส่วนนายสุบิน ปิ่นขยัน ถูกกล่าวหาเกี่ยวกับสต็อกนมมันสำปะหลัง การลงมติครั้งนีปรากฏว่า พล.ต.สนั่น ขจรประศาสน์ ถูกลูกพรรคชาติไทยและพรรคกิจสังคม โจมตีจึงได้คะแนนไว้วางใจแค่ 186 เสียง ขณะที่อีก 3 รัฐมนตรีได้คนละกว่า 200 เสียง

อย่างไรก็ตามข้อกล่าวหาของพรรคฝ่ายค้านก็ไม่มีอาการทำเนียบการใด ๆ จากรัฐบาลคงปล่อยให้ผ่านเลยไปเหมือนกรณี นายสันติ ชัยวิรัตนะ

เหตุการณ์ได้ปะทุขึ้นเมื่อ พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ ซึ่งยังคงคุมกองทัพอยู่ พுகในวันที่ 3 สิงหาคม พ.ศ. 2532 ว่า คอร์รัปชันในรัฐบาลมีสูงถึง 90 เปอร์เซ็นต์ จากนั้นอีก 3 วันต่อมา

¹ "เส้นทางรัฐบาล ชาติชาย," มติชนสุดสัปดาห์, 11(528) : 10 ; 14

ตุลาคม 2533.

² ก. หน้า 11.

ม.ร.ว. สุขุมพันธุ์ บริพัตร ที่ปรึกษานายกรัฐมนตรี ได้กล่าวตอบโต้ในการอภิปรายของสมาชิกวุฒิสภาว่าให้คนที่พูดไปบิดพลิ้วบ้านเรือนของตัวเองก่อนปรากฏว่าทหาร ไ้รวมพลังและกล่าวหาว่า ม.ร.ว. สุขุมพันธุ์ บริพัตร กล่าวพาดพิงถึงสถาบัน จปร. และเรียกร้องให้ปลกที่ปรึกษาคนนี้ ในวันที่ 7 สิงหาคม พ.ศ. 2532 อย่างไรก็ตาม ม.ร.ว. สุขุมพันธุ์ บริพัตร ก็ได้ตัดสินใจลาออกในวันที่ 8 สิงหาคม เพราะเห็นว่าถ้ายังคั่งค้างอาจมีผลกระทบต่อรัฐบาล

จากการที่ พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ ไม่จัดการแต่อย่างใดอย่างหนึ่งต่อผู้ถูกเปิดโปงว่ามีพฤติกรรมล่องหนไปในทางไม่สุจริตประกอบกับกระแสโฆษณาเรื่องการโกงกินในหมู่รัฐบาลก็คั่งขึ้นเรื่อยๆ ทำให้ภาพพจน์ของรัฐบาลประชาธิปไตยตกต่ำอย่างรวดเร็ว

ยิ่งเมื่อคณะกรรมการ ป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ (ป.ป.ป.) แถลงผลการสอบสวนพบว่า การเลิกสัญญาเช่าเวลาโฆษณาของบริษัททีดีทีที จำกัด ทำให้ อสมท. สูญเสียประโยชน์ที่ควรได้กว่า 200 ล้านบาท เท่ากับบอกให้รู้ว่า ข้อกล่าวหาของพรรคฝ่ายค้านก่อนหน้านี้เป็นความจริง แต่การถกกลับกลายเป็นว่า รัฐมนตรีที่รับผิดชอบ อสมท. ให้สัมภาษณ์โจมตีคณะกรรมการ ป.ป.ป. อย่างรุนแรงคล้ายกับอยากให้อับอายหน้างานนี้ทิ้งไป

ต่อมา พรรคฝ่ายค้านได้เปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีทั้งคณะ เมื่อเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2533 ส่งผลให้ภาพพจน์ของรัฐบาลที่ตกต่ำอยู่แล้วต้องตกต่ำมากขึ้นไปอีก บทสรุปช่วงแรกก็ปรากฏขึ้นเมื่อรัฐมนตรีที่มีข่าวอื้อฉาวกรณีคอร์รัปชัน คือ นายสันติ ชัยวิรัตนะ และนายอภิญา ช่วยปลอด ต้องถูก พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ ปลดออกจากตำแหน่ง อันเนื่องมาจาก นายสันติ ชัยวิรัตนะ ถูกกล่าวหาในเรื่องถูกขอหารับสินบนจากเจ้าของปั้มน้ำมัน ส่วนนายอภิญา ช่วยปลอด ถูกกล่าวหากรณีขโมยไฟฟ้า

อย่างไรก็ตาม ก่อนถูกปลด นายสันติ ชัยวิรัตนะ ได้ให้สัมภาษณ์เปิดโปงพรรคกิจสังคม ว่ามีการสั่งให้รัฐมนตรีหาเงินเข้าพรรค 500 ล้านบาท ทั้งยังแฉว่าผู้ใหญ่ในพรรคสอนวิธีทุจริตให้อีกด้วย และยังกล่าวถึงท้ายไว้ควยว่าให้สังเกตโครงการหมิ่นล้านแสนล้านที่เสนอเข้าไปในสถานั้น รัฐมนตรีที่อหุ้มีโอกาศได้รับผลประโยชน์ตอบแทนหรือไม่ จากการแจ้ประจําโครงการคังกล่าวนี้ เมื่อพิจารณากรณี ร.ต.อ.เฉลิม อยู่บำรุง ข้องใจโครงการรถไฟฟ้ํา 4.5 หมื่นล้าน ที่นายบรรหาร ศิลปอาชา

เป็นผู้เสนอ และนายเสนาะ เทียนทอง ข้องใจโครงการขยายเลขหมายโทรศัพท์³ ด้านหมายเลข ราคา 1.5 แสนล้านบาท ของนายกรัฐมนตรี พงษ์พานิช ทำให้เกิดความมีอะไรอยู่เบื้องหลังหรือไม่ ซึ่งแน่นอนถ้าหากมีการกินเปอร์เซ็นต์ก็คงทำได้มากเกินพอสำหรับจะนำไปใช้ในการเลือกตั้งครั้งต่อไป³

ประเด็นต่าง ๆ เหล่านี้ที่ปรากฏขึ้นทำให้ประชาชนเริ่มมีความเคลือบแคลงใจและเสื่อมศรัทธาต่อคณะรัฐบาลชุดนี้เพิ่มมากขึ้นทุกที และตัวหัวหน้าคณะรัฐบาลคือ พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ ก็ไม่สามารถแก้ปัญหาดัง ๆ เหล่านี้ได้มากเท่าใดนัก ข้าตัวเองยังถูกนายकुสิท โสภิตชา รองเลขาธิการพรรคเอกภาพ และส.ส.อุบลราชธานีกล่าวหาในกรณีว่านายกรัฐมนตรีนำเงิน 200 ล้านบาทไปฝากไว้ที่ฮ่องกง⁴ รัฐบาลไม่สามารถชี้แจงข้อเท็จจริงและขจัดความคับข้องใจของประชาชนให้กระจ่างได้ นำสู่ความเคลือบแคลงตลอดมา ในช่วงหลังของรัฐบาลที่นำโดย พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ

5.1.2 กรณีองค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทยกับบริษัททีเคที จำกัด

นับตั้งแต่รัฐบาล พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ เข้าดำรงตำแหน่งรับผิดชอบในการบริหารประเทศ ปัญหาที่เป็นเรื่องหนักใจและทำให้เสถียรภาพของรัฐบาลถูกท้าทายที่ผ่านมาก็แก่ การทุจริตคอร์รัปชันของข้าราชการ ซึ่งเป็นเรื่องที่ถูกพรรคฝ่ายค้านหยิบยกขึ้นมาเพื่อซักฟอกและเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจคณะรัฐบาลมาโดยตลอด นอกจากนั้นแล้วปัจจัยที่กระตุ้นให้เกิดการรัฐประหารครั้งนี้ คือ ปัจจัยทางการเมือง กรณีของ อสมท. กับบริษัททีเคที จำกัด ซึ่งเป็นปัญหาความขัดแย้งกันระหว่างรัฐมนตรี และกองทัพ คือ ร.ท.อ.เฉลิม อยู่บำรุง หัวหน้าพรรคมวลชน โดยมีฐานะในคณะรัฐบาล คือ รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี และพล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ ซึ่งดำรงตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม ในขณะนั้น

³ ก.

⁴ "เกมเชือก เขี้ยวแห่งชาติ คุสิท โสภิตชา," ข่าวพิเศษ, 12(708) : 10 ;

ร.ต.อ.เฉลิม อยู่บำรุง เริ่มขัดแย้งกับกองทัพในกรณี อสมท.* บกเลิกสัญญาเช่าเวลา กับบริษัทลิทเทิลคิก จำกัด เมื่อวันที่ 10 พฤษภาคม พ.ศ. 2533 โดยนายเฉลิมพันธ์ ศรีวิกรม์ หัวหน้าพรรคประชาชนได้นำเรื่องนี้ไปร้องเรียนที่ ป.ป.ป. โดยระบุว่าเป็นการบอกเลิกสัญญาที่เป็น การช่วยเหลือบริษัทให้ได้ประโยชน์ ทั้งนี้เพราะเป็นการเปิดโอกาสให้บริษัทได้ทดลองทำงานในเค็อน แรกว่าทำได้ตามเป้าหมายหรือไม่ ซึ่งในที่สุดก็ปรากฏผลว่า บริษัทลิทเทิลคิก จำกัด สามารถหา โฆษณาได้ไม่มากนัก ทำให้ขาดทุนในเดือนแรกที่ทดลองนั้น เพราะขณะทำสัญญากับบริษัทไม่มีหนังสือคำ ประกันจาก อสมท. และนอกจากนี้บริษัทยังถูกระบุว่าเป็นบริษัทในเครือของ นายทอง ศิริบริษัพงษ์ ซึ่งเคยลงสมัคร ส.ส.พรรคมวลชน⁵ อย่างไรก็ตาม ร.ต.อ.เฉลิม อยู่บำรุง ได้ปฏิเสธและตอบโต้ มาตลอดว่าตนเองไม่เกี่ยวข้องกับบริษัทลิทเทิลคิก จำกัด และการทำสัญญา การบอกเลิกสัญญานั้นเป็น อำนาจหน้าที่ของนายราชนันท์ ฐูเซ็น ผู้อำนวยการ อสมท.

ในที่สุดพรรคฝ่ายค้านโดยพรรคเอกภาพและพรรคพลังชนชาวไทยได้นำประเด็นดังกล่าวเป็น กรณีนึงของการเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจ ร.ม.ต. เป็นรายบุคคล หลังจากนั้นนายเฉลิมพันธ์ ศรีวิกรม์ นายकुสิท โสภิตชา นายปิยะนัฐ วัชรภรณ์ คร.พีระพันธ์ พาลุสุข ได้ร่วมกันนำเรื่องไปยื่นต่อ ป.ป.ป. กระทั่งเวลาผ่านไปเกือบครบปี เมื่อ พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ เข้ามาดูแล ป.ป.ป.แล้ว ก็ได้มีการวินิจฉัยชี้มูล และเมื่อวันที่ 3 พฤษภาคม พ.ศ. 2533 คณะกรรมการ ป.ป.ป.ก็ได้ชี้มูล ความผิดกรณี อสมท.ที่ได้ทำการยกเลิกสัญญากับบริษัท ลิทเทิลคิก จำกัด ยังผลให้ นายราชนันท์ ฐูเซ็น ผู้อำนวยการ อสมท. มีความผิดทั้งทางวินัย อาญา และต้องรับผิดชอบ⁶ นอกจากนี้ได้มีการร้อง เรียงกล่าวหา ร.ต.อ.เฉลิม อยู่บำรุง ในฐานะผู้ดูแลสั่งการ อสมท. ว่ามีส่วนร่วมที่จะต้องรับผิดชอบ ร่วมกับนายราชนันท์ ฐูเซ็น ด้วย แต่จากพยานหลักฐานไม่ปรากฏว่า ร.ต.อ.เฉลิม อยู่บำรุง ได้มีส่วนร่วมในการทำและบอกเลิกสัญญากับบริษัท แต่ประการใด จึงไม่มีความผิดตามที่ถูกกล่าวหา

* อสมท. อยู่ภายใต้การดูแลสั่งการของรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี โดย ร.ต.อ. เฉลิม อยู่บำรุง

⁵"พัน ผอ.อสมท. คามแรกป.ป.ป. ในมือ "จิว", " ข่าวพิเศษ, 12(674) : 25 ; 14 - 20 พฤษภาคม 2533.

⁶ ก. หน้า 26.

กรณีองค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทยกับบริษัทดิเค้ดี้ จำกัด ได้ถูกกระตุ้นขึ้นมาอีก เมื่อ พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ ที่เริ่มแสดงบทบาทในเรื่องการปราบคอร์รัปชัน โดยได้ไปปรากฏที่ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เมื่อวันที่ 28 มกราคม พ.ศ. 2533 ในข้อขอ "ปัญหาคอร์รัปชันกับความ อุดมคติของบ้านเมือง " และได้อภิปรายถึงปัญหาคอร์รัปชัน โดยคนหนึ่ง พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ ได้กล่าวถึงกรณี อสมท.กับบริษัทดิเค้ดี้ จำกัด ว่าไม่ยากพูนมาก เพราะยิ่งพูดยิ่งอายเพราะเป็น ปัญหาที่หน้าอายที่สุด⁷ การปรากฏในครั้งนี้ได้ส่งผลกระทบต่อภาพพจน์ทางการเมืองของ ร.ต.อ.เฉลิม อยู่บำรุง ในทางลบมากยิ่งขึ้น กระแสการรุกเร้าจากฝ่ายต่าง ๆ ที่ต้องการให้ได้แสดงความรัก โดยการลอกจากรัฐบาลในฐานะผู้ดูแล อสมท. แทร.ต.อ.เฉลิม อยู่บำรุง ยังยืนยันว่าจะขอ เติสยร์ตัวเองในสภาผู้แทนราษฎรในวันเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐบาลทั้งคณะ แต่อย่างไรก็ตาม กระแสข่าวในวงการ เมืองภายในกล่าวว่า ตามแผนการปรับคณะรัฐมนตรีของ พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ ที่จะขึ้นนั้น คาดว่าพรรคมวลชนของ ร.ต.อ.เฉลิม อยู่บำรุง จะถูกให้ออกจากพรรครวม รัฐบาลอย่างค่อนข้างแน่นอน

กระแสดูและเหตุการณ์ต่าง ๆ ได้สร้างแรงกดดันต่อ ร.ต.อ.เฉลิม อยู่บำรุง เป็น อย่างสูงจนต้องมีการค้นหาทางออกให้กับตนเอง ร.ต.อ.เฉลิม อยู่บำรุง ให้สัมภาษณ์กับสื่อมวลชน ในเรื่องเกี่ยวกับ พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ ว่า ก่อนที่ พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ จะไปกล่าวหา ใครในเรื่องทุจริตคอร์รัปชัน ควรจะได้ตรวจสอบหน่วยงานที่รับผิดชอบเสียก่อน อย่างไรก็ตามทันทีที่ ร.ต.อ.เฉลิม อยู่บำรุง เปิดเกมปะทะพล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ แทนทุกฝ่ายมองว่ามีผู้สนับสนุนอยู่ เบื้องหลัง และผู้ที่ถูกเพ่งเล็งเป็นคนแรกก็คือ พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ นั่นเอง ถึงแม้ว่า ร.ต.อ. จะได้ออกมายืนยันว่า นายกรัฐมนตรีไม่เกี่ยวข้องก็ตาม

จากกรณีนี้ ร.ต.อ.เฉลิม อยู่บำรุง ได้กล่าวโจมตี พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ ในครั้งนี้ ทำให้กองทัพแสดงท่าทีไม่พอใจเป็นอันมาก แต่เนื่องจากประเด็นดังกล่าวเป็นประเด็นทางการเมือง

⁷ "เก้าอี้ "เฉลิม" และแรงกดดัน," ข่าวพิเศษ. 12(678) : 19 ; 11 -

ไม่ได้เป็นการกล่าวหาตึงถึงสถาบันกองทัพ เหล่านายทหารระดับสูงจึงไม่อาจสำแดงพลัง หรือจี้การใด ๆ ได้ ท้องปโลยให้เป็นที่ของ พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ เป็นผู้หาข้อยุติในเรื่องนี้

แต่หลังจากเหตุการณ์ดังกล่าว ทำให้ พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ ได้ตัดสินใจลาออกจากตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม ในวันที่ 11 มิถุนายน พ.ศ. 2533

พร้อมกันนั้น พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธก็ทำเนียบนโยบายในการจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้น คือ พรรคความหวังใหม่⁸ และเริ่มหาเสียงทางการเมือง โดยมุ่งโจมตีคณะรัฐบาลของ พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ เป็นประเด็นสำคัญ

หลังจากกรณีของการสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทยกับบริษัทดีเทลคิก จำกัด ระหว่าง ร.ต.อ.เฉลิม อยู่บำรุง กับ พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ แล้วภาพของคณะรัฐบาลของ พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ ก็ยิ่งตกในสภาพที่ตกต่ำมากขึ้น ซึ่งมีปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นทำให้ พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ ตัดสินใจแก้ปัญหาไทยใหม่มีการปรับคณะรัฐมนตรี ในวันที่ 27 สิงหาคม พ.ศ. 2533 โดยดึงพรรคพวง-ชนชาวไทย ซึ่งมี พล.อ.อาทิตย์ กำลังเอก เป็นหัวหน้าพรรคเข้าร่วมด้วย⁹ แม้การปรับคณะรัฐมนตรีครั้งนี้ จะเป็นทางออกที่สำคัญสำหรับ พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ แต่ทางค่านิยมของกองทัพก็ยังคงแสดงออกซึ่งท่าทีหึงหวงใจไม่พอใจ สาเหตุเพราะ ร.ต.อ.เฉลิม อยู่บำรุง ยังคงดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีเหมือนอย่างเดิม

5.1.3 ความขัดแย้งระหว่างรัฐบาลกับกองทัพกรณีการสื่อสารเคลื่อนที่ (รถโมบาย)

สัมพันธภาพระหว่างรัฐบาลกับกองทัพได้เลวร้ายยิ่งขึ้นไปอีก เมื่อทางกองทัพได้รื้อฟื้นกรณีของรถโมบาย ซึ่งทางกองทัพได้เข้าไปทำการจับกุมควบคุมเมื่อคืนวันที่ 22 มิถุนายน พ.ศ. 2533

⁸ ดู หน้า 21.

⁹ "กรณีรถโมบายระเบิด แฉหลักฐานลับ/บก. สส. เกินหน้าคำเนคคี่," ข่าวพิเศษ, 12(700) : 16 ; 12 - 18 พฤศจิกายน 2533.

โดยพบวาระคดีดังกล่าวจกหม้อยู่หลัง โยส่วักไม่เลี้ยงและบนหลังคาโบสถ์มีจานเรคาร์เพิ่มกำลังขยาย ทั้งรับและส่ง นอกเหนือจากเสาอากาศในตู้ที่มีอยู่แล้ว โดยหลังจากนั้นก็มีการ สั่งการให้นำรถคันดังกล่าวมาควบคุมไว้ที่สนามเสือป่า กองบัญชาการทหารสูงสุด ฝ่ายทหารโคทำการพิสูจน์ทราบและแสวงหาข้อเท็จจริงถึงปฏิบัติการ เมื่อวันที่ 22 มิถุนายน และได้รายงานความคืบหน้าต่าง ๆ ให้รัฐบาลทราบตามลำดับ พร้อมยืนยันว่าการกระทำดังกล่าว เป็นการกระทำที่ส่งผลกระทบต่อจนถึงความมั่นคงของชาติ¹⁰ โดยข้อเท็จจริงอีกด้านหนึ่งกรณีปฏิบัติการของรถโมบายยูนิท นั้นคือ เหตุการณ์สืบเนื่องมาจากปัญหาความขัดแย้งระหว่าง ร.ต.อ.เฉลิม อยู่บำรุง กับ พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ เมื่อครั้งยังร่วมรัฐบาลชาติชาย ความขัดแย้งครั้งนี้ก่อให้เกิดกระแสความเคลื่อนไหวเพื่อศักดิ์ศรีของทหารในกองทัพ เหตุการณ์ครั้งนี้ก็มุ่งจบลงด้วยการตัดสินใจยื่นใบลาออกจากตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมของ พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ หลังจากนั้นในคืนวันที่ 9 และวันที่ 10 มิถุนายน พ.ศ.2533 กำลังของสองฝ่ายก็มีการเคลื่อนไหวอย่างน่าสังเกต และแน่นอนว่าการปฏิบัติการของรถโมบายยูนิทนั้นคือ การปฏิบัติกันรัฐประหารอย่างหนึ่ง¹¹

ต่อมาในต้นเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2533 กองบัญชาการทหารสูงสุดยืนยันว่า รถโมบายยูนิทเป็นรถที่ถูกกองทัพกฎหมายและหากจะเอาความผิดก็ต่อแจ้งความต่อตำรวจ เพื่อดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรม นอกจากนั้นแล้ว ร.ต.อ.เฉลิม อยู่บำรุง ยังได้กล่าวหาฝ่ายทหารว่า "ทหารคนไหนต้องการให้ผมออกจากการร่วมรัฐบาล ขอให้ก้าวออกมาเปิดเขยตัวเองอย่างตรงไปตรงมา" พร้อมสาบานว่าเขารู้ว่าผิดของคนพวกนี้ ถ้ากล้าออกมาจะได้แฉ่าพิศคนพวกนี้ทันที¹²

การกระทำดังกล่าวของ ร.ต.อ.เฉลิม อยู่บำรุง เป็นการกระตุกต่อย้าความบาดหมางตั้งแต่ครั้ง พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ ซึ่งเรื่องกล่าวลบลู่ผู้บังคับบัญชาทางฝ่ายทหารอีกในครั้งนี้ ทำให้ทางกองทัพมีการเคลื่อนไหวเพื่อรักษาศักดิ์ศรีของทหาร ทั้งนี้ พล.อ.สุจินดา คราประยูร ผู้อำนวยการรักษาความสงบเรียบร้อยภายในประเทศ จึงได้ประกาศคำสั่ง ที่ 43/2533 ให้รัฐบาลดำเนิน

¹⁰"กรณีรถโมบายระเบิด แฉหลักฐานลับ/บก. สส. เห็นหน้าดำเนินคดี," ข่าวพิเศษ.

12(700) : 16 ; 12 - 18 พฤศจิกายน 2533

¹¹ ข.

¹² ข. หน้า 17.

การต่อ ร.ต.อ. เณลิม อยู่บำรุง เมื่อวันที่ 13 พฤศจิกายน พ.ศ. 2533 แต่ทันทีที่ออกประกาศ คำสั่งฉบับนี้ ก็เกิดกระแสคัดค้านของกลุ่มต่าง ๆ ทั้งฝ่ายการเมืองและองค์กรนอกสภา นำโดยสหพันธ์นิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย และเรียกร้องให้ยกเลิกคำสั่งดังกล่าว¹³ ในทางตรงข้ามสถานการณ์ที่เกิดขึ้นล้วนส่งผลคือ ร.ต.อ. เณลิม อยู่บำรุง เป็นอย่างมาก เพราะการแถลงข่าวของฝ่ายค้าน แสดงความไม่เห็นด้วยกับคำสั่งของกองทัพ การเรียกร้องให้ยกเลิกคำสั่งของนิสิตนักศึกษา ทำให้ปัญหาทางการเมืองซึ่งเดิมเป็นเรื่องระหว่าง ร.ต.อ. เณลิม อยู่บำรุง กับทหาร แต่ได้นำไปสู่สถานการณ์ระหว่างประชาธิปไตยกับการต้านรัฐประหาร ไปเลยทีเดียว¹⁴

อย่างไรก็ตามคำสั่งนี้ก็ได้ออกยกเลิกลง ในวันที่ 16 พฤศจิกายน พ.ศ. 2533 โดย พล.อ. สุจินดา คราประยูร ให้เหตุผลว่าเพราะวันที่ 17 - 18 พฤศจิกายน พ.ศ. 2533 เป็นวันหยุดราชการ ทำเนียบรัฐบาลเองก็คงไม่ได้มีคนมาทำงาน นอกจากนั้นวันที่ 18 พฤศจิกายน พ.ศ. 2533 นายกรัฐมนตรี พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ ก็คงเดินทางกลับจากจีนแล้ว¹⁵

เมื่อเหตุการณ์เริ่มเครียดขึ้นทุกที พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ ได้แก้ไขโดยการปรับคณะรัฐมนตรีชาติชาย 3 เมื่อวันที่ 22 พฤศจิกายน พ.ศ. 2533 โดยการปรับคณะรัฐมนตรีชุดใหม่นี้ก็ยังมีชื่อ ร.ต.อ. เณลิม อยู่บำรุงอยู่ แต่ถูกย้ายจากรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรีไปเป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ โดยพล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ ให้เหตุผลว่า พรรครวมรัฐบาลยังต้องการพรรคมวลชนอยู่

ทางด้าน พล.อ. สุจินดา คราประยูร นั้นหลังจากทราบการปรับคณะรัฐมนตรีชาติชาย 3 ดังกล่าวแล้วก็มีการออกคำสั่งภายใน ที่ให้ทุกหน่วยยุติการแสดงออกที่คัดค้านโจมตีรัฐบาล มาใช้เท่าที่

¹³ "เบื้องลึกคำสั่งที่ 43/2533 ชิมกลางปฏิวัติ ? - เผย 2 ข้ออำนาจเทหับลับไหลล," ข่าวพิเศษ, 12(701) : 19 ; 19 - 25 พฤศจิกายน 2533.

¹⁴ "ฝ่าแนวรัฐประหาร," ข่าวพิเศษ, 12(701) : 17 ; 19 - 25 พฤศจิกายน 2533.

¹⁵ "เบื้องลึกคำสั่งที่ 43/2533 ชิมกลางปฏิวัติ ? - เผย 2 ข้ออำนาจเทหับลับไหลล,"

นิ่งเงียบไม่เปิดเผยความเคลื่อนไหวใด ๆ ที่เป็นปฏิกริยาตอบการตัดสินใจของ พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ ในทันที

จากสถานการณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นเด่นชัดแล้วว่า รัฐบาลกับกองทัพมีความขัดแย้งกันอย่างสูง และในสถานการณ์เบื้องหน้าก็คง เป็นแนวโน้มที่ว่าทางฝ่ายรัฐบาลมีอาจประมาณได้เลยกับกระแสความขัดแย้งที่รุนแรงเช่นนี้

5.1.4 ศคีลอบสังหาร

ความพยายามหรือห้ศคีลอบสังหารบุคคลสำคัญทางการเมืองไทยในสมัยที่ พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์ เป็นนายกรัฐมนตรีได้คืบหน้าคคีลคลายและบานปลายกลายเป็นชนวนการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองอีกประการหนึ่ง

จากกรณีศคีลอบสังหารนั้นจะเห็นได้ว่าทำให้อ่านาจถูกแบ่งเป็น 2 ฝ่าย นับแต่หลังการปลด พล.ต.อ.แสวง ชีระสวัสดิ์ จากตำแหน่งอธิบดีกรมตำรวจ และย้าย พล.ต.ท.บุญชู ว่างานนท์ ผู้กุมศคีลอบสังหารอยู่จาก ผบช.ก. ไปเป็น ผช.อ.ตร. และจากนั้นศคีลอบสังหารก็ตกอยู่ในความรับผิดชอบจาก พล.ต.ท.บุญชู ว่างานนท์ ไปเป็น พล.ต.อ.สนอง วัฒนวรางกูร รอง อ.ตร. ก่อนที่จะตามมาด้วยการเปลี่ยนแปลงพนักงานสอบสวนจาก พล.ต.ท.รุ่งโรจน์ ยมกกุล ผช.ผบช.ก. อดีต ผบ.ป. มาเป็น พล.ต.ท.เสรี เทมียเวส ผบ.ป.¹⁶ หลังจากนั้นเหตุการณ์ได้เกิดปะทุขึ้นเมื่อ พล.ต.ท. บุญชู ว่างานนท์ ได้เข้าพบและนำหลักฐานการลอบสังหารมาเสนอต่อ พล.อ.สุนทร คงสมพงษ์ ผู้บัญชาการทหารสูงสุด ในฐานะผู้อำนวยการรักษาความสงบเรียบร้อยภายในประเทศ (กอ.รสน.)

เกี่ยวกับศคีลอบสังหารและสอบสวนเกี่ยวกับการลอบสังหารนั้น สืบเนื่องจาก พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์ นายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมในขณะนั้นถูกลอบยิงที่ศูนย์การทหารปืนใหญ่ ในงานเปิดอนุสาวรีย์จอมพล ป.พิบูลสงคราม เมื่อวันที่ 16 กรกฎาคม พ.ศ. 2525 กองทัพ

¹⁶"ศคีลอบสังหารจกชนวนปฏิวัติ," ข่าวพิเศษ. 15(715) : 14; 25 กุมภาพันธ์ - 2 มีนาคม 2534.

มกด้วยการประชุมงานกับกรมตำรวจ ได้แต่งตั้งคณะสืบสวนและสอบสวนขึ้น ประกอบด้วยทหารและ ตำรวจ เข้าดำเนินการสอบสวนในคดีนี้ และสามารถจับกุมผู้ต้องหาได้ 3 คน คือ จำสืบเอกอมรศักดิ์ ยินดีโชค จำสืบเอกประเวศ พุ่มพวง และสืบเอกสุพัฒน์ ทองสุขเผ่อง ซึ่งจำสืบเอกอมรศักดิ์ ยินดีโชค ได้ให้การรับสารภาพ ศาลทหารพิพากษาลงโทษจำคุก 25 ปี ส่วนอีก 2 คน ถูกกันไว้เป็นพยาน¹⁷

การสืบสวนของคณะกรรมการทั้งฝ่ายทหารและตำรวจ ได้ขยายผลออกไปทราบว่า ยังมีคณะ บุคคลซึ่งประกอบด้วยพลเรือน กลุ่มทหารและกลุ่มผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ได้ร่วมกันคบคิดที่จะทำร้าย พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์ พล.อ. อาทิตย์ กำลังเอก กลุ่มบุคคลดังกล่าวได้ร่วมกับคบคิดทำร้าย หรือพยายามมาหลายครั้งหลายหนหลายสถานอย่างต่อเนื่อง ดังมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ครั้งที่ 1 เมื่อวันที่ 6-7 มีนาคม พ.ศ. 2525 กลุ่มทหารยังเติร์กลอบสังหาร พล.อ. อาทิตย์ กำลังเอก ในงานยกข้อฟ้าวกจ๊ะ อ. เมือง จ. ลพบุรี แต่กระทำการไม่สำเร็จ

ครั้งที่ 2 วันที่ 8-25 มีนาคม พ.ศ. 2525 กลุ่มทหารยังเติร์กกับพวกวางแผนลอบสังหาร พล.อ. อาทิตย์ กำลังเอก ขณะเดินทางไปเยี่ยมท่านผู้หญิงประภาศรี กำลังเอก ซึ่งกำลังป่วยและ รักษาตัวที่โรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า กรุงเทพมหานคร แต่กระทำการไม่สำเร็จ

ครั้งที่ 3 วันที่ 5 พฤษภาคม พ.ศ. 2525 กลุ่มทหารยังเติร์กกับพวกได้ใช้รถบรรทุก ระเบิดไปจอดที่หน้าโรงเรียนพานิชย์การสันติราษฎร์ ในเส้นทางที่ พล.อ. อาทิตย์ กำลังเอก เดินทาง ผ่านไปทำงานเพื่อลอบสังหาร โดยใช้คนสนิทยิงบังคับจู่ระเบิด แต่รถได้เกิดระเบิดขึ้นก่อนที่ พล.อ. อาทิตย์ กำลังเอก จะผ่านไป

ครั้งที่ 4 วันที่ 3 มิถุนายน พ.ศ. 2525 กลุ่มทหารยังเติร์กกับพวกได้วางแผนลอบสังหาร พล.อ. อาทิตย์ กำลังเอก ขณะไปหอคอกหินที่วัดแก้วนิมิต อ. เมือง จ. ลพบุรี แต่กระทำการไม่สำเร็จ

ครั้งที่ 5 วันที่ 14 - 16 กรกฎาคม พ.ศ. 2525 กลุ่มทหารยังเติร์กกับพวกได้วางแผน ลอบสังหาร พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์ ขณะเดินทางไปเป็นประธานเปิดอนุสาวรีย์จอมพล. ป. พิบูลสงคราม ที่ศูนย์การทหารปืนใหญ่ อ. เมือง จ. ลพบุรี แต่กระสุนจรวด 66 เอ็ม-72 ไล่พลาค

¹⁷ "บันทึกประวัติศาสตร์คำสารภาพคดีลอบสังหาร พล.อ. บุณยศักดิ์ โพบีเจริญ," มติชนสุดสัปดาห์, 11(548) : 16 ; 3 มีนาคม 2534.

เป้าหมายไปเพียงเล็กน้อย

ครั้งที่ 6 เมื่อวันที่ 17 ตุลาคม พ.ศ. 2525 กลุ่มยังเติร์กและพวกวางแผนลอบสังหาร พล.อ.อาทิตย์ กำลังเอก ขณะเดินทางไปหอประชุมที่วัดหน้าพระเมรุ อ.พระนครศรีอยุธยา จ. พระนครศรีอยุธยา แต่กระทำการไม่สำเร็จ

ครั้งที่ 7 วันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ. 2525 กลุ่มยังเติร์กได้วางแผนลอบสังหาร พล.อ. อาทิตย์ กำลังเอก พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์

ครั้งที่ 8 วันที่ 31 ตุลาคม พ.ศ. 2525 กลุ่มยังเติร์กลอบสังหาร พล.อ.อาทิตย์ กำลังเอก ซึ่งจะเดินทางไปหอประชุมที่วัดศรีสุทธาวาส อ.เมือง จ.เลย แต่กระทำการไม่สำเร็จ¹⁸

อย่างไรก็ตามเป็นที่น่าสังเกตว่าคดีลอบสังหารบุคคลสำคัญทางการเมืองนี้ เกิดขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525 เป็นเพราะสาเหตุใดจึงมีข้อพิพาทขึ้นมาอีก บทสรุปของการหมิ่นหมักเรื่องนี้ขึ้นมาในช่วงที่ ภาพพจน์ของรัฐบาลกำลังตกต่ำสุดขีดนั้น เนื่องจากต้องการดึงรัฐบาลเข้าไปเกี่ยวข้องในฐานะที่มีคน โกลัซตินายกรัฐมนตรีบางคนถูกกล่าวหาว่ามีส่วนร่วมพัวพันในคดีนี้ และรัฐบาลพยายามทำให้คดีนี้หาย สำนัญและหมดความสำคัญไป และอีกเหตุผลหนึ่งคือการย้าย พล.ต.อ.แสวง ชีระสวัสดิ์ และ พล.ต.ท.บุญชู ว่างานนท์ เนื่องจาก 2 คนนี้แสดงท่าทีจะรื้อฟื้นคดีอย่างจริงจัง¹⁹ จะเห็นได้ว่า คดีนี้กลายเป็นเรื่องตริโกโรมเนื่องจากปัจจัย 2 ปัจจัย ประกอบกัน ปัจจัยหนึ่งจากกรณี พล.ต.ท. บุญชู ว่างานนท์ ถูกย้าย อีกปัจจัยหนึ่ง จากกรณีที่มีโปลิวกล่าวหาว่านายไกรศักดิ์ ชุณหะวัณ บุตร ชายคนเดียวกับของ พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ และ พล.ต.บุญ รูปขจร เกี่ยวพันในเรื่องนี้ด้วย ดังนั้นถ้าวิเคราะห์ดูแล้ว คดีลอบสังหารบุคคลสำคัญนั้น แท้จริงแล้วเป็นคดีทางการเมืองอย่างแน่นอน

รูปการณ์อันเกี่ยวข้องกับคดีลอบสังหารนี้ แยกเป็นฝ่ายที่เห็นควยในการรื้อฟื้นคดี นำโดย พล.ต.ท.บุญชู ว่างานนท์ เจ้าของสำนวน กับอีกขั้วหนึ่งที่เป็นคนโกลัซติของ พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ นั้น ไม่เห็นควยกับการรื้อฟื้นคดี และเนื่องด้วย พล.ต.ท.บุญชู ว่างานนท์ เป็นนายพล จปร.5 แต่อีกฝ่ายหนึ่งเป็นทหาร จปร.7 รูปการณ์ของความขัดแย้งจึงถูกตีความว่าเป็นความขัดแย้งของขั้ว

¹⁸ ก.

¹⁹ "คดีลอบสังหาร: ยุทธการฆ่าตายมาศึกก่อนพิฆาต"ขุนพล"เข้ากวางจากฝ่ายค้าน," มติชน สดุดีปกาศิต. 11(546) : 11 ; 17 กุมภาพันธ์ 2534.

อำนาจระหว่างตระกูลราชครูกับข้าอำนาจเก่าที่มีนายพล จปร.5 เป็นแกนนำ²⁰ เป็นผลทำให้กระแสแห่งคติลอบสังหาร มีแนวโน้มอย่างสูงว่าจะทวีความรุนแรงขึ้นและมีโอกาสที่จะส่งผลต่อการเมืองในขณะนั้น

ข่าวลืออันเกี่ยวเนื่องถึงปัญหาความขัดแย้งระหว่างทหารที่มี จปร.5 เป็นแกนหลัก กับฝ่ายรัฐบาลซึ่งมีหัวหน้าจปร.7 อยู่เบื้องหลังนั้น ดูเหมือนจะเป็นจุดเปราะบางสำหรับมือที่สามที่จะเบียดแทรกเข้ามาเพื่อให้ทั้ง 2 ฝ่ายปะทะกันมากยิ่งขึ้น และแล้งก็ถึงจุดวิกฤตเมื่อเกิดข่าวลือว่า พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ สั่งปลด พล.อ.สุจินดา คราประยูร หัวหน้าจปร.5 จากตำแหน่งผู้บัญชาการทหารบก แล้วแต่งตั้ง พล.อ.พิจิตร กุลละวณิชย์ รองผู้บัญชาการทหารสูงสุด เข้ามาดำรงตำแหน่งแทน พล.อ.สุจินดา คราประยูร แต่เมื่อกระแสข่าวลือว่าจะปลดผู้นำทหารคนสำคัญของกองทัพได้ทวีความเร้าร้อนมากขึ้น พล.อ.พิจิตร กุลละวณิชย์ ก็ได้ออกมาแถลงการณ์ปฏิเสธว่าไม่เป็นความจริง และในเวลาต่อมา แม้ว่า พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ จะออกมายืนยันว่าไม่มีการย้ายผู้บัญชาการทหารบกแต่อย่างใด หากแต่ประเด็นปัญหานี้ดูจะสายเกินแก้เนื่องจากรอยบาดหมางลึก ๆ ระหว่างทหารกับรัฐบาลได้ขยายวงออกไปและเป็นรอยร้าวรอนระเบิดขึ้นเท่านั้น²¹

กระทั่งในวันที่ 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2534 คณะนายทหารที่ประกอบด้วยผู้นำ 3 เหล่าทัพที่เรียกตัวเองว่า คณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (รสช.) ก็ลุกขึ้นมากระทำการรัฐประหารต่อคณะรัฐบาล พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ โดยการเข้าจับกุมตัว พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ ในขณะที่กำลังจะนำตัว พล.อ.อาทิตย์ กำลังเอก ซึ่งได้รับการแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงกลาโหม เดินทางเข้าเฝ้า เพื่อถวายสัตย์ปฏิญาณที่พระตำหนักภูพิงศ์ จันทัก เชียงใหม่ ณ สนามบินกองบัญชาการกองทัพอากาศ (บน.6) โดยขณะที่เครื่องบิน ซี - 130 ของกองทัพอากาศ กำลังบินขึ้นได้ไม่นาน ก็มีการสังกตึกเที่ยวบินอย่างกระชั้นชิด เครื่องบินบ่ายหน้ากลับ บน.6

²⁰ "วิเคราะห์ "คดีลอบสังหาร" บาปปลาย จุดเปราะรัฐบาลชาติชาย ระวัง เงื่อนไข, อุบัติเหตุ," สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์, 37(36) : 12 ; 17-23 กุมภาพันธ์ 2534.

²¹ "วิเคราะห์ จากคดี "ลอบสังหาร" ถึงยุทธการคัมจันทร์ฯ ปลดนักสู้ - ชูบึกเสื่อ," สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์, 37(37) : 10 ; 24 กุมภาพันธ์ - 2 มีนาคม 2534.

พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ และคณะถูกควบคุมตัวในบ้านพักบริเวณกองทัพอากาศ จากนั้นกองกำลังทหารจากกองพันปฏิบัติการลาดตระเวนทางอากาศได้เคลื่อนเข้ายึดกรมประชาสัมพันธ์ อสมท. ทำเนียบรัฐบาล และสถานที่ราชการต่าง ๆ ²²

5.2 พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ภายหลังจากรัฐประหาร

หลังจากคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาตินำโดย พล.อ.สุนทร คงสมพงษ์ ผู้บัญชาการทหารสูงสุดรวมควมผู้นำจาก 3 เหล่าทัพที่รวมตัวกันเป็นคณะก่อการยึดอำนาจจากรัฐบาล พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ เมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2534 แล้วนั้น สิ่งที่ต้องดำเนินการโดยเร่งด่วน คือ การจัดให้มีรัฐบาลชั่วคราว โดยรัฐบาลชั่วคราวนั้นจะต้องเป็นรัฐบาลพลเรือนไม่ใช่ทหาร ทั้งนี้เพราะเพื่อสร้างศรัทธาให้แก่ประชาชนบนบรรทัดฐานว่าจะต้องคืนอำนาจให้กับประชาชนโดยเร็วที่สุด ²³ ความจำเป็นและความต้องการที่สุดของ รสช. ก็คือ ผู้นำรัฐบาลเฉพาะกาลที่เป็นที่ยอมรับของประชาชน และรัฐบาลที่จะต้องมีภาพพจน์ที่ดีมีความรู้ความสามารถและซื่อสัตย์สุจริตเพื่อสร้างภาพลักษณ์ที่ดีกว่า รัฐบาลชาติชายที่ถูกยึดอำนาจ ในการค้นหาตัวนายกรัฐมนตรีหลังการยึดอำนาจนั้น ชื่อที่ถูกหยิบยกมาพิจารณาโดยคณะ รสช. ได้แก่ ดร.อุกฤษ มงคลนาวิน นายอาสา สารสิน และนายอานันท์ ปันยารชุน และหลังจากพิจารณาเลือกเห็นชอบอย่างรอบคอบ จึงมอบให้ นายอานันท์ ปันยารชุน ประธานกรรมการบริษัทสหยูเนี่ยน จำกัด และนายกสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย อดีตปลัดกระทรวงการต่างประเทศ ²⁴ ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี คนที่ 18 ของประเทศไทย และมีประกาศพระบรมราชโองการฯ แต่งตั้งคณะรัฐมนตรีชุดใหม่นี้ ในวันที่ 6 มีนาคม พ.ศ. 2534

นับตั้งแต่วันเกิดการรัฐประหารคณะ รสช. ได้ควบคุมตัว พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ ซึ่งกลายเป็น

²² "สรุปข่าวเด่นในรอบปี," มติชนรายวัน. 31 ธันวาคม 2534. หน้า 2.

²³ "วิเคราะห์ทิศทางการเมืองหลังรัฐประหาร," สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 37(39) : 12 ; 10 - 16 มีนาคม 2534.

²⁴ "อานันท์ ปันยารชุน ปฏิวัติซ้อน," ข่าวพิเศษ. 14(724) : 19 ; 29 เมษายน - 5 พฤษภาคม 2534.

เป็นอดีตนายกรัฐมนตรืไว้ที่บ้านพักข้างหอประชุมกานทรรัตน์ บน.6 คอนมือง²⁵ จนกระทั่งเหตุการณ์สงบเรียบร้อยแล้ว จึงได้ปล่อยตัว พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ ให้เป็นอิสระ ถึงกระนั้นก็ตามภาวะการณ์ของตระกูลชุนหะวัณก็ดูจะย่ำแย่ยิ่งขึ้น เมื่อ พล.อ.ชาติชาย และท่านผู้หญิงบุญเรือน ชุณหะวัณ มีอันต้องอำลาบ้านเกิดเมืองนอนในสภาพของผู้ลี้ภัยทางการเมืองไปอยู่ประเทศอังกฤษ เมื่อวันที่ 13 มีนาคม พ.ศ. 2534 ในขณะที่นายไกรศักดิ์ ชุณหะวัณ บุตรชายนั้นต้องลี้ภัยไปอยู่ที่พนมเปญ จากกรณีตกเป็นผู้ต้องหาคดีลอบสังหารบุคคลสำคัญของชาติ

เมื่อประกาศของคณะ รสช. ฉบับที่ 26 เรื่องอายัดและห้ามจำหน่ายจ่ายโอนทรัพย์สิน โดยตั้งคณะกรรมการขึ้นมาตรวจสอบทรัพย์สินของอดีตรัฐมนตรีหรือนักการเมืองที่มีพฤติกรรมว่าอาจจะมีทรัพย์สินที่ร่ำรวยผิดปกติ ฝักวิสัยของผู้ประกอบอาชีพสุจริตจะพึงมีพึงได้ หรือที่เรียกว่าคอร์รัปชันนั่นเอง เนื่องจากเรื่องนี้เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้รัฐบาลชุกก่อนถูกยึดอำนาจ โดยคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สิน ซึ่งประกอบด้วย พล.อ.สิทธิ จิรโรจน์ เป็นประธานกรรมการ นายสุธีร์ อากาศฤกษ์ เป็นรองประธานกรรมการ และกรรมการอีก 5 ท่าน คือ นายมงคล เปาอินทร์ นายไพศาล กุมาลย์วิสัย นายสุชาติ ไทรประสิทธิ์ พล.ท.ท.วิโรจน์ เปาอินทร์ และนายชัยเชต สุนทรพิพิธ²⁶ คณะกรรมการทั้ง 7 ท่านนี้สามารถประกาศรายชื่อนักการเมืองที่มีพฤติกรรมผิดไปทางร่ำรวยผิดปกติให้สาธารณชนทราบ นอกจากนั้นแล้วยังมีอำนาจออกคำสั่งอายัดและห้ามจำหน่ายจ่ายโอนทรัพย์สินทั้งปวงอีกด้วย

ชื่ออำนาจของกลุ่มราชครูตกอยู่ในสภาพแตกสลาย ไม่เพียงการถูกยึดอำนาจเท่านั้น หากแต่เมื่อคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินได้ ประกาศรายชื่อนักการเมืองที่ถูกอายัดทรัพย์สินจากจำนวน 25 คน ปรากฏว่าเป็นคนของพรรคชาติไทย ถึง 12 คน คือ พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ พล.ท.อ. ประमाण อภิเรกสาร นายกร ทัพพะรังสี นายบรรหาร ศิลปอาชา นายประมวล สภาวสุ

²⁵ "วิเคราะห์หะตากกรรมชาติชาย," สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 37(40) : 11 ; 17 - 23 มีนาคม 2534.

²⁶ "พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ ลาก่อน...ประเทศไทย," มติชนสุดสัปดาห์. 14(718) : 19 ; 18 - 24 มีนาคม 2534.

นายเสนาะ เทียนทอง นายอุคมศักดิ์ ทั้งทอง นายสอาด ปิยวรรณ นายสมาน ภูมิภาณุจน
นายชูชีพ หาญสวัสดิ์ นายเกษ บุญหลง และนายพิทักษ์ อินทวิทยานันท์²⁷

อย่างไรก็ตามแม้ว่าฝ่ายสภา รสช. จะปล่อยตัวและ ไม่มีการดำเนินคดีต่ออดีตนายกรัฐมนตรี พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ แต่อย่างไรก็ตาม แต่ก็ได้ประกาศอัยทรัพย์ โดยให้เหตุผลว่า พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ เป็นผู้นำรัฐบาลจะต้องรับผิดชอบอีกทั้งยังทำให้เกิดความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย และประการสำคัญเพื่อพิสูจน์เจตนาจริงใจของสภา รสช. ที่ว่าจะขจัดคอร์รัปชันอย่างจริงจัง หาก พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ บริสุทธิ์ก็จะมีโทษแต่ประการใด แต่จากรายงานข่าวของคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินได้ให้ข้อมูลว่า อนุกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินได้ตรวจพบทรัพย์สินของ พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ มีปริมาณเพิ่มขึ้นผิดปกติถึง 70 ล้านบาท เป็นหุ้น ที่สัญญาใช้เงิน ที่ดิน และกระแสเงินเข้า-ออก ในบัญชีเงินฝากธนาคารเป็นไปอย่างผิดปกติ กล่าวคือเข้าเร็ว ออกเร็วคราวละมาก ๆ²⁸ แต่ผลปรากฏออกมาว่า พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ ก็สามารถชี้แจงหลักฐาน พร้อมทั้งตอบข้อสงสัยของคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินได้ เพราะภาพลักษณ์โดยทั่วไปนั้นทรัพย์สินอันตกทอดจากบรรพบุรุษตลอดจนกิจการค้าของตระกูลชุณหะวัณ ก็มีเป็นจำนวนมากมหาศาล และช่วงดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี นั้นไม่ปรากฏว่า พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ มีพฤติการณ์ทุจริตคอร์รัปชันแต่ประการใด แต่ถึงกระนั้นก็ตาม การประกาศว่าเป็นบุคคลที่ร้ายผิดปกตินี้ย่อมหมายถึงข้อเสียดังกล่าวและเกียรติยศของวงศ์ตระกูลชุณหะวัณ จะต้องเป็นภาพพจน์ที่ติดลบอย่างไม่มีทางหลีกเลี่ยงได้ และเหตุผลที่แท้จริงของประเด็นเกี่ยวกับการอายัดทรัพย์ พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ นั้น อาจมองได้ว่าเป็นเรื่องของการเมืองที่ฝ่ายสภา รสช. ต้องการให้ พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ กับบริวารบิดนาคทางการเมืองลงอย่างชัดเจนนั่นเอง²⁹

²⁷ "พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ ลากอน...ประเทศไทย," มติชนสุดสัปดาห์, 14(718) : 19 ; 18 - 24 มีนาคม 2534.

²⁸ "รสช.ลงสั่งอายัดทรัพย์สิน "ชาติชาย-พิทักษ์" รวยผิดปกติ," มติชนสุดสัปดาห์, 11(570) : 9 ; 4 สิงหาคม 2534.

²⁹ ก.

ผลกระทบทางการเมืองที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ เกี่ยวกับพรรคการเมือง โดยเฉพาะ พรรคชาติไทย ซึ่ง พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ เป็นหัวหน้าพรรคอยู่นั้น กล่าวคือ จากสถานการณ์ทางการเมืองตลอดช่วงเวลาที่ผ่านมา นั้น หากไม่เกิดรัฐประหารขึ้น พรรคชาติไทยก็ยังคงเป็นพรรคการเมืองที่มีความมั่นคงในคณะรัฐบาลอย่างแน่นอน แต่หลังจากเหตุการณ์รัฐประหารแล้ว ปรากฏว่าพรรคชาติไทยเป็นพรรคการเมืองที่ได้รับผลกระทบมากที่สุด และอาจกล่าวได้ว่าบทบาทของ พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ กับพรรคชาติไทยก็ถึงวาระสิ้นสุดลง เมื่อ พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ ประกาศลาออกจากตำแหน่งหัวหน้าพรรค พร้อมกับมี นายบรรหาร ศิลปอาชา เลขาธิการพรรคก็อยู่ในเสถียรภาพที่ไม่มั่นคงเหมือนแต่ก่อน อย่างไรก็ตามในพรรคชาติไทยก็มีกลุ่มของ พล.ต.อ.ประมาณ อภิเรณูสาร ที่จะสามารถเป็นแกนนำของพรรคชาติไทยต่อไปได้

การรัฐประหารเมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2534 นั้น ได้ส่งผลกระทบทั้งทางด้าน เศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง ตลอดจนชื่อเสียงของประเทศอย่างยับเยิน แม้ว่าจะมีการกำหนดให้มีการเลือกตั้งทั่วไปในวันที่ 22 มีนาคม พ.ศ. 2535 แต่การกระทำของ รสช. ที่ผ่านมากล่าวได้ว่า เป็นการสร้างสรรคหรือทำลายกันแน่ และผลเสียหายที่สุดก็ต่อทุกเป็นของประเทศไทยอย่างไม่มีทางหลีกเลี่ยง แล้วใครคือผู้รับผิดชอบ

5.3 ผลกระทบของรัฐประหารต่อการเมืองไทย

การรัฐประหารในอดีตเป็นเรื่องที่ประชาชนส่วนใหญ่ไม่ใคร่เห็นด้วย คนไทยสมัยก่อนเห็นว่า การเมืองเป็นเรื่องของผู้นำเท่านั้นคนไม่เกี่ยวข้อง เมื่อมีการยึดอำนาจเกิดขึ้นคนไทยเราก็ถือว่าเป็นเรื่องของผู้นำ ประชาชนเป็นแค่เพียงผู้ดู การคัดค้านการยึดอำนาจจึงไม่ค่อยมี ถ้าจะมีก็จำกัดวงอยู่ในกลุ่มคนเล็ก ๆ แคบ ๆ เท่านั้น

อย่างไรก็ตามการยึดอำนาจเมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2534 นั้น เกิดขึ้นในช่วงที่เหตุการณ์บ้านเมืองเปลี่ยนแปลงไปค่อนข้างมาก เรียกได้ว่าประชาชนมีความเคยชินกับระบอบประชาธิปไตยมากขึ้น พรรคการเมืองและบรรดา ส.ส.ทั้งหลายมีโอกาสมากขึ้นกว่าในอดีตในการแสดงบท

บาทของตนเองอย่างต่อเนื่อง และผู้ที่ทำจะมั่นคงขึ้นตามลำดับ จนกระทั่งหลายฝ่ายคิดว่า การรัฐประหาร เป็นสิ่งที่ทางไกลออกไปทุกที แต่แล้วการยึดอำนาจก็เกิดขึ้นอีก โดยคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ³⁰ คณะทหารชุดที่ยึดอำนาจนี้เข้าใจดีว่าเหตุการณ์บ้านเมือง ไม่เหมือนเมื่อก่อน จึงแสดงท่าทีอย่างชัดเจนว่าไม่ต้องการ เข้ามารับบริหารประเทศเพื่อแสวงหาอำนาจ การแสดงจุดยืนให้เห็นชัดเจนว่าให้มีรัฐบาลพลเรือนเข้าบริหารประเทศและให้มีการเลือกตั้งโดยเร็วที่สุด

เป็นที่ตระหนักโดยทั่วไปว่าการรัฐประหาร เมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2534 ได้ก่อให้เกิดภาวะชะงักงันทางการเมืองและส่งผลให้เกิดภาวะการฉีกพรรคการเมืองต้องประสบกับความระส่ำระสาย บางพรรคมีเหตุถูกพรรคหน้าพรรคไม่ได้ บางพรรคเหลือแต่หัวหน้าพรรค สมาชิกหายหมด ในขณะที่บางพรรคต้องแยกกันไป เป็นความแตกสลายของพรรคการเมืองอย่างไม่เคยมีมาก่อน นักการเมืองถูกประมุขหรือชายแลกเปลี่ยนกันเหมือนสินค้าในตลาดเป็นผลทำให้สถานการณ์ทางการเมืองในขณะนั้นเหมาะสมและจำเป็นอย่างยิ่งในการรื้อรองหา "คนกลาง" มาประสานกับฝ่ายต่าง ๆ เพื่อให้พรรคการเมืองและกองทัพสามารถดำเนินบทบาทของแต่ละฝ่ายไปได้อย่างราบรื่น ซึ่งหมายความว่าบุคคลใดก็ตามที่สามารถในการมีความสัมพันธ์และความคุมความสัมพันธ์ดังกล่าว ได้อย่างมีประสิทธิภาพ³¹

หลังการยึดอำนาจเมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2534 จึงกลายเป็นแบบแผนความคิดทางการเมืองที่ว่า การเมืองที่ดีไม่จำเป็นต้องมีการเลือกตั้งและกลายเป็นความคิดหลักในสังคมไทยขณะนั้น ทั้งๆ ที่ผู้นำวิชาการทหารบก คือ พล.อ. สุจินดา คราประยูร เป็นคนให้สัญญาไว้เองว่า จะจัดเลือกตั้งภายใน 6 เดือนหลังรัฐประหาร แต่เมื่อมีการชุมนุมเรียกร้องให้มีการเลือกตั้งของกลุ่มนิสิต นักศึกษา เมื่อวันที่ 9 มิถุนายน พ.ศ. 2534 นั้น ผู้ชุมนุมกลับถูกกล่าวหาว่าเป็นผู้ทำผิดกฎหมายและทำให้การเลือกตั้งช้าลง³² ภาพสะท้อนจากเหตุการณ์ครั้งนี้ คือ การผูกพันในลักษณะขัดแย้งกับคำสัญญาที่กองทัพ

³⁰ สุจิต บุญบงการ. "ยึดอายุธ. สิ่งที่ไม่ควรกระทำ," สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์, 38 (3) : 15 ; 30 มิถุนายน - 6 กรกฎาคม 2534.

³¹ "ขวลิต เลือกเข้าตา หวงสัญญา "สุ-แท้" พลิกแผนไตคินโลล่าเก้าอ้นายกา," สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์, 38(16) . 11 , 29 กันยายน - 5 ตุลาคม 2534.

³² ศิโรจน์ คล้ามไพบูลย์. "ความรุนแรงกับการเมืองไทยในยุคธช., " สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์, 38(3) : 21 ; 30 มิถุนายน - 6 กรกฎาคม 2534.

เคยประกาศเมื่อทำการรัฐประหาร

นอกจากนั้น การเลือกตั้งยังถูกอธิบายว่าเป็นต้นตอของปัญหาความไม่เป็นประชาธิปไตย กล่าวคือ มีการใช้อำนาจต่าง ๆ ตลอดจนกลไกทุกวิถีทาง เพื่อให้ได้รับการเลือกตั้ง เพื่อแก้ปัญหาคือไม่เป็นประชาธิปไตย กรณีนี้จึงเน้นหนักที่การจำกัดอำนาจของสภาผู้แทนราษฎร ก็จึงเห็นได้จากร่างรัฐธรรมนูญ ที่คณะ รสช. ร่างขึ้น ซึ่งมีการวิพากษ์วิจารณ์อย่างหนักหน่วงมาตลอดว่ามีการกระบวนกรและเนื้อหาที่เอื้อประโยชน์ต่อสภารสช. มากกว่า และ 5 ประเด็นสำคัญที่ก่อให้เกิดการวิจารณ์ว่าเป็นการรวบอำนาจยิ่งกว่ารัฐธรรมนูญปี พ.ศ. 2521 และเป็นระบอบเผด็จการอย่างชัดเจน คือ

1. อำนาจและจำนวนและอายุของวุฒิสมาชิกที่เพิ่มขึ้น ทั้งมีสิทธิ์ตั้งกระทุ่ตามรัฐบาลและเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจโดยไม่ทงลงมติ
2. คณะกรรมการรัฐธรรมนูญมีอำนาจเหนือสภาผู้แทนราษฎร เพราะสามารถเอาผิดต่อ ส.ส. ได้
3. คณะกรรมการตุลาการรัฐธรรมนูญ ใช้อำนาจแทนศาลในการพิจารณาคัดสินความผิดของ ส.ส.
4. บทบัญญัติห้ามรัฐมนตรีที่มาจาก ส.ส. ทำหน้าที่ ส.ส. ซึ่งไม่ต่างจากการที่ห้าม ส.ส. ไม่ให้เป็นรัฐมนตรีนั่นเอง
5. บทเฉพาะกาลที่ให้สภา รสช. มีอำนาจถึงการเปิดสภา นักแรกและให้อำนาจในการแต่งตั้งคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ³³

อาจกล่าวได้ว่ากระบวนกรร่างและดำเนินการเพื่อให้ได้มาซึ่งรัฐธรรมนูญฉบับนี้ จำเป็น การแสดงออกถึงความต้องการของสภารสช. ที่จะต้องรวบอำนาจไว้ที่ส่วนกลางนั่นเอง

เหตุการณ์ทางการเมืองและการทหารหลังการรัฐประหารครั้งนี้ ได้สร้างความเสียหายมาสู่ภาพพจน์ของประเทศไทยต่อโลกภายนอกที่สำคัญ กล่าวคือ ก่อนการรัฐประหารเมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2534 นั้น ภาพพจน์ของประเทศไทยต่อสายตาชาวโลก จะเป็นภาพพจน์ที่สดใส เป็นประเทศ

³³ ขนิษฐา วรศิริ, "6 เดือนกว่า รสช. กับปัญหา 5 ข้อ," ข่าวพิเศษ, 14 (742) : 23 , 2 - 8 กันยายน 2534.

ประชาธิปไตย มีความเจริญก้าวหน้าทันสมัย เศรษฐกิจเติบโตอย่างรวดเร็ว จนได้รับการยกย่องสรรเสริญทั่วไป แต่เมื่อเกิดรัฐประหารขึ้น ภาพพจน์ของประเทศไทยต่อโลกภายนอกเปลี่ยนไปทันที กลายเป็นประเทศที่มีเกียรติภูมิต่ำ และเป็นที่รังเกียจของชาวโลกมากขึ้นทันที เพราะประเทศที่เกิดการรัฐประหารยี่สิบกว่าปีมานั้น ถือว่าเป็นประเทศที่ปิดกั้นสิทธิเสรีภาพของประชาชน เศรษฐกิจย่ำแย่³⁴ รัฐบาลไม่ได้รับการรับรองจากต่างประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกาถึงกับตราไว้เป็นกฎหมายเลยว่า รัฐบาลจะให้ความช่วยเหลือกับประเทศที่รัฐบาลไม่ได้มาจากการเลือกตั้งไม่ได้ ซึ่งกรณีนี้ถือว่าเป็นปัญหาที่สำคัญมาก เนื่องจากการติดต่อกับโลกภายนอกนั้น ภาพพจน์และสถานภาพของประเทศต่อประชาคมโลกควรจะเป็นภาพพจน์ที่ดี ย่อมเป็นผลกระทบต่อความสัมพันธ์ทั้งทางสังคมการเมือง รวมไปถึงเศรษฐกิจของประเทศด้วย แต่ดูเหมือนว่าสภ. จะให้ความสำคัญกับจุดนี้น้อยกว่าความต้องการซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศเสียอีก

คณะร.สช. ได้ประกาศเจตจำนงที่จะสรรค์สร้างประชาธิปไตย แต่ความหวังดังกล่าวดูเหมือนจะไม่เป็นจริงซะแล้ว ชำการ เมืองนำเนาสอเค้าวว่าจะหวนกลับมา นักการเมืองเริ่มเคลื่อนไหวเข้าสู่อำนาจและเงิน มีการจัดตั้งพรรคการเมืองที่แอบอิงกับอำนาจกองทัพ และใช้เงินจำนวนมหาศาลกวาดต้อนนักการเมืองเข้าพรรค ซึ่งประกาศจุดมุ่งหมายที่จะหนุนผู้นำกองทัพเป็นนายกรัฐมนตรี³⁵ ทำให้ความไม่แน่ใจ ความสงสัยเคลือบแคลงว่า ร.สช. นั้นต้องการจะสืบต่ออำนาจปกครองการเมืองของไทยใช่หรือไม่และเป็นคำถามที่มีอยู่ในใจของประชาชนโดยทั่วไป โดยอาจกล่าวเกี่ยวกับความสงสัยในพฤติกรรมของ ร.สช. ได้ดังนี้

ประการแรก คณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินนักการเมืองอาจจะเป็นเครื่องมือต้อนนักการเมืองไปเข้าพรรคที่สนับสนุน ร.สช. หรือทำลายนักการเมืองฝ่ายตรงข้าม

ประการที่สอง คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ จะร่างตามโน้ตหรือมีเจตนาจะร่างเพื่อเปิด

³⁴ ประเวศ วะสี. "ถอดสัปดาห์การเมืองไทย ทหารกับประชาธิปไตย," สยามรัฐ สัปดาห์วิจารณ์. 38(10) : 10 ; 18 - 24 สิงหาคม 2534.

³⁵ ก. หน้า 11.

โอกาสให้ รสช. เข้ามามีส่วนอำนาจทางการเมือง

ประการที่สาม สถานิติบัญญัติแห่งชาติจะเป็นสภาของฝ่าย รสช. โดยมีมติให้ เป็นไปในทางที่ ให้ รสช. เข้ามามีส่วนอำนาจทางการเมือง³⁶

การปฏิบัติของ รสช. เป็นที่น่าสงสัยและเคลือบแคลงได้ว่าจะ เป็นการสืบทอดอำนาจในกลุ่มบุคคลไม่กี่ตระกูลและมีระยะเวลาที่ยาวนาน ดังนั้นสิ่งที่ รสช. เคยประกาศในครั้ง เริ่มทำการรัฐประหาร เป็นสิ่งที่ไม่สามารถจะเชื่อถือได้ การต่อต้านอำนาจดังกล่าวจึงเกิดขึ้นเป็นระลอก ๆ ประกอบกับ กองทัพมักจะอ่อนแอและแตกแยกอย่างรุนแรง เมื่อผู้นำกองทัพเข้าไปมีบทบาทและมีอำนาจทางการเมือง ย่อมเกิดความแตกแยกในหมู่ทหาร เพราะทหารจะถูกแบ่งแยกเป็นทหารการเมืองกับทหารอาชีพ การแต่งตั้งโยกย้ายคงจะเป็นไปตามว่าใครจะเป็นพรรคพวกและสนับสนุนผู้มีอำนาจยิ่งกว่าการแต่งตั้งจาก คุณภาพ และคุณงามความดีหรือความถูกต้องทางการทหาร การต่อสู้แย่งชิงอำนาจจะเกิดขึ้น และ ถ้าหากผู้นำกองทัพเข้าไปมีบทบาทและมีอำนาจทางการเมืองแล้ว สถานการณ์ของสังคมไทยจะเป็น การทำลายทั้งการเมืองและกองทัพ

กล่าวได้ว่าการกระทำของคณะ รสช. ที่เข้ามาทั้งหมดเป็นการกระทำของกลุ่มบุคคลไม่กี่ตระกูล ที่ต้องการสร้างอำนาจเผด็จการ เพื่อผลประโยชน์ของตนและกลุ่ม โดยมีได้คำนึงถึงความเจริญหรือ ความล้มจมของประเทศชาติ จึงไม่น่าแปลกใจเลยที่คณะรัฐบาลภายใต้อำนาจของ รสช. ของพล.อ. สุจินดา คราประยูร จะถูกต่อต้าน กระทั่งนำไปสู่ความเสียหายอย่างยับเยินต่อประเทศชาติ การทำงานของ รสช. นั้นวนำความสูญเสียมาสู่ประเทศมากกว่าที่จะพัฒนาประเทศชาติ

บทสรุป

พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ ก้าวขึ้นดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ท่ามกลางบรรยากาศที่เต็มไปด้วยกระแสแห่งประชาธิปไตย สาเหตุหนึ่ง คือ ท่านเป็นหัวหน้าพรรคการเมืองเสียงข้างมากที่ก้าวขึ้นดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีเอง ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ที่ไม่ค่อยจะมีให้เห็นนักในทางการเมืองไทย เพราะเดิมทีนายกรัฐมนตรีส่วนใหญ่จะมาจากคนกลางหรือทหาร ท่ามกลางบรรยากาศดังกล่าว ทำให้ พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ สามารถที่จะนำรัฐบาลของท่านบริหารประเทศไปได้อย่างราบรื่น และลดค่าปรามาสาที่ว่ารัฐบาลภายใต้การนำของท่านจะสิ้นสุดลงไม่เกิน 3-6 เดือน ในช่วงระยะที่เข้าบริหารประเทศใหม่ ๆ

แต่ภายหลังที่เกิดปัญหาความขัดแย้งระหว่างพรรคการเมืองร่วมรัฐบาลที่เกิดขึ้นก็ ได้กลายเป็นจุดสำคัญที่ก่อให้เกิดปัญหาภายในวงการรัฐบาลอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นการทุจริตคอร์รัปชั่นที่ถูกเปิดโปงจากพรรคฝ่ายค้าน ประกอบกับการเผชิญหน้ากันอย่างรุนแรงกับกองทัพ ในกรณี ร.ต.อ.เฉลิม อยู่บำรุง กับ พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ กระทั่งถึงการรื้อฟื้นกรณีวันลอบสังหาร แม้ พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ จะพยายามแก้ปัญหามาโดยการปรับปรุงคณะรัฐมนตรีหลายครั้งก็มิได้มีส่วนช่วยให้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นหมดสิ้นไป แต่กลับเป็นการเพิ่มความตึงเครียดให้แก่สถานการณ์การเมืองยิ่งขึ้นและถึงจุดวิกฤตเมื่อมีข่าวลือว่ารัฐบาลจะปลดผู้นำกองทัพคนสำคัญ ซึ่งกรณีนี้ถือเป็นสาเหตุสำคัญนำไปสู่การรัฐประหารในเหตุการณ์ 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2534 ภายใต้การนำของ พล.อ.สุนทร คงสมพงษ์ ผู้บัญชาการทหารสูงสุดโดยมีคณะนายทหาร จปร.5 เป็นแกนนำ

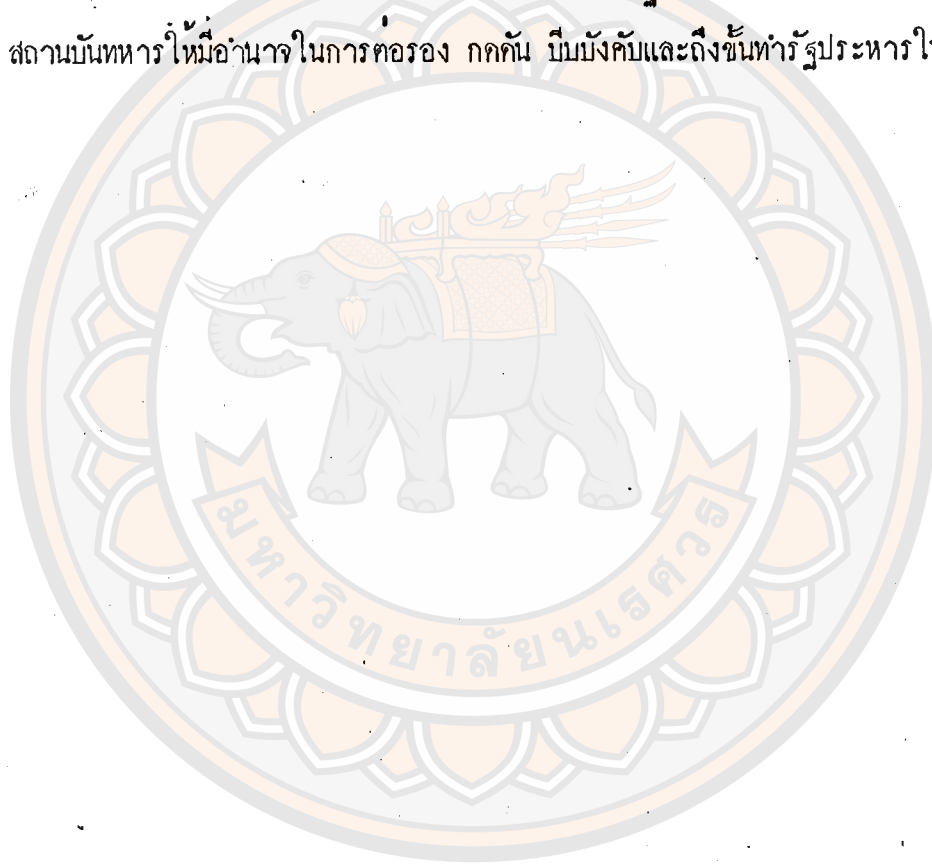
ความล้มเหลวของคณะรัฐบาล ซึ่งหมายถึง พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ หัวหน้าคณะรัฐบาลในขณะนั้น หากมองโดยรวมแล้วจะเห็นว่ามีความสำคัญ 2 ประการ ที่นำไปสู่ความล้มเหลว

ประการแรก การมีสัมพันธภาพกับกองทัพ โดยฝ่ายรัฐบาลได้มีความขัดแย้งและเผชิญหน้ากับกองทัพอย่างเห็นได้ชัด เพื่อต้องการผลักดันให้กองทัพยอมรับต่อการควบคุมโดยพลเรือน ทั้ง ๆ ที่รัฐบาลเอง ไม่ได้อยู่ในสถานะที่เข้มแข็งทางการเมืองจนสามารถที่จะควบคุมกองทัพไว้ได้อย่างเป็นจริง

ประการที่สอง รัฐบาลก่อให้เกิดเงื่อนไขทางสังคม เช่น การสูญเสียความชอบธรรม

หรือการตกเป็นเป้าของการวิพากษ์วิจารณ์ในการดำเนินการของรัฐบาลอย่างรุนแรง ถึงกรณีการทุจริตคอร์รัปชัน จนนำไปสู่การสูญเสียความศรัทธาของประชาชนที่มีต่อรัฐบาล สภาพที่ดำรงอยู่เช่นนี้ย่อมจะเปิดโอกาสให้กองทัพใช้เป็นเงื่อนไขในการเข้าแทรกแซงทางการเมืองได้

สถานการณ์ของรัฐบาลภายใต้การนำของ พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ ตกต่ำลงมากในช่วงปี 2533 ความผิดพลาดของรัฐบาลตลอดจนสถาบันพรรคการเมืองถูกแยกออกจากการดำรงอยู่ของสถาบันทหารโดยสิ้นเชิง และเมื่อความผิดพลาดในคณะรัฐบาลเพิ่มมากขึ้น อันนำไปเป็นปัจจัยกระตุ้นสถาบันทหารให้มีอำนาจในการครอบงำ กกดั้น บีบบังคับและถึงขั้นทำรัฐประหารในที่สุด

บรรณานุกรม

เอกสารค้นรอม

1. หนังสือทั่วไป

กัลยาณิวัฒนา, สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอเจ้าฟ้า. แม่เล่าให้ฟัง. กรุงเทพฯ : อมรินทร์การพิมพ์, 2525.

ทักษ์ เฉลิมเตียรณ. การเมืองระบบพหุชนูปถัมภ์แบบเผด็จการ. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2526.

สุขุม นวลสกุล, วิทยา นภาศิริกุดกิจ และวิศิษฐ์ ทวีเศรษฐ. การเมืองและการปกครองไทย. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ : แสงจันทร์การพิมพ์. 2530.

เสถียร จันทิมาธร. ทหาร "นัก" ประชาธิปไตย ชาตินิยม ชนตะวัน. กรุงเทพฯ : ศูนย์การพิมพ์พลชัย, 2532.

2. บทความจากวารสาร

"กรณีรตโมบายระเบิด เขยหลักฐานดับ/บก.สส.เดินหน้าคำเนนคดี," ข่าวพิเศษ. 12(700) : 16 ; 12 - 18 พฤศจิกายน 2533.

"เกมเขือกเหยื่อแห่งชาติ คูลิต โสภิตซา," ข่าวพิเศษ. 12(708) : 10 ; 7 - 13 มกราคม 2534.

"เก้าอี้ "ฉลิม" และแรงกดดัน." ข่าวพิเศษ. 12(678) : 19 ; 11 - 17 มิถุนายน 2533.

ขนิษฐา วรศิริ. "6 เดือนกว่า รสช.กับปัญหา 5 ข้อ," ข่าวพิเศษ. 14(742) : 23 ; 2 - 8 กันยายน 2534.

- "ขอถอนรับคณะรัฐบาลชุดที่ 48," สุนาภค. 389 : 19 ; 17 - 23 สิงหาคม 2531.
- "ขุมทรัพย์พื้นดินของพรรคชาติไทยวางแผนยึดสภา," มติชนสุดสัปดาห์. 8(403) : 11 ; 22 พฤษภาคม 2531.
- "คดีลอบสังหารจุกชนวนปฏิวัติ," ข่าวพิเศษ. 15(715) : 14 ; 25 กุมภาพันธ์ - 2 มีนาคม 2534.
- "คดีลอบสังหาร : ยุทธการทำลายมาตีก่อนพิฆาต "ขุนพล" เข้าวงจากฝ่ายค้าน," มติชนสุดสัปดาห์. 11(546) : 11 ; 17 กุมภาพันธ์ 2534.
- "กรรม.ชุด "หนูไม่รู้" "น้ำ" ลักลอบระวังยุบสภา," มติชนสุดสัปดาห์. 11(523) : 11 ; 9 กันยายน 2533.
- "เงื่อนงำปลดผู้นำ "ชาติไทย" จากประมาณเป็นชาติชาย," มติชนสุดสัปดาห์. 9(3032) : 7 ; 22 มิถุนายน 2529.
- "จับกระแส ปรับ ครม.ต่ออายุรัฐบาล ?," สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 35(39) . 7 , 4 - 10 กันยายน 2531.
- "เจาะเบื้องหลังเฉลิม" บี้" บรรหาร," ข่าวพิเศษ. 693 : 20 ; 24 - 30 กันยายน 2533.
- "ฉีกเบื้องหลังการตั้งรัฐบาล 5 พรรค," ข่าวพิเศษ. 12(705) : 19 ; 17 - 23 ธันวาคม 2533.
- "โฉมหน้ารัฐบาลใหม่เปรม 5½ ? หรือไม่ใช่เปรม 6 ?," มติชนสุดสัปดาห์. 8(401) : 48 ; 7 สิงหาคม 2531.
- "ขอสิต เลือกเข้าตา ทวงสัญญา "สุ-เท" พลิกแผ่นดินโลดล่าเก้าอี้นายกฯ," สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 38(16) : 11 ; 29 กันยายน - 5 ตุลาคม 2534.
- เชิงอรต (นามแฝง). "แนวโน้มการเลือกตั้งโอกาสทองของ "ชาติไทย" อาจนำไปสู่จุดหักเหอยู่ที่ "พลิก" เปลี่ยนการเมือง," มติชนสุดสัปดาห์. 8(411) : 5 ; 17 กรกฎาคม 2531.
- "ต่ออายุรัฐบาลอีก 1 ปี," สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 35(16) . 21 , 23 - 29 กันยายน 2531

- "ตำนานรัฐบาลไทย," มติชนฉบับพิเศษ. 12(3960): 62 ; 9 มกราคม 2532.
- "นายกรัฐมนตรีคนแรกที่มาจากพรรคชาติไทย," สู่นาคท. 387 : 16 ; 3 - 9 กรกฎาคม 2531
- "บัญชีเชือก "ยี่หวัด" อภิศร มท. คอร์ปชั่น," สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 37(39) : 13 ; 10 - 16 มีนาคม 2534.
- "บันทึกประวัติศาสตร์คำสารภาพคดีลอบสังหาร พ.อ.บุลศักดิ์ โพธิ์เจริญ," มติชนสุดสัปดาห์. 10 (548) : 16 ; 3 มีนาคม 2534.
- "บุคลิก-ผลงานชาติชายเหนือชั้นกว่า "เปรม"," สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 35(31) : 5 ; 15 - 21 มกราคม 2532.
- "เบื้องลึกคำสั่งที่ 43/2533 ชิมกลางปฏิวัติ ? - เผย 2 ข้ออำนาจลับพิสดาร," ข่าวพิเศษ. 12 (701) : 19 ; 19 - 25 พฤศจิกายน 2533.
- ประเวศ วะสี. "ดอกสลักการเมืองไทย ทหารกับประชาธิปไตย," สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 38 (10) : 10 ; 18 - 24 สิงหาคม 2534.
- "ปรับ ครม.(อีก) ชี้ชะตา "เฉลิม - ไทรรงค์"," มติชนสุดสัปดาห์. 11 (524) : 9 ; 16 กันยายน 2533.
- "เปรมศักดิ์ใจลาทำเนียบเชิด "ชาติชาย" เบิกยุคเพลิงบอยประชาธิปไตย," มติชนสุดสัปดาห์. 8(414) : 10 ; 7 สิงหาคม 2531.
- "ฝ่าแนวรัฐประหาร," ข่าวพิเศษ. 12 (701) : 17 ; 19 - 25 พฤศจิกายน 2533,
- "พรรคการเมืองจะไปทางไหน ใครคือนายกฯ คนใหม่," มติชนสุดสัปดาห์. 8(305) : 13 ; 15 มิถุนายน 2531.
- "พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ ลากอน...ประเทศไทย," มติชนสุดสัปดาห์. 14(718): 19 ; 18 - 24 มีนาคม 2534.
- "พัน ผอ.อสมท. คาบแรก ป.ป.ป. ในเมือง "จิว" ," ข่าวพิเศษ. 12 (674) : 25 ; 14 - 20 พฤษภาคม 2533.

"อ่าลาปี่มังกกร จุดเปลี่ยนแห่งเกมอำนาจ," สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 35(29) : 10 ; 1 - 7
มกราคม 2532.

3. หนังสือพิมพ์

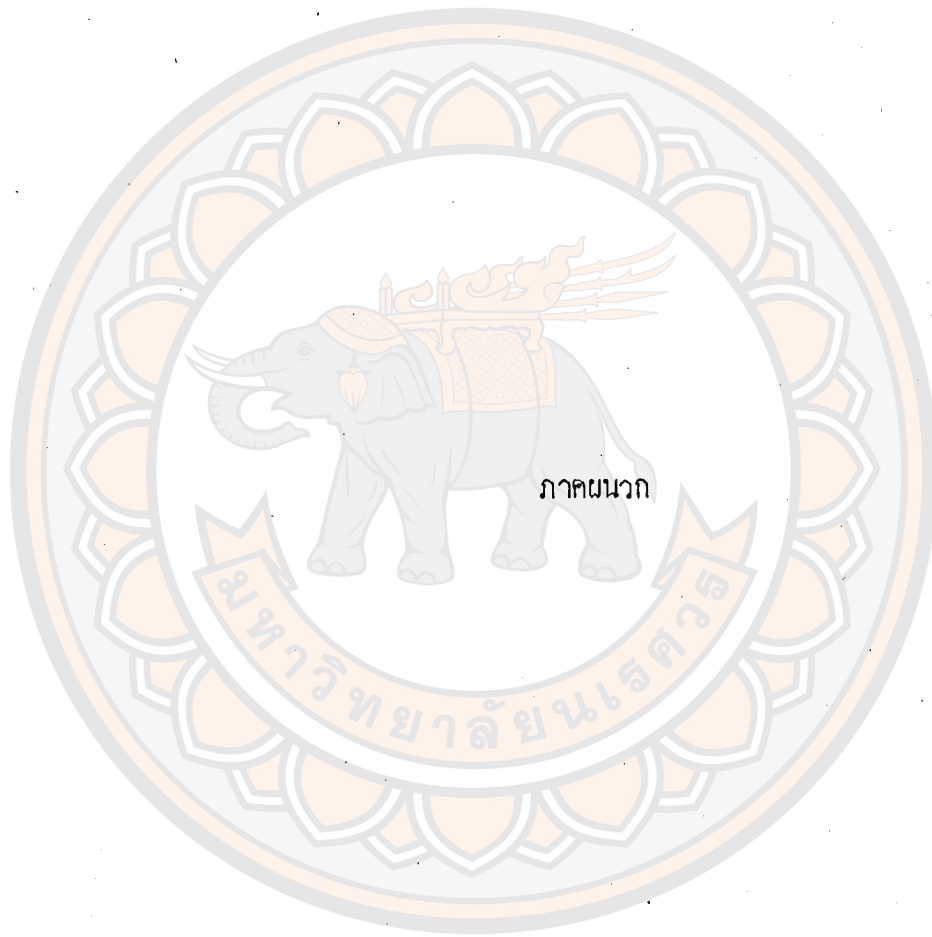
คำแถลงผลงาน 1 ปี พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ นายกรัฐมนตรี," มติชน. 9 สิงหาคม 2532.
หน้า 2

"ประกาศยึดทรัพย์ชาติชาย," มติชน. 29 พฤศจิกายน 2534. หน้า 19.

"สรุปข่าวเด่นในรอบปี," มติชน. 31 ธันวาคม 2534. หน้า 2.

4. วิทยานิพนธ์

เมตตา ประมวลชน. "วิเคราะห์การยุบสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2531" วิทยานิพนธ์ปริญญา
การศึกษาศิลปศาสตร์บัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก 2531.

ภาคผนวก

มหาวิทยาลัยรัตนโกสินทร์

ภาคผนวก ก

รายชื่อคณะรัฐมนตรี ชุด "ชาติชาย 1"

ตำแหน่ง	รายชื่อ
นายกรัฐมนตรี	พลตรี ชาติชาย ชุณหะวัณ
รองนายกรัฐมนตรี	นายพงศ์ สารสิน นายพิชัย รัตกุล
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม	พลเอก เทียนชัย สิริสัมพันธ์
รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงกลาโหม	พลตรี ชาติชาย ชุณหะวัณ
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ	พลเอก มานะ รัตนโกเศศ
รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ	นายสกุล ศรีพรหม นายใหม่ ศิรินาวกุล
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและ สหกรณ์	พันโท สนั่น ขจรประศาสน์
รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและ สหกรณ์	นายอุดมศักดิ์ หังทอง นายเจริญ คันชวงศ์ นายใหม่ ศิรินาวกุล
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข	นายชวน หลีกภัย
รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงสาธารณสุข	นายแพทย์ ประสงค์ บุรณพงศ์ นายสุทัศน์ เงินหมื่น
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม	นายบรรหาร ศิลปอาชา
รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม	นายไพฑูริย์ แก้วทอง

ตำแหน่ง	รายชื่อ
รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม	นายสุชน ชามพูนท
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย	พลตรี ประมวณ อภิเรกสาร
รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย	นายวัชณา อัครเหม
	นายเสนาะ เทียนทอง
	นายไตรรงค์ สุวรรณคีรี
	นายสันติ ชัยวิรัตน์
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ	พลอากาศเอก สิทธิ เสวตศิลา
รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการ	นายประพาส ลิ้มประพันธ์
ต่างประเทศ	
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์	นายสุบิน ปิ่นขยัน
รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์	นายชูชีพ หาญสวัสดิ์
	นายอภิญา ช่วยปลอด
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม	นายมนตรี พงษ์พานิช
รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม	นายประทวน รวยานนท์
	นายเอนก ทัฬหสุวรรณ
	นายนิคม แส่นเจริญ
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง	นายประมวณ สภาวสุ
รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง	นายสุชน ชามพูนท
	นายนิพนธ์ พร้อมพันธุ์
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม	พลตำรวจโท จำรัส มังคลารัตน์
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์-	นายประจวบ ไชยสาส์น
เทคโนโลยีและการพลังงาน	นายคุณิธิ รังคศิริ

ตำแหน่ง	รายชื่อ
รัฐมนตรีว่าการทบวงมหาวิทยาลัย	นายทวิช กลิ่นประทุม
รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี	นายมีชัย ฤชุพันธ์
	นายบุญเชื้อ ประเสริฐสุวรรณ
	นายกร ทัพพะรังสี
	นายอนุวรรตน์ วัฒนพงศ์ศิริ
	นายไชยศิริ เรืองกาญจนเศรษฐ์
	นางสุพัทรา มาศคิทธิ
	พันเอกพล เริงประเสริฐวิทย์
	ร้อยตำรวจเอก เฉลิม อยู่บำรุง
เลขาธิการนายกรัฐมนตรี	พลโท บัญญา สิงห์ศักดิ์

ที่มา : สู่อากาศ. ขอต้อนรับคณะรัฐบาลชุดที่ 48 17-12 สิงหาคม 2531,
หน้า 19.

ภาคผนวก ข

รายชื่อคณะรัฐมนตรี ชุด "ชาติชาย 2"

ตำแหน่ง	รายชื่อ
นายกรัฐมนตรี	พลเอก ชาติชาย ชุณหะวัณ
รองนายกรัฐมนตรี	นายบุญเื้ออ ประเสริฐสุวรรณ
	นายเฉลิมพันธ์ ศรีวิกรม์
	นายโกศล ไกรฤกษ์
	พลเอก มานะ รัตนโกเศศ
	พลเอก อาทิตย์ กำลังเอก
รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี	นายสอาด ปิยวรรณ
	นายกร ทัพพะรังสี
	พลเอก หาญ ลีนาพันธ์
	พลตำรวจโท จำรัส มังคลารัตน์
	นายสรอรรถ กลิ่นประทุม
	นายสวัสดิ์ คำประกอบ
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม	พลเอก ชาติชาย ชุณหะวัณ
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง	นายบรรหาร ศิลปอาชา
รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง	นายสุชน ชามพูนท
	นายชวลิต ธนะชานันท์
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ	นายอาทิตย์ อุไรรัตน์
รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ	นายจรัส พัวช่วย

ตำแหน่ง	รายชื่อ
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและ สหกรณ์	นายณรงค์ วงศ์วรรณ
รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการเกษตร และสหกรณ์	นายสมพงษ์ อมรวิวัฒน์ นายอุดมศักดิ์ ทังทอง นายวิโรทัย ภิญญาสาสน์
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม	นายสมัคร สุนทรเวช
รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม	นายประทวน รมยานนท์ นายเจริญ เขานันประยูร นายสุวัจน์ ลิปตพัลลภ
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์	นายอมเรศ สีลาอ่อน
รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์	นายชูชีพ หาญสวัสดิ์ นายจ่านงค์ โพธิสาโร
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย	พลตำรวจเอก ประमाण อภิเรกสาร
รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย	นายเสนาะ เทียนทอง นายพินิจ จันทรสุรินทร์ นายปภิก วัฒนกุล นายวัฒนา อิศวเหม
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม	นายอุทัย พิมพ์ใจชน
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและการพลังงาน	นายอนุวรรตน์ วัฒนพงศ์ศิริ
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ	พลเอก เทียนชัย ศิริสัมพันธ์
รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ	นายบุญตั้ง ผลพานิชย์ นายสกุล ศิริพรหม

ตำแหน่ง	รายชื่อ
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข	นายปิยะนัฐ วัชรภรณ์
รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงสาธารณสุข	นายเคน โตะมีนา นายวีราร สิทธิธรรม
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม	นายประมวล สภาวสุ
รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม	นายสมาน ภูมิภานุจนะ นายประยูร สุรนิวงศ์
รัฐมนตรีว่าการทบวงมหาวิทยาลัย	นายบิ่งพันธ์ มนะสิการ

ที่มา : ข่าวพิเศษ. นิตยสารหลังการตั้งรัฐบาล 5 พรรค 17 - 23 ธันวาคม 2533, หน้า 19.

พลเอก ชชาติชาย ชุณหะวัณ ถักการรัฐประหาร 23 กุมภาพันธ์ 2534

เสนอต่อมหาวิทยาลัยธนบุรี
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต

ตุลาคม 2535

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ มีจุดมุ่งหมายทางการศึกษาเพื่อศึกษาถึงภูมิหลังรวมทั้งบทบาทและแนวความคิดทางการเมือง ของ พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ ในฐานะนายกรัฐมนตรี ตลอดจนศึกษาถึงสาเหตุสำคัญของการรัฐประหาร โดยคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (รสช.) เมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2534 และผลกระทบของการรัฐประหารที่กระทบต่อสังคมการเมืองไทย

โดยการศึกษาค้นคว้าผู้เขียนได้จัดทำตามวิธีทางประวัติศาสตร์ โดยใช้ข้อมูลเป็นเอกสารชั้นรอง ซึ่งรวมทั้งหนังสือวารสารต่าง ๆ และเสนอรายงานแบบพรรณนาวิเคราะห์

จากผลการศึกษาค้นคว้าพบว่า การก้าวขึ้นมาดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีของ พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ ซึ่งเป็นหัวหน้าพรรคการเมืองที่ได้รับการเลือกตั้งเข้าสู่อำนาจมากที่สุด และเมื่อขึ้นดำรงตำแหน่งเป็นหัวหน้าคณะรัฐบาล ซึ่งเป็นไปตามครรลองของระบอบประชาธิปไตยนั้น เป็นสิ่งที่ทำให้การเมืองไทยในขณะนั้นมีมีการตื่นตัวต่อระบอบประชาธิปไตยขึ้นเป็นอันมาก ขณะเดียวกันสิ่งที่ปรากฏออกมาอย่างชัดเจนคือ สถาบันทหารเป็นสถาบันที่ทรงอำนาจอย่างมหาศาลในทางการเมืองไทย และเป็นบทพิสูจน์ว่า ถึงแม้จะมีการป้องกันการแทรกแซงทางการเมืองของอำนาจทหารแล้วก็ตาม แต่ถ้าหากว่าตราบโฉบพลังอำนาจส่วนอื่นในสังคมอ่อนแอ ความเข้มแข็งโดยธรรมชาติของพลังทหารก็จักปรากฏในรูปแบบของการรัฐประหาร และผลเสียหายที่เกิดขึ้นย่อมตกอยู่กับฐานะทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของประเทศ